د اصحابانو کیسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبـــــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتې طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحبانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحبانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهید

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الكريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد : د الله ﷻ دیوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري رحمه الله امر ماته په سنة ۱۳۵۳ هـ ق کې وسو چې زما سره احسان کونکی اوزما تربیت کونکی دئ (امر یې داصحابانو په اړه وو) چې زه داصحابانو په اړه څو قصې ولیکم په ځانګړې ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو . اود ښځو ددینداری څه حالات په اردو (دژباړي وروسته په پښتو) ژبه ولیکم ځکه کوم کسان چې دقصو شوقیان دي هغه ددې پرځای چې دیوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددین دترقی سبب به جوړسي.

ښځې چې دشپې کوچنیانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دمینې ډک سي ددوی درنښت اوعظمت به یې په زړو کي راسي دیني کارونو ته به یې مینه پیدا سي.

زما لپاره دغه امر منل یولازمي کار ووځکه زه دده په احسانو کې ډوب وم بل داچې دالله ﷻ ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکامیابی سبب کیږي خو دخپلي کم علمی په وجه مي زړه نه سوای کولای چې دده مبارک دخوښی سره برابر دې دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکراریدی زه دخپلي نه وړتیا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدو سره په سنه ۱۳۵۷ هـ ق کي دصفري په میاشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چې دغه خالي ورځې که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوې نو بوختیا خو به مي په یوه برکتناکه کار کې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې کې شک نشته چې د الله ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چې سړی تحقيق او ځيرنه پکښې وکړي او سبق ځنې حاصل کړي په ځانګړې توګه د اصحابانو حالات چې الله دخپل خوږ رسول دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چې تابعداري يې وسي. ددوی پرته د الله ددوستانو په بيان سره د الله رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي فرمايي: قصې د الله دلښکرو څخه يو لښکر دئ چې مريدانو ته ، دزړونو طاقت په حاصليږي يوچا پوښتنه ځني وکړه چې ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کې ورته وفرمايل: الله فرمايي:

⇳♊♎✌ ⍓⌨⍂⓿■⍁♦⇱ ❹⇗→☽❋☼ ⍓⍌⍐✍♦❒
→💣♒❍⌨⬧✞⬅☼ ♐♦✌ ⇗✍←♋❾❷♑👁♐✂ ♎⍐✏♐♦⌛✍☼❒🕮
❼♒× ⌧🖰♦⍐✏🔔⍓♊♦❒ 🗐 ⌧🖰⍓⑩✂⌧⬧➔▫ 🕗♎❍♒✍
⮜◘⬧→♎⇱⬀❑♦✌♦❒ ❻✍⍓⬧⍂♑♐✂ ♓■⇗⓿🕔⍓♎
([1])⬅⬂✂⇗⇗ ♦×✓♎✡♎✌⬃⬧←☺▫⍁♎♑▤❽♦❷⍂✍♎❶♦❒

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولې قصې تاته بيانوو چې په سبب يې موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کې تاته داسې مضمون رسيږي چې خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي(2)

يوه بله خبره هم په زړه کې دکښينولو وړ ده هغه داده چې ديني کتابونه دنبي دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولاړښوونو کتابونه وي پکار نه ده چې يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندې بسنه وسي بلکې پکارده چې دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

([1]) سورة هود الاية (١٢٠)
([2]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سلیمان دارانيؒ فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کي کښېناستم دده وعظ زما په زړه کي اثر وکړی کله چي راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چي راولاړ سوم بیا اثر ولاړی دریم ځل ورغلم بیا ورته کښېناستم ددغه دریم ځل ناستي اثر تر کوره پوري و ،کورته چي ورغلم دالله ﷻ دنافرمانۍ اسباب مي ټوله مات کړل دالله ﷻ لاره مي اختیار کړه .

ددیني کتابونو حال هم داسي دئ په یوار چابک کتلو سره یې اثر کم وي په همدې وجه ددیني کتابونو لوستل په بیا بیا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامینو په زړه کي کښېنولو په خاطر مي دغه رساله پر دوولسو بابونو اویوه خاتمه باندي وېشلې ده:

لومړی باب: ددین له امله سختۍ تېرول اوتکلیفونه زغمل.

دوهم باب: دالله ﷻ څخه خوف اوویره چي داصحابو کرامو ﷺ خاص عادت و.

دریم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقیرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهیزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترځیل ځان دنورو اړتیاوي مخکي پوره کول ، دالله ﷻ په لاره کي مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختیا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي ﷺ دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله ﷺ داولادونو بیان.

یوولسم باب:دماشومانو دیني شوق اوپه کوچنیوالي کي ددین پابندي.

دوولسم باب:دنبي ﷺ سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو ﷺ حقونه اوددوی لنډ فضیلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددین له امله سختۍ تیرول ، تکلیفونه او ستونزي ګالل

نبي کریمﷺ او اصحابو کرامو ددین د جوړولو لپاره دومره زیات تکلیفونه پر ځانونو باندي تېر کړي دي ،چي موږ نااهلو ته يې اراده کول هم ګران کاردئ د نوموړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند لیک باندي کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان یو چي د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل وربانديکول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نوموړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بیانوم چي ترڅولو مخکې د نبي کریمﷺ د یوې قصې څخه پیل کوم ځکه د نبي کریمﷺ یادول دبرکت ذریعه ده .

(۱) د نبي کریم ◄ دطایف دسفر قصه

کله چي څښتن تعالیﷻ نبي کریمﷺ پیغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبلیغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به يې کاوه مګر په مکه مکرمه کي د یوې کوچنۍ ډلي پرته چي مسلمانان سوي وه اود یوې کوچني ډلي پرته چي کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به يې کول نور ټوله د مکې او سیدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لاري لټولې، تکلیفونه به يې ور رسول پسخند به يې په وا هآن تر دي چي څه به يې په توان وه په هغه اندازه به يې تکلیف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چي کله د نبي کریمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نوموړي مړيني د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوي په دې ښه ازاده پښه کولای سوای چي خلک له اسلام او مسلمانېدو څخه منعه کړي ،

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو رضی الله عنهم ته تر خپله وسه تکليفونه ورورسوي ، نبي کريمﷺ په دې موخه طائف ته تشريف يو وړی چې دهغه ځای او سيدونکي (ثقيف) نومي قوم چې يو لوی قوم وومسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکليفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دين دخپرولو لپاره به يو بنسټ کښېښودل سي کله چې رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره يې خبري پيل کړې چې ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د اللهﷻ د پاک دين و لوري ته يې را وبلل او دالله ﷻ د دين ومرستې ته يې متوجه کړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چې د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ د دين مرسته وکړې يا لږ تر لږه د عربو مشهوره ميلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته يې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رويه يې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندې يې بسنه ونه کړه بلکي دا يې هم زړه نه قبلول چې رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چې رسول اللهﷺ مشران بلل او دا يې هيله وه چې دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوی څخه ددې هيلي په خلاف يوه وويل: او هو ! بس يوازې ته وې چې اللهﷻ پيغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وويل: ستا پرته بل څوک نه و چې اللهﷻ رسول را لېږلې وای ، دريم وويل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتيا د اللهﷻ له لوري څخه پيغمبرېې نو ستا دخبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چې خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وايې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چې رسول اللهﷺ د دوی څخه نا اميده سو نو ددغه قوم د نورو خلکو سره يې خبري پيل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلک هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت يې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته يې وويل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چې ستا د خوښې ځاي وي هلته ولاړ سه کله چې رسولﷺ په نا اميدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلکو په رسول اللهﷺ پسې دکلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ يې په کاڼو ويشتی ، پسخند به يې په واهه او چک چکي به يې پسې کولې تر داسې بريده چې د رسول اللهﷺ دواړي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېلکي په وينو سرې سوي رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چي دداغه شر اچونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کي يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])

ژباړه: اې خدايه ! تا ته د خپلي کمزورۍ ، ناتوانۍ او په خلګو کې د رسوايۍ شکايت کوم ، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چي مې ووينې تندی را باندي تريو کړي يا مې دښمن ته (پرېږدي) چي هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړي وي ، اې خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چي تيارې يې ځلولي دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چي ته راته په غضب يې او يا راڅخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري ليري کول لازمي د ه تر څو راضي کيږي (اې خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

ښتن تعالي ﷻ چي يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځوربدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيل ﷺ راواستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام وواېه بيا يې وويل چي ، الله ﷻ

(3) کذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا کما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولې خبرې واورېدې او د قوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چې الله ﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، الله ﷻ ستا د خدمت لپاره را واستول دستې هغه ملائکه را غلل سلام يې وواېه د سلام وروسته يې رسول الله ﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندې غرونه را پورته کړم ټوله به چختانړ (زره ،زره) کړم رسول الله ﷺ چې ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبرو ملائکې ته يې په جواب کې وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکې زه دوی ته د هدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چې د دوی په اولادو کې به مسلمانان پيدا سي چې دا لله ﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول الله ﷺ په غوره اخلاقو او صبر کې فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسې حالت کې قرار لرو چې يو څوک کوچنې ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسې بدله اخلو (چې د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چې ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول الله ﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چې د رسول الله ﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ؓ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ؓ يو صحابي و چې د بدر په غزا کې يې ګډون نه و کړی نو موړي پدې وجه چې د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کې يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هيله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښې کوي ، د تقدير پرېکړه وه چې د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ﷛ په ډېره مينه او زړورتوب په دې غزا کې ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کې مسلمانانو فتحه (برلاسي) ترلاسه کړ خو د يوې تېروتنې له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چې رسول اللهﷺ ځينو اصحابو کرامو﷡ ته دنده ورکړې وه چې د غره پر يوه کوتل به کښيني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري بايد دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چې په لومړيو کې مسلمانانو بريالېتوب تر ګوتو کړ ، کله چې دوی ولاړېده په دوی کې چې څوک آمر و هغه منع کړه چې مه ولاړېږئ خو دوی دا ويل چې کافرانو ماته وخوړه د تېښتې په حالت کې دي بايد ورپسې ورسو او د غنيمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر يې کاوه چې د رسول اللهﷺ امر چې موږ ته يې دنه ولاړېدو کړی و يوازې د بريالېتوب تر وخته پوري و آخر دا چې مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه دجګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چې دغه ځای خالي وليدئ نو دوخته څخه يې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه يې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبرۍ په حالت کې وه چې د سختو بريدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په پايله کې د ماتې سره مخ سوه مسلمانان په وارخطايۍ سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ﷛ وليدل چې يو صحابي حضرت سعد بن معاذ ﷛ را روان دئ .ده مبارک ورته وويل: اې سعده ! چيرې ځې ؟ په الله ﷻ قسم کوم چې د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبرې د کولو وروسته يې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په يوه ډله ورننوتی سخته جګړه يې پيل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهيد سو د شهادت څخه وروسته چې وکتل سوه ټوله بدن يې غلبيل سوی و تر اتياوو زيات زخمونه يې په بدن کې د تورو او غشو وه آن تر دې چې نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چې په رښتني او مخلصانه ډول د اللهﷻ خوښي غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کې دجنت بوی ورته راځي حضرت انس چې په اخلاص د څښتن تعالىﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کې يې د جنت بوی بوياوه که په چا کې اخلاص موجود سي په دنيا کې به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چې ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کې مې دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړې ته) د ابو جندل او د ابو بصيرؓ قصه

رسول اللهﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکې کافران چې خبر سوه نو د رسول اللهﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګڼه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول اللهﷺ چې حديبيه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کې بند سو د رسول اللهﷺ سره سرتيري اصحابؓ ملګري وه چې پر رسول اللهﷺ باندې يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول اللهﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله(چې هغوی ته ددوی له وجې تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکې دروغې جوړې کوشش يې کاوه سره ددې چې اصحابؓ په پوره مېړانه وجنګ ته تيار وه مګر رسول اللهﷺ د کافرانو دومره لحاظ وکړی ، چې دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابؓ ته دا سې تر زور لاندې روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول اللهﷺ تابع وه او ځانونه يې تر قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومري ميني سره څه کولاي سواي ؟(چي درسول الله ◄ روغه يې نه واى منلې خامخا يې منل) آن تر دې چي د حضرت عمر ﷺ په څېر مېړنيو لا ومنل. په روغه جوړه کي يو شرط دا و چي، که دکافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او دمکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خداى مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوى چي د ابو جندل ﷺ په نامه يو صحابي راغلی چي د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلی و دمسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتى چي ګوندي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چي دکافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوى نه و بلکي د مکې دفتحې په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جندل ﷺ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: چي تر اوسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوى پر موږ باندي لازمه نه ده چي مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول اللهﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړى ماته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پرضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷺ و مسلمانانو ته د مرستي ناري وهلې فرياد يې کاوه چي اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوى يم او دې کافرانو پر ما ډېري خوارى تيري کړي دي تا سو مي بېرته په لاس ورکوى ؟ په دغه وخت کي چي دمسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و اللهﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې دبيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبيﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول اللهﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمايل چي اللهﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تاته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغي جوړي د بشپړکېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷺ د ابو بصير ﷺ په نامه هم مسلمان سو او مديني منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسې را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ ته يې وويل: چې ،و تړون دوفا له مخې دغه کس په لاس راکړئ رسول اللهﷺ نوموړي صحابي ببرته په لاس ورکړئ ابوبصيرﷺ ناري کړې چې زه مسلمان سوى يم تاسو مې ببرته په لاس ورکوئ ؟ او ببرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو ته سپارئ ؟ رسول اللهﷺ داډ ورکړى چې اللهﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصيرﷺ د هغه دوو کافرانو سره يو ځاى و مکې ته روان سو. پر لاري ابو بصيرﷺ ويوه کافر ته وويل چې دا ستا توره ډېره ښه معلوميږي (دا چې صفت خوښونکى سړى ډير ژر غوليږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو بصيرﷺ ته دتيکي څخه را وايستل ورښکاره يې کړه ابوبصيرﷺ چې توره په لاس کې واخستل سمدلاسه يې پر دغه کافر باندي وچلول مړ يې کړى هغه دوهم کافر چې دا حالت وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مديني منوري ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ! ابو بصيرﷺ زما ملګري وواژه اوس زما وارى دئ وژني مې په دغه حالت کې ابو بصيرﷺ هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوى سره وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوى تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: ته جنګ تازه کونکى يې کاشکې ستا يو ملاتړ کونکى واى ابو بصيرﷺ پوه سو چې که اوس څوک راسې ما به ببرته په لاس ورکړي نو دستي ددغه ځاى څخه ولاړى او د يوه درياب پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ په دې پېښه خبر سو ه. ابو جندلﷺ ته چې حال ورسېدئ تر توان يې ووتل په پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصيرﷺ سره يو ځاى سو ، آخر داچې هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوى سره به يو ځاي کېدئ په ډېر لنډ وخت کې د دوى څخه يوه کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله درښتيني دين سره دميني په موخه په يوه ډيري سختۍ په يوه ځنګله کې تېرولې ځکه)په دغه ځنګله کې چې دوى اوسېدل د خوراک او چيښاک هيڅ انتظام نه و داللهﷻ د دين په خاطر چې پر دوى باندي د لوږي او تندي څخه کوم تکليفونه تېرېدل واللهﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوى سرګردانه او لالهانده وه او د دوى

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره یې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته یې یو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زاری یې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په ترون کې یې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ویل سوی دي: چې کله و ابو بصیر AA ته د رسول اللهﷺ اجازه لیک ورسېدئ چې ومدینې ته د راتلو اجازه پکښې لیکلې وه ابوبصیر AA د مرګ په حال کې و په لاس کې یې دغه لیک و نیوی وفات سو. رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَاَرْضَاهُ.(4)

فایده: کوم خوک چې پر خپل دین ټینګ ودرېږي په دې شرط چې دین یې ریښتني او حق دین وي یعني مسلمان وي نو لوی ، لوی طاقتونه یې هم د خپل دین څخه نه سي اړولای.

۴ - د حضرت بلال AA اسلام او تکلیفونه

حضرت بلال AA یو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کې تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د یوه کافر مریی و کله چې

---

(4) (بخاري - وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو دمسلمان کېدو له امله ډېر تکليفونه ورکړل سوه (اميه بن خلف) چي د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷺ به يې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستوني ستخ پرې ايستلی و بيا به يې پر سينه باندې يو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چي ونه ښوري وروسته به يې ورته وويل : په دې سخت حالت کي مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷺ په دې سخت حالت کي هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې يعني داچي د عبادت لايق يو الله ﷻ دئ ، د شپې به يې په ځنځيرانو ټينګ و تړی بيا به يې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځي به يې بيا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چي دسخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او يا به په دې حالت کي مړ سي آن تر دې چي عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به يې په عذاب ورکولو کي واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د اميه بن خلف واری و لنډه داچي هر سړي به کوشش کاوه چي نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چي ابو بکر صديق ﷺ دی مبارک په داسي سخت حالت کښې وليدئ نو په پيسو يې رانيوی بيا يې آزاد کړي.

فايده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدايان ويل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحيد(دخدای په يووالي) ښوونه کول يعني دا چي الله ﷻ يو دئ بتان خدايان نه دي همدا لامل وو چي بلال ﷺ په ژبه به په تکرار سره وويل: يو دئ، يودئ ، دا دبلال ﷺ دميني او محبت خبره وه چي د خپل يوه خدای ﷻ سره يې درلوده موږ وينو چي يو شوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم دخپل محبوب په نوم اخيستلو سره خوند اخلي او بيا ، بيا يې نوم اخلي نو د ښتن تعالي ﷻ سره چي شوک محبت او مينه لري ددې ميني به څه حال وي چي په دين او دنيا دواړو کي په کار راځي همدا لامل وو چي بلال ﷺ ته ډېر تکليفونه ورکول کېده آن تردې چي د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سوتر څو د سپکاوي په موخه يې په کوڅو کي وګرځوي اوده ته يوډول نه يوډول تکليف ورسوي خو د بلال ﷺ زړه دا الله ﷻ ميني

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله جلاله د رسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه د رسول الله ﷺ سره په سفر او کور دواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده د رسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او د رسول الله ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پورې مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځې ؟ کله چې بلال رضي الله عنه ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین رضي الله عنهما د اذان کولو امر ورته وکړی دده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسې نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلګو چې دده آذان واورېدئ د رسول الله ﷺ خوږ ژوند وریاد سو د مدینې منورې په خلګو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (د رسول الله ﷺ د بیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو د چا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال رضي الله عنه د څو ورځو د تېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو.([5])

۵- د حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه اسلام

حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه یو مشهور صحابي دئ چې وروسته د لویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

([5]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ؓ دده په اړه وايي: ابو ذر ؓ دومره علم لاسته راوړی دئ چي خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ؓ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چي ابوذر ؓ ته د لومړي ځل لپاره د رسول اللهﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چي مکې ته ولاړ سه او د رسول اللهﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چي رسول اللهﷺ وايي: ما ته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چي څنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول اللهﷺ وليدئ چي خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکو عادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چي نه شعر و او نه د کاڼنانو (جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ؓ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه دستي مکې ته روان سو کله چي مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چي ده رسول اللهﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته بريښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چي د اصحابو دا عادت وو چي د مسافرانو خدمت ، د ناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ؓ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ؓ د پوښتني اړتيا ونه ليده چي د ابوذر ؓ څخه و پوښتي چي د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چي رسول اللهﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ؓ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چي مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ؓ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه او نه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چي علي ؓ پرې وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چي دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ؓ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې دا وه چي د رسول اللهﷺ سره د دښمنۍ قصې ډېري مشهوري وي چا چي به د رسول اللهﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چې ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت(وړيا) به په تکليف اخته سم ، دريمه شپه علي AA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چې د څه لپاره راغلي يې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاري AA لومړی وعلي AA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چې صحيح حال به راته وايې ورو سته يې خپل مقصد ورته وښودئ حضرت علي AA ورته وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چې دشک پرته هغه داللهﷻ رسول دئ سبا چې کله زه ځم هلته به دې بوزم مگر مخالفت بيخي زيات دئ ددې لپاره چې زما او ستا يو ځای تگ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه داچې علي AA او ابوذر غفاري AA دنبي کريمﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذر AA درسول اللهﷺ سره خبري وکړي دستي مسلمان سو رسول اللهﷺ په دې موخه چې ابوذر AA ته تکليف نه ورسيږي ورته وې فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چې اللهﷻ موږ ته بريا ليتوب را نصيب کړی بيا به راسې ابو ذر غفاري ؓ وفرمايل: اې دالله رسوله ! قسم په هغه ذات چې زما روح يې په قدرت کې دئ زه به دغه دتوحيد کلمه ددغه بې ايمانو په منځ کې په لوړ آواز وايم دستي يې مسجدالحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چې ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلگ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چې مرگ ته نژدې سو د رسول اللهﷺ اکا عباس چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چې ابوذر خلاص کړي وخلگو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلگو چې دا خبره واورېده فکر يې وکړی چې زموږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که دشام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذر AA پرېښودئ ابوذر غفاري AA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بيا يې دشهادت کلمه په لوړآواز وويل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بيا يې وواهه عباس د تيري ورځي په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بنديږي .

فايده: د رسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته يې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بيا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل يې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه څکه حقيقت داو چي اسلام يو حق دين دئ نو دابو ذرغفاريؓ يقين و چي اسلام حق دين دئ نو د چا ټيکه ده چي له ويري به يې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا د رسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي موږ ته خو د اسلام په خپرولو کي تکليفونه ډېر دي بايد ددې تکليفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به يې ونه زغمي اصحابو کرامو چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دا اللهﷻ اورسول اللهﷺ سره دميني هغه غلبه وه چي دوی به يې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بيخي دامکانه وتلی و چي دوی دي د رسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،يو نمونه به يې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دين کي تکليفونه ووويني د رسول اللهﷺ حقيقي تابعداري غوره کړه چي د اسلام ښکاره کول دي دا هم يوه لويه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بريالیتوب لاسته راوړی او په هر ميدان کي به دوی بريالي وه د دنيا او آخرت ګټي به يې په برخه وي تر داسي بريده چي يو چا به يو ځلي د شهادت کلمه وويل د اسلام تر بيرغ لاندي به راغلی بيا به لوي ، لوي طاقتونو ددين څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دين څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت ﷜ تکلیفونــه

حضرت خباب بن الارت ﷜ دهغه مبارکو هستو څخه دئ چې خپل ځان یې و سختو امتحانونو ته وړاندې کړی دئ او د الله ﷻ په لاره کې یې ډیر زیات تکلیفونه تېر کړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو یا شپږو کسانو وروسته دستې مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهې څخه ده مبارک ډېر تکلیفونه ګاللي دي. حضرت خباب ﷜ ته به د اوسپنې زغره وروا غوستل سوه بیا به د غرمې په سختو ګرمیو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زیاتې خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستونې ستخ به پر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه به یې د ملا غوښې ورستې سوې او توی به سوې حضرت خباب ﷜ د یوې ښځې مریی و کله چې یې باداره خبره سوه چې خباب ﷜ د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بیا به یې په دغه اوسپنه سر ورداغې . یوه ورځ حضرت عمر فاروق ﷜ په خپل خلافت کې د خباب ﷜ څخه دده دتکلیفونو پوښتنه وکړه چې د اسلام په لومړیو کې کافرانو باندې تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ویل تاسو زما ملا و ګوری عمر ﷜ چې دده ملا ولیده وې ویل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده لیدلې خباب ﷜ ورته وویل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به یې ا پورته کړم زما د ملا په وازګه او وینو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژوند لیک و دومرې سختۍ یې تېرولې ددې ددومره سختیو سره . سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ویل به یې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکلیفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب ﷜ فرمایي : یوه ورځ رسول الله ﷺ د عادت خلاف ډېر اوږد لمونځ وکړی موږ پوښتنه ځنې وکړه چې یارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمایل : دا دویرې او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې یوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مې دا وه چې یا الله ﷻ زما امت په قحط سالي سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مې داوه چې یا الله ﷻ زما پر امت باندي داسې ظالم آمر مه مقرروې چې زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چې بیخي یې ختم کړي ، دا دعا مې هم قبوله سوه ، دریمه دعا مې دا وکړه چې یا الله ﷻ زما په امت کي خپل منځی جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه دیرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چې په کوفه کي دفن سو دده د مړیني وروسته حضرت علي ﷺ دده وقبر ته ودرېدئ او وې فرمایل: پرحضرت خباب ﷺ دي الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه یې هجرت وکړی ژوند یې په جهاد کي تېر کړی او ډېر تکلیفونه یې پر ځان تېر کړل هغه څوک مبارک دی چې قیامت یاد ساتي او د حساب لپاره تیاري کوي ، پر دومرې مال باندي صبر کوي چې دده ګذاره په کېږي او خپل بادار یعني الله ﷻ راضي کوي.(6)

فایده: په حقیقت کي د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بیان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو دلاس څخه تر سختو هم زیات سخت تکلیفونه تېر کړل د مکې مکرمې پرتوده شګلنه مځکه باندي عذاب ورکول کېدئ نبي کریم ﷺ چې به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به یې د صبر تلقین ورکاوه او د جنت زیری به یې ورکوی دده پلار حضرت یاسر ﷺ په دغه تکلیفونو کي مړ سو کافرانو ترمرګه پوري آرام

(6) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابو جهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار ﷺ مور حضرت سميةﷺ سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شي پروايې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړۍ شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار ﷺ جوړ کړی، کله چې رسول اللهﷺ مديني منورې ته تشريف يووړی عمار ﷺ وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدې غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار ﷺ اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار ﷺ په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وچيښلې بيا يې وويل: ما د رسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې چيښې د دغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پر مهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يو نيم کال کم عمر ښودلی دئ.(7)

۸- د حضرت صهيب ﷺ اسلام

حضرت صهيب ﷺ د حضرت عمار ﷺ سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم ﷺ په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا- جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابېره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته څرګندې کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

---

(7) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نيولو کوشش به يې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهيب ﷜ خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسي کړه چي وې نيسي او دتکليفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهيب ﷜ د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهيږئ چي زه ښه غشي ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسې وښيم ورسئ هغه واخلئ دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولې هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو :

◆❒✌✍✂✍◆⬄✆✍☝✍◆ ✍✍✂✍◆⬄✍✍◆⬄✆✍✍◆❒ (8)

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندي زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چي صهيب ﷜ يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهيب ﷜ فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وويل: ستا سترګه خوږ ده ته خرماوي خوري ؟ما ورته وويل: يا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چې هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چې دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهيبAA زيات خرڅ کاوه آن تر دې چې يو ځلې حضرت عمر فاروقAA ورته وويل : چې ته بې ځايه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وويل: چې پر نا حقه کار هيڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چې کله وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چې ماته دي حضرت صهيبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA داسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره وياړ دئ دده مبارک دايمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کې وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کې مشهور و درسول اللهﷺ د وژنې هڅې يې کولې، يوه ورځ د کافرانو يوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کې غوښتنه سوې وه چې څوک به محمدﷺ ووژني ؟عمرAA وويل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وويل : بېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخيسته د محمدﷺ د وژنې قصد يې وکړی کله چې دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه يې ځنې وکړه چې چيري ځې اې عمره ! عمرAA ورته وويل : څمه چې محمدﷺ ووژنم (العياذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وويل : خومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

---

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمر ﷜ ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوی (مسلمان سوی) يې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم يعني وه به دي وژنم بيا به ګورم ، دا خبره يې وکړه توره يې راوکښل سعد بن ابي وقاص ﷜ (10) وويل: هو زه مسلمان سوی يم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاص ﷜ و عمر ﷜ ته وويل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمر ﷜ چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده اخښي حضرت خباب ﷜ چي مخکي يې قصه تېره سوه دروازه تړلې وه دخپلي ميرمني سره يوځای دقرآنکريم په تلاوت بوخت و عمر ﷜ په زوره دروازه ووهل حضرت خباب ﷜ دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کريم سيپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور يې دروازه خلاصه کړه د عمر ﷜ په لاس کي يو شی و په هغه يې خور په سر کي ووهل او ورته وې ويل: دخپل ځان دښمني ! بې دينه سوې (مسلمانه سوې) يې ؟ دخور تر سر يې ويني رواني سوې عمر ﷜ دننه ورغلی و اخښي ته يې وويل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟ اخښي يې ورته وويل خبري اتري مو کولې عمر ﷜ ورته وويل : ايا تا خپل دين پرايښی او بل دين ته اوښتی يې اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا ؟ عمر ﷜ چي دا واورېدل دستي يې اخښی تر ږېره ونيوی ږېره يې ځني وکښل پر مځکه يې را غوځار کړی ښه يې وواهه خور يې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ يې ويني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ويل : موږ په دې وجه وهل کيږو چي مسلمانان سوي يو ببښکه موږ مسلمانان يو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

(10) ځينو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم ليکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر ﷺ پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پري ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر ﷺ درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته هغه وړقه رادکي وواىه داخشي دئ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر ﷺ چي هر څومري ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر ﷺ ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل، کله چي تر ❍✋♦ ✦✐✍✁ ✍♦☼❒📖 ✖☠☠♉❄☼♐☽

❍♉❄⇳⑨🡐⌛⇳⇱✍✍✍♦▫ ⚐✍♦☼❒📖 ☝♦♐☽ ♦❍⌚♦☯♐☽

⮴⮳☠⬀ ✓❽⊠❷⇩🗎⚡🔔♐✐ ■❒🗐❑■🖬⭘⌚☯✍✁ ☜⚐⚡🔔❒📖◆❒

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او اخښي ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبري په اورېدلو سره حضرت خباب ﷺ دباندي راووتی او ورته وې ويل: اې عمره! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول الله ﷺ داسي دعا وکړه، چي اې الله ﷻ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب ﷺ زياته کړه: معلومېږي چي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر ﷺ درسول الله ﷺ وخدمت ته حاضر سو او دجمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر ﷺ مسلمان سو د کافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر ﷺ په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر AA په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چي مسلمانانو په مسجدحرام کي په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود AAفرمايي:دعمر AA مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کي نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کي دسختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلي تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چي ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کي دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلي وحبشې ته هجرت وکړی د مکي خلګ په پسې سوه چي ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چي ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کي خبر سول چي دمکي خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چي مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چي پورتنی خبره بې بنسټه ده او دمکي خلګ د پخوا په څېر بلکي تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زورولو اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته وحبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا څخه پناه واخیسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشي لومړی هجرت ویل کیږي ، ددې څخه وروسته یوه لویه ډله د درواتیا نارینه و ، اتلس ښځو څخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول یې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشي دوهم هجرت ویل کیږي ، ځینو اصحابو یو هجرت وکړی او ځینو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان ولیدل چې په حبشه کي آرام ژوند تېروي نو نور یې درد (غصه) زیاته سوه او ډېري تحفې یې برابري کړې یوې ډلي ته یې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته یې ور واستولې ، همدا ډول یې هغه خاصو کسانو (پادریانو) ته تحفې ورواستولې چي دپاچا سره یې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چي کله حبشې ته ورسېده نو لومړی یې د واکمنانو او پادریانو سره ولیدل او تحفې یې ورکړې ددوی څخه یې وعده واخیسته چي پاچا ته به یې سپارښت کوي بیا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی یې پاچا ته سجده وکړه بیا یې تحفې ورکړې ورسره یې خپل خواست هم ورته وړاندي کړی چي خواست یې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم یو څو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دین پرې ایښي دئ یو نوی دین یې غوره کړی دئ داسې دین دئ چي نه یې موږ پېژنو او نه یې تاسو پېژنی دلته ستاسو هیواد ته راغلي دي دلې اوسیږي موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي یو چي دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبري سره سم هغه واکمنانو او پادریانو چي دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وویل : کومو کسانو چي زما په هیواد کي پناه اخیستې وي دخبرني پرته یې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځني لاسته کوم که چیري ستاسو خبره صحیح وه نو تاسو ته به یې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای ، دستي یې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چي څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چي په همت یې دا پرېکړه وکړه چي پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چي مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی يې سلام وواېه ، دستي يو چا نيوکه پرې وکړه چي دوی د پاچا ادب ونه کړی يعني پاچا تـه يې سجده ونـه کـړه ، مسلمانانو ورته وويل چي زموږ نبيﷺ د اللهﷻ څخه پرته و بل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر رضي الله عنه ورمخکي سو پاچا ته يې وويل: موږ په ډېر سخت جهالت کي پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه د هغه په رسولانو خبر وو د ډبرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اېښې وي زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کي وو چي اللهﷻ يو رسول راولېږی داسي رسول دئ چي موږ يې نصب ، صداقت ، ايمانداري او پرهيزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د يوه اللهﷻ يعني د شريک پرته و عبادت ته راوبللو د ډبرو او بتانو دعبادت څخه يې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم يې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه يې منعه کړو ، موږ ته يې د رېښتيا ويلو ، امانتدارۍ ، وصيله رحمۍ ، د همسايه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نيولو ، خيرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ويلو ، ديتيم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ويلو او داسي نورو بدو عملونو څخه يې منعه کړو . موږ ته يې د قرآنکريم ښوونه راکړه موږ په هغه ايمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چي زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکليفونو رارسول يې شروع کړه موږ اړ سو چي د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هيواد کي پناه واخلو . پاچا وويل: کوم قرآن چي ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته يو څه راوړی حضرت جعفر رضي الله عنه د سورة مريم لومړني اياتونه ورته تلاوت کړه پاچا چي دقرآنکريم دغه اياتونه واورېده ـ دی او دده پادريان چي دلته موجود وه ډېر وژړل آن تردې چي ږيرې يې لندې سوي وروسته پاچا وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چي دغه کلام او هغه کلام چي حضرت عيسي عليه السلام راوړی دئ ديوه نور څخه را وتلي دی بيا يې دمکي وخلګو ته انکار وکړئ چي زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپارلای دمکې خلګ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کې يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کې يوه وويل : زه به سبا يو داسې چل وکړم چې پاچا د دوی رېښې پرېکړي ملګرو ورته وويل: داسې کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب ! دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسی‌عليه السلام په هکله بې ادبي خبرې کوي او وايي چې حضرت عيسی‌عليه السلام د خدای‌جل جلاله زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتنې پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلې دي چې موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسی‌عليه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسی‌عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې الله‌جل جلاله زموږ پر نبي‌صلی الله عليه وسلم باندې نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبي‌صلی الله عليه وسلم باندې د عيسی ▲ په هکله څه نازل سوي دي؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسی ▲ دالله‌جل جلاله نبي دئ ، دالله‌جل جلاله بنده دئ ، دالله‌جل جلاله روح دئ ، دالله‌جل جلاله کلمة ده ،الله‌جل جلاله د يوې پېغلې (بې واده) ښځې يعنې بي بي مريمې‌رضي الله عنها په وجود کې پيدا کړی او بيا يې وزېږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبرې رېښتيا دي ځکه عيسی‌عليه السلام هم تر دغه خبرو زياتې نه دي ويلې دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبرې يې سره واړولې خو پاچا ورته وويل: تاسو چې هر څه واياست خو حقيقت داسې دئ لکه مسلمانان چې وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته ېبرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کې ياست هر څوک چې تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چې مسلمانان په امن دي هر څوک چې تکليف ورکوي تاوان باندې لازم دئ.([13])

([13]) (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کي په حبشي کي د مسلمانانو عزت نور هم زيات سو د مکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار د مکې د کافرانو د حسد جذبه نوره هم زياته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځيدل ، دوی غوښتل چي د مسلمانانو سره د نورو خلګو ليدل بند سي او په يو ډول نه په يو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچي د مکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کي يې وويل چي اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم يو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تيار نه وه نو له همدې امله کافرانو يو وعده سره وکړه چي د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکون کوي يعني د دغه دوو قومو سره به نه څوک خبري ، نه به څوک ورسره کښېني ، نه به څوک رانيول او خرڅول ور سره کوي ، نه به څوک کورته ورځي او نه به يې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چي دوی نبي کريم ﷺ و مرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده د خولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکي په عملي ډول يې د محرم (حسن حسين) په لومړۍ د نبوت په اووم کال يو پرېکړه ليک وليکی او په مکة مکرمه کي يې و ځړاوه او ټولو خلګو ته يې خبر ورکړی چي د دغه پرېکړه ليک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کي به يې پوره کوشش کوي د دغه پرېکړي له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کي يعني په يوه سخته وچه ځکه کي چي په (شعب ابي طالب) سره ياديده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولي او نه څوک ورسره يو ځای کېده او نه دوی د چا سره يو ځای کيدلای سوای نه يې د چا څخه شی رانيولای سوای او نه يې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چي د مکې د باندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه څوک د باندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه د مسلمانانو څخه که به څوک يو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه د دوی اړتيا به يې هيڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کې خلاصه سوه د خوراک هيڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسې تکليفونه پرې تېر سوه چې آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږې د سخت تکليف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږې څخه په سخت تکليف اخته وه خو د خپل ځان تر تکليف به د اولادونو په لوږه زيات غمګين وه. د څښتن تعالی ﷻ پېرزوينه وه چې درې کاله وروسته هغه پرېکړه ليک چې په مکه مکرمه کې ځړېدئ وينو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورين څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چې هر څومره لوږې، تندې او تکليفونه تېر سوه خو دوي پر خپل دين ټينګ ولاړ وه. او ددين د خپرولو څخه يې لاس نه واخيستی.

فايده: پورتني تکليفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چې نومونه يې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بريالیتوب په ډګر کې د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وينو (او دحقيقي تګ لارې څخه يې ډېر ليرې يو) لږ تر لږه موږ ته هم يو څه فکر کول پکار دي چې دغه مبارکو اصحابانو ددين لپاره څومره قربانۍ ورکړې دي او موږ ددين ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چې بريالیتوب د کوشش او زيار په نتيجه کې لاسته راځي. موږ غواړو چې هوسا ، ارام او ددنيا په لتېه کې ژوند وکړو. په بې دينۍ او عيش کې د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان يو د اسلام ترقي دې هم راسره وي، دا کله کيدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کين راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چې وکعبې ته به ونه رسيږې ځکه دغه لاره چې ته پرې روان يې ترکستان ته تللي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکليفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زيات وېرېدل د دوی د تکليفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دين لپاره يې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه يوه لږه حصه په موږ کې هم پيدا شي د بېلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بيانوم:

١ د سېلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طريقه

حضرت عايشة رضي الله عنها فرمايي: کله چې به وريځ، سېلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به يې بدل سو کله به د ننه ولاړی او کله به د باندې راووتی او دا کلمة به يې ويل: اَللّهُمَ اِنِي اَسئَلُکَ خَيرَهَا وَ خَيرَ مَافِيهَا وَ خَيرَ مَا اُرسِلتَ بِهِ وَ اَعُوذُبِکَ مِن شَرِهَا وَ شَرِ مَافِيهَا وَ شَرِمَا اُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدايه ! ﷻ زه د دې هوا خير غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خير غواړم او د کوم مقصد لپاره چې دې دغه هوا رالېږلې ده د هغه خير غواړم اې خدايه ﷻ ! زه د دې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عایشه ؓ فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! خلګ چي وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چي باران شروع کيږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چي په دې وريځ کي به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چي وريځ به راغله دوی به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوی خوشاله وه چي باران دئ مګر په هغه وريځ کي د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.(14)

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•✍☠⌛⬂☽♦✌⬄○⑩✋ ✍☪➬✎❻🔔♦⬊ ←■⬃❒❒🕮♦❻ ✍●☺■🖬⬩▫

✁☒⓿🕔⍓♎ ☎✁❑⬈🏵✍⬩🔔 ⬀☠✎✐☜☺♦③✌⑩⬃❒❒🕮

✍♦✋ ♦❑➔♎ ⬀✍♦🖃 🗐 ✍♦☼⬉❷✌➲⬂▦❼☜ ⌧⋎✎❻🔔♦⬊

✍❑✐❸✌▫ ✎☒③✎❻ ☎ 🕒✌○☠🖃 ☹⬈↓▫🖬⍓⬈⬃➔♦✌⬄✎✍✁

❑✍⬈✍ ⬉❷✌♓✋⍓⑨➔✍ ⬖✿✎⬀ ⊲☹⬈✌🏵❑🕮 ⬉⚇✁☒⓿♦⬉

☎✁❑←⬩♦🖮⇳🕒❒🕯⬩▫ ✍❑✐✎♒▯♦❻ ❖❷⬂✋❒🕯☠🖃 ◎⬈⬄✎☒★

⍓🖮✌🏵🕔☒⓿☒🖃 🗐 ⬀☠⬋✐←☸⬁▤🕐✽○♦✋ ⬩♦☠☽ ✁❽♦❷⬉③ ⬩⬩

♦✗✓✌✋❖❷⇳⬈←☺⬂🏵✍✁ ♦🏳⬀❑⬩☽⬂🏵✍✁ ❽❖❽⬂♑⬩✞
(15) ⬖✿☠⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چي کله وريځ وليده چي د مځکي پر لوري راروانه وه نو وې ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي(الله ﷻ وفرمايل) نه داسي نه ده بلکي دا هغه عذاب دئ چي تاسويې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به موويل: که ته رېښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

(14) درمنثور
(15) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې په دې ډول بیان کړی دئ:) یوه سخته سیلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سیلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې دودانیو پرته هیڅ نه پکښې ښکاریدل (الله ﷻ فرمایي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.(16)

فایده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنیا او آخرت سردار دئ دومره زیات د الله ﷻ څخه ویریږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکریم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره - سره بیا هم رسول الله ﷺ ته د سیلۍ او وریځې د راتګ په وخت کې به دتیرو قومونو عذاب ور په یاد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې یو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته یو زلزلې او نور ډول - ډول عذابونه ووینو بیا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ویریږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځایه تحقیقات شروع کړو.

۲- په تیاره کښې د حضرت انس ﷺ عمل

نضر بن عبدالله ﷺ فرمایي: د حضرت انس ﷺ په ژوند کې یوه ورځ دورخې تیاره خوره سوه زه د حضرت انس ﷺ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ویل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شیان راتلل انس ﷺ راته وویل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تیزه سوه موږ به د قیامت څخه ویریدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

یو بل صحابي ابودرداء ﷺ فرمایي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سیلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشریف یو وړی.(17)

---

(16) بیان القرآن
(1717) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصیبتونه او بلا وي راځي بیا هم هیڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نیولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر د ترندي نیولو په وخت کي څه کوي او دا به یې ویل: چي ددې کار خبرنه دي وسي. کله چي به لمر ترندي ونیوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ېښودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ویشتلو په تمرین به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل څو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نیولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به یې لمونځ اوږد کړی دومره به یې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پر بوتل په لمانځه کي به یې ژړل او فرمایل به یې: اې خدایه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟(یعني اې الله ﷻ ! دا ترنده لیري کړې).

الله ﷻ په سورة الانفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي یې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمایي:

⬀☠←♑♦🖃🖅ℯℊ⓿⮹➔⬉⓿⚟🙰 ✦✎🙵✃ ♏🕭•🗎 🙵♦✌◆❒

✦✎🙵✃ ♏🕭⊠🖎 🙵♦✌◆❒ 🗐 ⬀☠🙰🙴❸⚟▫ ❁💣☼❒🕮◆❒

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⇱❷♑▦⬂⬄♦✌⬄○◻④ ⬀☠➔♎♦❒ ⬀☠←♑♦✉✍℮⓿⍓➔⇱✌ . (18) ⬁✖✖⬃

ژباړه: الله ﷻ داسي نه دئ چي پر دوی عذاب راولي او حال داچي ته په دوی کي یې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال داچي دوی استغفار ویونکي وي.

رسول الله ◄ و خلګو ته داسي نصیحت وکړی: که چیري لمر یا سپوږمۍ تر نده ونیسي نو وو بریږئ او د لمانځه و لوري ته هځه وکړئ ځکه چي کوم څه کوم دآخرت حالات وینم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چي مو داسي حالات (دلمر او سپوږمۍ ترنده) و لیدل لمونځ کوئ، دعا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴-نبي کریم ﷺ توله شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ یو ځلي توله شپه په ژړا تېره کړه او تر سهاره یې په لمانځه کي د آیات وایه:

⬀☠⬋♐◻✠♑✉⬧ ⬀☠⬋♐⬀▯✍℮⓿⍓➔➔✍ ♌♑➁
⬀☠←♑⬧✍ ⬀❷♑▦⬂⬄⬧✍ ♌♑➁♦❒ ☎ ⌧✁←⑩✍♦⌛♑⇱
↓❽③✍⓾⍓➔⬂✍✍✁ ✽✍☼❒🕮 ⍓✍✱☼♑✉⬧
(19) ⬁⬀⬀♑⬀ ◐⚐⑩⬁▤◘♦⬂🖳✍✁

ژباړه: (اي خدایه !) که ته دوی په عذاب کړي (ستا اختیار دئ) ، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختیارلري چي خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کي سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

---

(18) سورة الانفال الاية (٣٣)
(19) سورة المآئدة الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړې (نو هم ستا اختیار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب یې او د حکمت څښتن یې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو حنیفة‌ﷺ په اړه راغلي دي چې یوه شپه یې ټوله لاندینی آیات په لمانځه کي لوستي او ژړل یې:

♦⚐⬀❑◆⓿⬂♑◉✍✃ ☎✃❒↓❽🕔♦☞⬂✌✍✃◆❒
📖❒⑨☙♧❑✍ ✃✍◉♑⬂☺⇖➚⇳❷❊✎⇖❑♌♦ ⬀✐✇⬌ ([21])

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنیا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قیامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلک به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چې سړی واوري هر څومره چې سړی وژاړي لږ ده ځکه نه ده معلومه چې موږ به د مجرمانو په ډله کي یو او که به د سپېڅلو خلکو په ډله کي یو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر ﷺ وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر ﷺ د انبیاوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل یقیني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زیری ورکړی دئ بلکي د جنتیانو د یوې ډلي سرداري یې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه یې د بلنې زیری ورکړی دئ او دا یې هم فرمایلي دي چې زما په امت کښې به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صدیق ﷺ جنت ته داخلېږي دده مبارک ددومره فضلیتو سره ـ سره بیا هم د الله ﷻ څخه دومره

(20) بيان القرآن
(21) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېرېدئ چې ویل به يې: کاشکې زه درخته وای چې پرې سوي وای کله به يې ویل: ارمان چې زه هم وابنه وای چې يو حیوان خوړلی وای او کله به يې ویل ارمان چې زه د یو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

یوه ورځ ده مبارک یو باغ ته تشریف یوړی یو حیوان یې ناست ولیدئ سوړ اسویلی يې و کښی او حیوان ته يې وویل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، ددرختو په سایو کې ګرځې او پر تاباندي د اخرت هیڅ حساب او کتاب نسته ارمان چې ابوبکر هم ستا په څېر وای يعني دايي دالله ﷻ دوېرې څوښه وه چې حیوان وای.(²²)

ربیعه اسلمي ﷺ فرمايي: یوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کې څو خبرې زیاتي سوې ده مبارک ماته یو سخت لفظ ووایه چې پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ویل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووایه چې بدله خلاصه سې او آخرت ته شي پاته نسې ما دويلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وویل چې ووايه که يې نه وايې زه نبي ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ویلو څخه انکار وکړی، دی ولاړسو او دولاړی پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغله او وې ویل: دا عجیبه خبره ده چې خپله یې هم زیاتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکایت کوي مادې خلګو ته وویل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صدیق ﷺ دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سې او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ را څخه ناراضه سې نو بیا د ربیعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربیعه ﷺ فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمایل: ښه

(²²) تاریخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخيستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووايه چې ابوبکره ! تا دې الله ﷻ معاف کړي.

فايده: دا د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه د الله ﷻ دوېرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه ته بدله اخيستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی يې و ربيعه رضي الله عنه ته خپله خواست وکړی او بيايې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربيعه رضي الله عنه بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبرې يو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخيستل کېږي او يا به حساب او کتاب راسره کېږي.

٧- د حضرت عمر رضي الله عنه حالت او دَحَرَه واقعه

حضرت عمر رضي الله عنه به زيات وخت يوه کڅوړه واخيسته او وبه يې ويل ارمان چې زه دا کڅوړه وای کله به يې ويل ارمان چې زه خپلې مور نه وای زېږولی يوه ورځ يو سړی ورته راغلی او ورته وې ويل: فلانکی سړی پر ما ظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله را واخله ده مبارک هغه سړي په يوه دوره وواهه او ورته وې ويل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځې او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وايې چې بدله را واخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستي يو سړی پسې ولېږه او هغه يې راوغوښتی او دوره يې په لاس ورکړه ورته وې ويل اې سړيه ! ته ما وهلی يې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وويل ما ته د الله ﷻ لپاره بخښلی يې.

حضرت عمر رضي الله عنه کورته تشريف يووړی دوه رکعته نفل يې ادا کړه بيا يې خپل ځان ته وويل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدايت درکړی، ته ذليل وې الله ﷻ عزت درکړی بيا يې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته يو سړی راځي او درته وايي چې زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله راواخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پوري پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر ﷛ مريی (غلام) حضرت اسلم ﷛ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷛ سره (حَرَه ــ[24]) نومې ځای ته تلم يوځای مې په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمر﷛ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسوای تلای د ښار دباندي به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه پرې وکړو او ددوی د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو ومو ليدل چې يوه ښځه ناسته ده ځو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهې يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندي اور ترې بليږي مونږ سلام ورته وو ايه او ورنژدې ورتلو اجازه مو ځني واخيسته حضرت عمر﷛ پوښتنه ځني وکړه چې دا کوچنيان ولي ژاړي؟ ښځي ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږي له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چې په ديګ کښې څشي دي؟ ښځي ورته وويل دا ديګ مې د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړی او پر اور مې ايښې دئ چې ددوی زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځي زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمر﷛ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چې زما ددې ستړې حال خخه ځان نه خبروي حضرت عمر﷛ په ژړا سو او وې ويل الله ﷻ دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ؟ ښځي وويل هغه زمونږ امير جوړ سوی دئ او زمونږ د حال ځخه ځان نه خبروي اسلم﷛ وايي چې زه حضرت عمر﷛ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونی (بوری) کښې يې د بيت المال څخه اوړه، خورماوي، وازګه، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونی يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندي کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندي يې کښېږده، دوه درې واره مې ټينګار وکړی چې زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځای نوم دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ويل ايا د قيامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وويل: يا نه يې سم پورته کولای ده مبارک راته وويل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چي د قيامت په ورځ پوښتنه زما څخه کيږي ، آخر زه مجبوره سوم چي ګونۍ دده پر ملا باندي کښېږدم ،حضرت عمرﷺ په ډېره چابکۍ سره د ښځي و ځای ته تشريف يووړی زه هم ورسره وم هلته چي ورسېدو ده مبارک په پخپل لاس په ديګ کښې څه اوړه، څه وازګه او خورماوي وديګ ته وا چول او دديګ لړل يې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وايي دده مبارک دږيري څخه دود وتل ماوليدل اخر دا چي ډېره يې په دود توره سوه ددي څخه وروسته يې پخپل مبارک لاس دديګ څه خواړه راويسته او په هغه کوچنيانو يې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اخته سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه يې ددوی د بل وخت لپاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ويل الله تعالیﷻ دي تاته د خير بدله درکړي ته ددې وړ يې چي د عمرﷺ پر ځای باندي خليفه سې.(ښځي داخبره له دې امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امير المومنين دئ ، عمرﷺ دي ته تسلي ورکړه او ورته وې ويل کله چي ته خليفه ته ورسي مابه هلته پيدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ويل: زه له دې وجهي څخه کښېناستم چي ما دغه کوچنيان په ژړا ليدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت يې په خندا هم ووينم.(25)

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښې زيات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی-لوی سورتونه لوستل او دومره به يې ژړل چي اواز به يې تر څو صفونو پوري رسېدئ يوه ورځ يې د سهار په لمانځه کښې سورة يوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ :🕭♦︎👓✌♦

☑❼🙸❄⬋❽⬉❍◆❒ 🙸🙵☐ॐ♦📪 ☎✂❑⬈▤⇳⅄❒🕮 ✎👓⌂☺✵☼🙸✆

(25) اشهر مشاهير منتخب کتر العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

•• ☙♦✌ ★✐☙✂ ☙☞☜✌ ⇱☠■◘⇳⇱❒🕮◆❒ ★✐☙✂ ❼■🖫☜◗
✍•➔⇗◘■☺←❑♍☙⇗☜☜⇐ ([26]) نو د ژړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فایده: داد الله ﷻ د وېرې ښځه د هغه چا حالت دئ چې د نامه ښځه یې لوی ـ لوی پاچاهان وبرېدل او رپېدل نن ورځ یعنې دیارلسنیم سوه کاله وروسته یې هم دبدبه، شان او شوکت منل سوی دئ، نن یو پاچا نه، حاکم نه بلکې یو کوچنی آمر هم د خپل رعیت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس ﷺ نصیحت

وهب بن منبه ﷺ فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس ﷺ د سترګو دید لمنځه ولاړی یوه ورځ ما کعبې شریفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د یوې ډلې خلګو ښځه د جګړې اواز راتلی ماته یې وویل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده ښځه د کښېنا ستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمایل تاسو ته معلومه نه ده چې د الله ﷻ د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د الله ﷻ د ویرې ښځه خاموشه وي حال داچې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګیان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکي وي، ویونکي وي، پوهه لرونکي وي خو د الله تعالې ﷻ لوی ذکر ددوی زړونه حیران کړي وي ددغه وجهې ښځه یې زړونه مات وي او ژبې یې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پیدا سي نو نېک

([26]) سورة یوسف الایة (۸۶)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسې وي لکه چې ومې ويل) نو تاسو و لې دومره لږې سوې ياست ؟ يعنې اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمايي ددې ځخه وروسته مادوه کسان هم يو ځای ونه ليدل.

فايده: حضرت عبدالله بن عباس په د الله د ويرې څخه دومره ژړل چې هروخت به يې په مخ کې داوښکو دبهېدو له امله دوې نښې د نالو په څېر معلومې وې.

په پورتنۍ قصه کښې عبدالله بن عباس د نيکو کارونو لپاره يوه اسانه تګلاره ونښودل هغه دا چې هر څوک د الله د لويې فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بيا هغه يقناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښې يعنې ۲۴ ساعته کښې په دغه ډول يولږ فکر وکړو نو دغه ګران کاردی ؟

۸- د تبوک په سفر کښې د ثمودیانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزايوه مشهوره غزا ده او د رسول وروستۍ غزا ده کله چې رسول اکرم ته خبر ورکړل سو چې د روم پاچا پر مدينه منوره د حملې کولو اراده لري يو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدينې ته راځي نو رسول الله د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمياشتې پر پنځمه د پنځ شنبې په ورځ د روم د پاچا مقابلې ته د مدينې منورې ځخه روان سو لکه څرنګه چې سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهې نبي صفا اعلان وکړی چې د روم د پاچا مقابلې ته ځو تياري وکړی ، نبي پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چې حضرت ابوبکر صديق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله ورته وويل چې اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دې يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وويل: چې د کور د خلګو لپاره مې الله او دده درسول دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ؓ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب ځلورم شمېره کښې راسي، حضرت عثمان غنيؓ د دريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوي دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښې د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقيقت کښې د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او د نبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلې خوا د ټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخې وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او د رسول الله ﷺ سره روان سول يوا ځي منافقان، معذورين، ښځي، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چي په مدينه کي ورته اړتيا وه او يا داسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوي د ژړا په حالت کښې پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړی:

❒◆⧫⇖☆⬥❼ ✂✍✎♌ ⚕⇦▫✿♌ ⦿❶⬧✂ ♦✍✎⬧ ❒📖▢⬧⬦⚐⊠

✿✍✎♦⬧ ⭖⬧⇦☺♌✌⬥⬧⇔ ⚐❒❽⇠⚐⇔ ❽☝ ⬥✋ 📖▢❒⊏⬧⚕←

⎘▢▢⬧⬀⚐♌❒❽⊗⚐← ⇖♦⬛■⊙♌ ☎⬥❒♦⊙⬧⬀ ☎✂❒▢⬧⬥✍

❒▢❑⬄⇖❒⬀⊙♌⇔ ⌘⊏⬧⬥⇖✍ ✎⬧✍⊙✂✍✎⊙⬀ ⇦❒⊏♌❼ ⬀✍✎✂⬀✍

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑→◗♎▥☾⇖③ ✍♦✌ ☎✁❒←⑨⬀♑⬧⑥ ⬩❑🕮 ✍🕓✡♦❽⍃❍
(27) ⬅✿⌘✌

دیادوني وړه چي دري کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به یې وروسته راسي کله چي رسولﷺ او اصحابؓ د ثمودیانو پر کلي تېرېدل نو نبيﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اونبه یې تېزه کړه اصحابو کراموؓ ته یې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښي په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فایده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتیري دوستان چي د خپلي قرباني ثبوت ورکوي په دغه ځای کښي په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثمودیانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښي چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سیل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانیو وسیل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښي د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښي د حضرت کعب رضي الله عنه غیر حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښي د معذورانو څخه پرته د اتیاوو څخه زیات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي یې ګډون نه و کړی په دغه پیمانه د کلو او صحراو خلک هم وه ، ددې څخه علاوه یوه لویه ډله د باندنیو خلګو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښي نه وه تللي او نور یې هم منعه کول لکه چي اللهﷻ ددوی بیان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلګو ته ويل:) په ګرمۍ کښي مه وځئ.

يعني دوی به خلګ منعه کول چي سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چي الله ﷻ فرمايي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلګو څخه علاوه درې ريښتني پاخه مسلمانان هم وه چي د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښي نوه شريک سوی يو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن اميه ﷺ او دريم مراره بن ربيعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکي خوشحالي يې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصيل سره بيانوي وروسته به راسي، د مراره بن اميه ﷺ باغ ښه د ميوو ډک و فکر يې وکړی چي که چيري زه ولاړ سم نو ټوله ميوې به ضايع سي زه تل په غزاو کښي شريک سوی يم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهي څخه پاته سو خو کله چي په حقيقت پوه سو نو دباغ ټولي ميوې يې د الله ﷻ په لاره کښي صدقه کړې ځکه دغه ميوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان يو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښي سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چي زه تل په غزاو کښي شريک سوی يم که دا ځل شريک نسم نو څه تاوان لري کله چي په حقيقت پوه سو نود زړه له درده يې د ټولو قريبانو سره د اړيکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړيکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وي.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احاديثو کي زياته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصيل سره داسي بيانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کي دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کي چي شتمن وم ما پدغه وخت کي دوې او ښاني درلودې او بل هيڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل خرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم ليري و او د دښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پټولای سوای کعب ﷛ وايي پدغه وخت کي ميوې بيخي پخې وي ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوو ورځو کښي به ځان تيار کړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يا به معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷛ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷛ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷛ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما درسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيا به د بخښني خواست څني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د رېښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به رېښتيا وايم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چې کله به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی ځل به يې مسجد ته تشريف يووړی او هلته به يو لږ وخت و اوسېدئ چې د خلګو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا غو عذرونه به يې ورته ويل او قسمونه به يې ورته اخيستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به يې الله ﷻ ته سپاری پدغه وخت کې زه حاضر سوم او سلام مې ووايه نبي ﷺ د خوابد تيا په ډول مسکی سو او اعراض يې را څخه وکړی ماته يې هيڅ توجهه ونه کړه ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مې قسم وي چې نه زه منافق يم او نه مې په ايمان کې شک سته ده مبارک راته وويل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمايل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آياتا او ښاني نه وي رانيولي؟ ما ورته وويل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د يو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا يقين دئ چې د هغه قهر څخه به مې په يوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طريقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چې که چيري نن تاسو په درواغو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک رېښتيا درته ووايم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چې الله ﷻ به ستاسو خفګان ليري کړي نو ځکه زه رېښتيا درته وايم حقيقت دا و چې قسم په الله ﷻ ما هيڅ عذر نه درلودئ او څومره چې زه په اوس وخت کې فارغ او طاقتمن وم د دې څخه مخکې هيڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمايل: رېښتيا دې وويل بيا يې راته وويل چې ولاړ سه فيصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلګو پرما ملامتي وويل: چې تا د دې څخه مخکې هيڅ ګناه نده کړې که چيري تا عذر ويلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښنې خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما د دوی څخه و پوښتل چې آيا دا سې يو بل څوک سته چې دا سې معامله ورسره سوې وي خلګو راته وويل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته يې دا سې خبرې وکړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچې وکړي او نبي ﷺ داسې جواب وکړی لکه تاته چې يې درکړی يو هلال بن اُميه ﷜ او دوهم مراره بن ربيع ﷛ دی.کعب ﷜ فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چې بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کې يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چې هيڅوک به زموږ سره خبري نه کوي.

داقانون دئ چې هغه چاته خوک غصه کوي چې د هغه سره يې اړيکي زياتي وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چې په هغه کې اهليت وي د چاسره چې داسې استعداد نه وي هغه ته نه خوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چې نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کې اهليت موجود و. کعب ﷛ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبري پرېښودي ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دې چې پر موږ باندې فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلک پردي سوه هيڅا خبري نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پوري به خلګ زما سره خبري نه کوي او د مړيني پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيڅا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پوري و زما دوه ملګري دېيل ښخه په کور کې پټ ناست وه زه په دوی کښې يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښې مې ګډون کاوه خو زما سره به هيڅا خبري نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ورتلم سلام به مې وراچوی او په ډېره غور به مې د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چې د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مې کاوه او نبي ﷺ ته به مې پټ۔پټ کتل چې هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چې به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چې به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبري نه کول ډېر درونډ تمام سو يوه ورځ د ابوقتار ﷛ پر ديواله وختم ابوقتار ﷜ په قرابت کې زما د اکا زوی و او زما سره يې ډېري اړيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتارﷺ جواب نه راکړی بیامې دوهم ځل سلام ورته وواېه بیا یې جواب نه راکړې دریم ځل مې بیا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وویل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهیږي ددې خبرې په اوریدو سره مې د سترګو څخه اوښکې روانې سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدینې بازار ته ولاړم که مې کتل یو عیسایي قبطي د غلې خرڅولو لپاره راغلې دئ او د کعبﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عیسایي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط یې ماته راکړی په خط کې لیکلي وه: مونږ خبرسوی یو چې ستاسو پیغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دې دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه مونږ به دې مرسته او ملاتړ وکړو(داددنیا قانون دئ چې مشر دکشرانو داداب او تربیې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف څوک یې کوشش کوي ترڅو بلې خواته یې ولمسوي او تربیه یې ضایع کړي آخریې خیر خوا جوړ سي) کعبﷺ فرمایي: ماچې خط ولوستئ(انا لله) مې وویل چې زما حالت اوس ترداسې اندازې رارسېدلی دئ چې کافر اوس زما طمعه کوي او زما داسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په یو بل غم اخته سوم خط مې راواخیستی یو تنور ته مې واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مې ورته وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابدیا له وجهې زما دغه حالت دئ چې اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کې څلوېښت ورځې پوره سوي وې چې د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته یې وویل: چې خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وویل: ایازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وویل: یا بلکې بیلتون غوره کړه ما خپلې ښځې ته وویل: چې د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پورې چې زما په اړه الله ﷻ فیصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د یو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پیغام ورسول سو د هلال بن امیه ﷺ میرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست یې څني وکړی چې هلال سپین ږیری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت څوک به نه وي که یې د حال او احوال معلومولو لپاره څوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پروانه کوي مګر پام کوه چي کوروالی ونه کړئ ښځي ورته وويل: چي هغه ددې نه دئ دا قصه چي پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ﷺ فرمايي: ما فکر وکړی که زما ميرمن د هلال ﷺ د ميرمني په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کيدای سي چي ماته هم اجازه راکړي بيا به مي فکر وکړی چي هغه خو سپين ږيری و زه خو ځوان يم ګوره چي ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مي نسوای کولای آخر دا چي لس ورځي نوري تيري سوې چي زموږ سره چا خبري نه کولې يعني پوره پنځوس ورځي پوره سوې يوه ورځ مي د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بيخي تنګه وه او ژوند مي بيخي په تکليف و چي نابېره د سلع د غره د څوکي څخه يو اواز کونکي په لوړ ږغ وويل: اې کعبه ! تاته دي خوشخبري وي ! ما چي دا اواز واورېدئ دستي پر سجده سوم او د ډېري خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومري پوه سوم چي تنګي ليري سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چي يو سړی ته يې وفرمايل چي غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکي واورېدئ ددې څخه وروسته يو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زيری يې راکړی ماهم اغوستي کالي وکښل او زيری ورکونکي ته مي ورکړه ، قسم په الله ﷻ چي په دغه وخت کي ما ددغه جامو * پرته نوري جامې نه درلودې بيا مي ديو چا څخه کالي وغوښتل وامي غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زيری يووړی کله چي زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ يې راکولې د ټولو څخه مخکي ابو طلحة ﷺ راولاړ اندي سو چي تل به مي ياد وي.

---

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شيان به ئي د ځان سره نه پريښودل (هذا لهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷜ وايي کله چې زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مې سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کې برېښېدل رسول الله ﷺ چې به خوشاله و نو مخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چې اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چې زما ټوله جايېداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کې ورکوم ځکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چې ټوله مال مه صدقه کوه چې د تنګسيا سره به مخ سې بلکې يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ماورته وويل چې ښه دئ د خيبر حصه دې پاته وي کعب ﷛ فرمايي: ماته رېښتيا ويلو خلاصون راکړی ما دځان سره وعده وکړه چې ټول عمر به رېښتيا وايم.[29]

فايد: دا داصحابو کرامو دالله ﷻ څخه د ويرې يوه نمونه وه چې کعب ﷜ په ټولو غزاو کې شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کې شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زورونې چې ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځې يې په ژړا تېرې کړې او د کوم مال له وجهې څخه چې ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چې طمعه وکړه پدې هيله چې دی په غصه کړې مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايې هم دالله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چې زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چې اوس کافران طمعه راته کوي چې ددينه څخه مې بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو داسلام ټول احکام زموږ په وړاندې پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چې تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کې يې څومره خلک کوي؟ او

---

[29] (درالمنشور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې يې کوي هغه يې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ايسته کنبېږده څکه په هغه کې خو مال مصرفيږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبي ﷺ خبر تيا او د قبر ياد

نبي کريم ﷺ يوه ورځ مسجد ته تشريف راوړی يوه ډله خلک يې وليدل چې خاندي او دخندا په وجه يې غاښونه سپين معلومېدل رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: مرګ ډېر يادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر ياد کړئ نو کوم حالت چې زه وينم (يعني خندا) به بيا نه پيدا کيږي پر قبر هيڅ داسې شپه نه تېرېږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه ديوازې والې کور يم، زه د خاورو کور يم، زه د نابودۍ کور يم او زه د چينجيو کور يم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کنبېښودل سي نو قبر ورته وايې ستا راتله دې مبارک وې ښه دې وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندې ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک ووينې وروسته نو چې دمړي د سترګو ديد تر کومه ځايه رسيږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او دجنت څخه يوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبويي او ښه هوا ورته راځي. کله چې يو بدعمله سړی په قبر کې کنبېښودل سي نو قبر ورته ووايي ستا دراتلو دې مبارکي نه وي بد دې وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مې ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به ووينې ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کنبېکاږي تر داسې اندازې چې پښتۍ يې سره تيرې سي بيا اويا اژدها ماروته پرده باندې مقرر سي که چيرې يو مار پر دنيا باندې يو ځل پوکړي نو د زهرو له امله به د مځکې پر مخ يو وابښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قيامته پوري چيچي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: د الله ﷻ څخه ويره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا د مرګ ياد دئ چي انسان د ناوړو کارونو څخه ژغوري).

۱۱- حضرت حنظله رضي الله عنه د نفاق ويره

حضرت حنظله رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ وعظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقيقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله رضي الله عنه فرمايي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله د دنيا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ماد رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازي د رسول الله ◄ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دي حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر رضي الله عنه په مخه راغلی ده مبارک ته مي وويل: چي

---

(30) (مشکوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷛ راته وويل: سبحان الله هيڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بيان کړه چي موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کي ناست يو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بيان کوی موږ داسي سو چي ګويا دغه دواړه زموږ په مخ کي دي کله چي موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځي او مال په غم کي سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷛ و فرمايل: چي دا خبره خو ماته هم پيښيږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضورته حاضر سوه حنظلة ﷛ و نبي ﷺ ته وويل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمايل: څه پيښه سوه چي منافق سوې حنظلة ﷛ وويل: يا رسول الله ◄ !کله چي موږ ستا په مجلس کي ناست يو نو ته ددوزخ او جنت بيان راته کوې موږ داسي سو چي ګويا جنت او دوزخ زموږ په مخ کي دئ او کله چي کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځي په غمو اخته سو ستا بيان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمايل: که چيري هغه وخت تاسو داسي ياست لکه زما په مخکي چي ياست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ چي ملا ئکي به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده. کله کله کله.([31])

فايده: دانسان سره انساني اړتياوي مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چيښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شيان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه يې اميد کول په کار دئ ټول عمر په داسي حالت کي پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه داشان دهغوی سره مل وي خرنګه چي انسان دانساني اړتياوو سره لاس او ګريوان دئ نو ټول عمر په يوه حالت کي نه سي پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چي د اصحابو په پاک ژوند کي ژور فکر وکړو چي هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بيا به يې هم دا ويل چي منافق سوم او د منافق کېدو ويره به

([31]) احياء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چې وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد ګمانۍ دي ، د کوم چاسره چې عشق وي نو زر بد ګمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چې په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چې څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اولياؤ په واقعاتو کښي چې څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چې سړی ځان پوه کړي چې د دين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ دومري زيات ژړل چې په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ د الله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چې ده مبارک ورته وويل: چې د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېر بدئ کله چې صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

▫⧫✉ᕓ❶⧫✄ ⧫⧫✿☽⊙⧫ ✄🙵⧫✙⧫☽⊙✲💣⧫ ✄🙵📽○○☺◰🙵✐↗↓

▫⧫▤⧫🔔☼⧫💣⇧ ❒◆❻⬀⑩◰☐☪ 📬☒🙵🙵📽⑨♎⧫♎◰🙵♌⬀ (32) ⬀✬❌⬁

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودريده او په ژړا ـ ژړا پـه سلګو سو او وې ويل: آه کومه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما بـه څه حال وي. هـاى ! ز بـه برباد يم. ر ول ﷺ ورتـه وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکي هم پـه ژړا سوې. يـو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړی بيا کښيناستی ډيريې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◄ ورتـه وويل تا نن ملائکي وژړولي.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځي چي دی په داسي حالت کي وليدئ نو داهم پـه ژړا سوه عبد الله بن رواحة AA پوښـتنه ځني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورتـه وويل ته پر چشي ژاړې؟ دده مبارک ورتـه وويل زه خو پـردې پـه ژړايم چي پـر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي 🏛 په يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

▫⧫✉ᕓ❶⧫✄ ☼⬅☽⬃❷⧫ ✕ᕓ❼ ✄🙵⧫☪☐🙵🔔➔❒❻⌀ ⬀ᕓ⬁ (34)

نو ژر پرېوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته يې يو وړی.

حضرت خليد 🏛 يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېني آيات ته راورسېدئ:

🖭↗✍❻ ☼⧫▦⬂▪🖫 ❶⧫✄✐★⌀☽⧫☐➔ ✄🙵⤞▫☼❒❒⬀☠ᕓ ▤

❒⧫☽ᕓ☼✵☺◰🙵 ✍➔❒⧫▫⅄❒⬀♍ ♒ 🕮⬆♉⬉❒❻⧫🖹➔☠⬀

---

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)

(33) (قيام الليل)

(34) سورة المدثر الا ية ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

⍓⍓⌧❽⇧❍⇖♏ ♊⍓☺⬩▫ ☎ ♎■⍓☺◷◆⑩✐❩⬂♒◎☞✁ ⧫⬦⬀❑◆③
⬩❑❑✡⍓⌧⬂♒◎☞✁ ⬧✍⬁⌘⬃⑩⬆📖◆❒ ⊘❻☞◻✡♒◎☞✁ ⬅♊◆⬉
⬈◻⎗❑◆⑩⍓◒⬂♒◎☞✁ ☞◆✌◆❒ ▤ ⍓♏☞⬩▫ ⇳⑨⬩❩⬩▫
⊘❻❒⇖❷⬈⬄⬂♒◎☞✁ ⇦⬈◷◆☜◆✌ ⬩⬥⧮❩ ✎☞◆⓿⬃✪❻☞✎☞✁
(35) ⬅⬃♎⧮⬀

نو دغه آيات يې په تکرار سره وو ايه ديوه کونج څخه نابېره ږغ وسو چي تر څو به دغه آيات وايي ؟ ستا په بيا بيا ويلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د يو بزرګ قصه يې ليکلې ده چي قرآنکريم يې وايه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

⓿⚐⇦♑◎⬩◎⬀❑◆✌ ★✎☞✁ ❼■🖫⧮❩ ☎✁▦❒♋⑩⬇❻◆❒
(36).☎ ⬀♎⎙⍓⬩⬂♒◎☞✁

نو يوه چيغه يې و کښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضيل رحمه الله يو مشهور بزرګ دئ فرمايي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړى ته د هر لوري څخه خيرښيي.

د حضرت شبلي رحمه الله نوم تهولو اورېدلى دئ ، دى مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلى يم ماته داسي دحکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وه خلاصه سوې.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرى پرې راولم کوم څوک چي په دنيا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

---

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو برېدئ نو په آخرت کې يې بې فکرې ورکوم يعنې دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وويرېږي دهغه څخه به هر شی ويرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وويرېږي نو هغه به دهر شی څخه ويرېږي.

يحيي بن معاذ رحمه الله فرمايي: که څوک دالله ﷻ څخه دومرې ووېرېږي لکه د مسکنت څخه چې ويرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني رحمه الله فرمايي: د کوم زړه څخه چې د الله ﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ﷺ فرمايي: د کومې سترګې څخه چې د الله ﷻ د وېرې اوښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو الله ﷻ به پر ده باندې د دوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې دالله ﷻ د وېرې څخه ورپيېږي دده ګنا هونه داسې رژيږي لکه د درختې څخه چې پاڼې رژيږي.

دنبي ﷺ څخه په يو بل روايت کې راغلي دي: څوک چې دالله ﷻ د وېرې څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسې مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندې راوله (يعني قابو يې کړه) په کور کې کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې رضي الله عنها يوه ورځ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ايا ستا په امت کې داسې څوک سته چې بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو! سته هغه څوک دئ چې خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ یو بل روایت دئ چي فرمايي: و الله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي یو د اوښکي څاڅکی دئ چي د الله ﷻ د وېري څخه توی سي دوهم د وینو څاڅکی دئ چي د الله ﷻ په لاره کي توی سي.

په بل روایت کي راغلي دي چي اوه کسان به د عرش تر سیوري لاندي ناست وي یو هغه کس دئ چي په یوازي والي کي یې د الله ﷻ د وېري څخه اوښکي تویېږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چي ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر ﷺ چي به کله ژړل نو اوښکي به یې پر مخ او ږیره تویېدلې او ویل به یې چي ما ته دا روایت رارسېدلی دئ چي د دوزخ اور به و هغه ځای ته نه رسیږي چي په اوښکو لوند سوی وي.

د ثابت بناني ﷺ سترګي خوږ سوي یوه طبیب ورته وویل: د یوې خبري وعده وکړه سترګي به دي ښي سي هغه وعده داده چي مه ژاړه ده مبارک ورته وویل: په هغه سترګو کي خیر نسته چي نه ژاړي.

یزید بن میسرة ﷺ فرمايي: ژړا د اوو شیانو څخه کیږي: لیونتوب، خوشالي، ریاکاري، درد، نشه، وېرېدل او د الله ﷻ د وېري څخه، همدا ژړا چي د الله ﷻ د وېري څخه وي غوره ژړا ده چي په یوه اوښکه باندي د دوزخ د اور دریاب مري.

کعب احبار ﷺ فرمايي: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ که زه د الله ﷻ د وېري څخه وژاړم او اوښکي مي د سترګو څخه توی سي دغه ژړا ماته تر هغه صدقي غوره ده چي د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسي ارشادات سته چي د اخبره ثابتوي چي د الله ﷻ په یاد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کي ژړا کول کیمیا ده او ډېره اړینه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سړی و یریږي په دغه اندازه بلکې زیات به د الله ﷻ و رحمت ته امید کوي او د امید په کولو کي به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډېره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روایت دئ، دی مبارک فرمایي: که په ورځ د قیامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي یو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا وېره وي چې هغه کس خو به زه نه یم ، او که داسي اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي یو کس به جنت ته ځي لا به هم زما امید وي چې هغه کس به زه یم.

نو پکار ده چې و ېره او امید ببل، ببل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي دواړو فکر کول پکار دي په ځانګړې ډول د مړيني پر مهال د امید فکر کول زیات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روایت دئ چې فرمایي: په تاسو کي دي څوک نه مري مګر په داسي حالت کي دي مړ سي چې الله ﷻ ته یې زیات امید وي.

امام احمد بن حنبل؁ چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی یې راوغوښتی او ورته وې ویل چې ماته داسي حدیثونه واوروه چې و الله ﷻ ته امید په زیاتیږي.

دریم باب

د اصحابو کرامو؆ د پرهیزګارۍ او مسکنت بیان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختیار کړی او خوښ یې و په دې اړه دومره ډېر حدیثونه په کتابو کي جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بیانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمايي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.([37])

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ چې دى مبارک فرمايي: الله ﷻ ماته وويل چې ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وويل: اې خدايه! زما د ا خوښه ده چې يوه ورځ په ماړه نس ډوډۍ وخورم او دوهمه ورځ وږى سم تاته زارۍ وکړم او تا ياد کړم چې کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاينه وکړم.([38])

فايده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چې موږ يې تل نوم يادو او د هغه په امتي کېدو باندې فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- د دنيا د ډېروالي پر غوښتلو باندي د عمر رضی الله عنه خبر تيا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ يو وخت قسم اخستى و چې يوه مياشت به خپلو بيبيانو ته نه ورځي تر څو وخو ريږي او ځان ته يې يوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کي اوسېدئ دا خبره په خلګو کي مشهوره سوه چې رسول الله ﷺ و ټولو بيبيانو ته طلاق ورکړى دئ حضرت عمر رضی الله عنه په دغه وخت کي په کور کي و چې دا خبر يې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې ليدل چې اصحاب کرام جلا ، جلا ناست دي او د رسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بيبيګاني په

([37]) (ترمذي)
([38]) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ﷛ خپلي لور حفصې ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ﷛ ورته وویل: ته اوس ژاړې ایا ماته نه وې وېرولې چې د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بیا یې مسجد ته تشریف راوړی په مسجد کې د منبر سره یوه ډله خلک ناست و ژړل یې دی هم هلته یو ګړی کښېناستی خو صبر یې ونه سو نو هغه ځای ته راغلي چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل یو مریی (غلام) حضرت رباح ﷛ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې یې ځړانده کړې دي نو ددغه مریی په واسطه یې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت رباح ﷛ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل: عمر ﷛ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷛ راغلی و عمر ﷛ ته یې وویل: چې رسول الله ﷺ هیڅ اجازه نه راکړه عمر ﷛ بیا د منبر سره کښېناستی بیا یې طاقت نه و سو بیا راغلی د رسول الله ﷺ څخه یې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بیا چوپ سو د عمر ﷛ طاقت نه کېدئ دریم ځل یې بیا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷛ په لوړ اواز وویل: اې عمره ! رسول الله ﷺ تا ته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷛ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې لیدل چې رسول الله ﷺ پر بو ریا (چټایي) باندي ستوني ستخ پروت دئ او یو شی سربېره باندي هوار دئ په بدن مبارک کې یې د بوریا نښې دورایه ښکاري تر سر یې د څرمنې یو بالښت لاندي دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷛ وایي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مې د ستي و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! تا و بیبیګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وویل: یا ، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! موږ قریشي خلک وو پر ښځو باندي برلاسي وو دانصارو نارینه پر خپلو ښځو باندي برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځي و لیدي نو زموږ ښځو هم اثر ځني و اخیستی همدا ډول مې یوه نیمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندي سو. عمر ﷛ زیاتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان یې درې نارنګ سوي څرمنې او یو مټ وربشې وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هیڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وویل: ولې ژاړې؟ ماورته وویل ولې به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کې د بوریا نښې معلومیږې او د کور ټول سامان دې دادئ چې زما په مخ کې پروت دئ بیا مې ورته وویل: اې د الله ﷺ رسوله ! ته دعا وکړه چې ستا په امت کې د پیسو او شتمنې پراخې راسې د روم او پاریس خلک ګوره چې د الله ﷻ د نه عبادت او بې د ینې سره دومره شتمن دې، قیصر او کسرا د ویالو او باغونو په منځ کې دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده یې دغه حال دې دئ. رسول الله ﷺ ښکته وهلی و په دغه وخت کې کښېناستی او وې فرمایل: اې عمره ! ته لا تر اوسه په شک کې پروت یې د آخرت نعمتونه او شتمنۍ تر دنیا غوره دي کافرانو ته په دې دنیا کې نعمتونه او ښه ژوند ر سیږي مونږ ته په آخرت کې نعمتونه او ښه ژوند رسیږي. عمر ﷺ وویل: اې د الله ﷺ رسوله ! زما لپاره بخښنه وغواړه ما په دې خبره کې غلطي وکړه.(39)

فایده: دا ددین او د دنیا د پا چا او د الله ﷺ د نازولې حضرت محمد ﷺ کرښلاره وه چې په بدن مبارک کې یې د بوریا نښې ښکارېدې او د کور ساز او سامان یې هم معلوم سو تاسو ولیدئ چې یو چادښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستې خبرتیا ورکړه.

د حضرت عایشې ﷺ څخه یو چا پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې و فرمایل: یوه څرمنه وه چې د خرما ددرختې د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ﷺ څخه هم چا پوښتنه وکړه چې درسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکې ورته و فرمایل: دګونۍ ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بیا به پر پرې واتی دا مبارکه وایې: یوه ورځ مې دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چې یوڅه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وویل: مابنام دې څشي غوړ ولی و؟ ما ورته وویل: هغه ټوکر مې څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

(39) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وویل ببرته یې هغسي کړه لکه پخوا چي و ځکه د شپې د پورته کېدو څخه منعه کونکی جوړیږي.(40)
موږ ته و ګوره چي پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندي بیدیږو الله ﷻ څومره پراخي راکړې ده موږ ددې پر ځای چي د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناري وهو.

۳- حضرت ابوهریرة ﷺ د لوږي په حالت

حضرت ابوهریرة ﷺ یو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بیا یې ځان ته وویل: څه به وایي اې ابوهریرة ! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دي هېر دئ چي د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منځ به د لوږي څخه بې هوښه پروت وې خلګو به لیونی ګڼلې او پښه به یې پر څټ در کښېښودل او حال دا چي لیونتوب نه و بلکي لوږه وه.
فایده: یعني ابوهریرة ﷺ به څو ورځي په نهاره تېرولې بیخي زیات به وږی وآن تر دې چي بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چي لیونی سوی دئ. ویل سوي دي: چي د هغه وخت دا دود و چي څوک به لیونی سو نو دوی به پر څټ پښه ور ایښودله داددوی علاج (درملنه) وه حضرت ابوهریرة ﷺ په خلګو کي زیات صابر او عابد انسان و ورځي، ورځي به یې په نهاره باندي تېرولې.
د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو ته ور په برخه کړه شتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بیا هم ابوهریرة ﷺ لوی عابد و یوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه به یې ډکه کړه تسبیح به یې پرې ویلي کله چي به خالي سوه نو مینځي به بیا ور ډکه کړه او ورته

40 : شما ئـل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به يې دا دده مبارک عادت و چې شپه به يې درې حصې کړې وه دده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعني يوه حصه به دده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).[4]

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به ترېوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به د سهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🏛 راپورته سو د تهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د توکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پتوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې څنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ دده مبارک ورته وويل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيري ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چې ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تذکرة الحافظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبیده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چي په اوسط ډول یې یو مهاجر ته مقرر کړی و یعني تر دغه نه زیات او نه کم وو.

یوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چي یو خواږه شی ته مي زړه کیږي ابوبکر ﷺ په جواب کي ورته وویل: زما سره خو پیسي نسته چي دا شی درته رانیسم؟ بي بي ورته وویل: چي زه به د هري ورځي د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځي وروسته به دومره پیسي سي چي زه هغه شی په واخلم دده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکي په څو ورځو کي یو اندازه پیسي سره یو ځای کړي حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمایل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چي دومره پیسي چي تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بیت المال څخه زیاتي راکول کېدي (ځکه موږ په بیت المال کي دومره حق لرو چي ګزاره په وکړو نو تا چي دومره پیسي بچت کړي ددې څخه معلومه سوه چي ته په پاته پیسو ګذاره کولای سې) نو دده مبارک هغه پیسي چي بي بي جمع کړي وي هغه یې بیرته بیت المال ته وسپارلې او په راتلونکي کي یې د خپلي تنخواه څخه دومره پیسي کمي کړي چي بي بي جمع کړي وې.

فایده: دومره لوی خلیفه چي لومړی یې خپل تجارت کاوه او دده اړتیاوو لپاره یې بسنه کول لکه څرنګه چي دده دا علان څخه هم معلومیږي او هغه روایت یې هم تائید کوي کوم چي په بخاري شریف کي د عایشې ﷺ په روایت کي راغلی دئ: کله چي ابوبکر ﷺ خلیفه جوړ سو نو وې فرمایل: چي زما قوم ته دا خبره معلومه ده چي زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره یې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کي مشغولتیا ده اوس زما لپاره د بیت المال څخه یو څه مقررېږي چي زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چي دی وفات کي دئ وعایشي ﷺ ته یې و صیت وکړی: چي زما په کور کي که د بیت المال څخه یو شی و هغه و نوی خلیفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمایي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پیسي نه وې مګر یوه د شېدو اوښه، یوه پیاله او یو خادم و په ځینو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کي تلتک اویوه کمبله هم راغلي ده کله چي عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دي پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختی کي پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چي خلیفه مقرر سو نو دبیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چي ده ټول خلګ راټول کړه او پوښتنه یې څني وکړه چي تاسو ته معلومه ده چي ما تجارت کاوه اوس چي تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلي ، بیلي اندازې دده دتنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه څني وکړه چي تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چي منځنۍ تنخوا مقرره سي ښه به وي چي ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنۍ عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کي چي حضرت علي ﷺ، حضرت عثمان ﷺ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښي موجود وه د حضرت عمر AA د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چي د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کي ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چي عمر ﷺ ته ووایي چي ستا تنخوا دي زیاته سي نو دوی حفصة ﷺ را وغوښتل چي د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصي ﷺ ته یې وویل: چي ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چي دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصةؓ د عمرؓ په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره یې ورته وکړه د حضرت عمرؓ په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بیا یې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصېؓ ورته وویل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بیا به یې نومونه درته وښیم حضرت عمرؓ ورته وویل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به یې وربدل کړم یعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به یې نښې معلومې سي بیا یې ورته وویل: اې حفصې! درسول الله ﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصېؓ ورته وویل: دوې ګیرديې رنګه جامې وې چې رسول الله ﷺ به د جمعې په شپه یا ورځ او یا به یوه ډله خلګ راتله ده مبارک به اغوستې بیا یې پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکې وویل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه یوه ورځ مو د غوړو د تیم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ ومږله نونبي ﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو یې هم وخوړله بیا عمرؓ پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې دنبي ﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصېؓ ورته وویل یو غټ ټوکر و چې رسول الله ﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به یې نیمه خوا لاندې او نیمه خوا به یې سر برېره پر ځان واچول.

عمرؓ وویل: اې حفصې! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبي ﷺ خپل طرز العمل یوه اندازه مقرر کړی و او دآخرت په امید یې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو یعني رسول الله ﷺ او حضرت ابوبکرؓ مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر یوه لاره روان وي لومړی یو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسیږي بیا دوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسیږي بیا دریم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي او س نو که زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به یو ځای سم او که مي لاره بدله کړه نو هیڅ کله به ددوی سره یو ځای نسم. (43)

فایده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چي ددنیا پاچهان به ځني وېرېدل او رپیدل څومره زاهدانه او سپېځلي ژوند یې کاوه.

یوه ورځ یې خطبه ویل لونګ یې ددوولسو پینو څخه جوړ وو او یوه پینه د څرمني پکښي وه.

یوه ورځ په خطبه کي څه ځنډوالی راغلی کله چي دی راورسېدئ نو معذرت یې وغوښتی او وې ویل: زما څخه پر کالو مینځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرته مي نور کالي نه درلوده.(44)

یوه ورځ حضرت عمر ﷺ دوډۍ خوړله غلام (مریی) ورته راغلی او ورته وې ویل: چي عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه ورکړه کله چي عتبه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷺ د دوډۍ خوړلو ست ورته وکړی ده هم دوډۍ خوړل پیل کړل هغه دوډۍ داسي زیږه وه چي ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: چي تاسو ته دمیده اوړو دوډۍ هم رسېدلای سي عمر ﷺ وویل: ایا ټول مسلمانان دمیده اوړو دوډۍ خوري؟ عتبه بن ابي فرقد ورته وویل: یا ټوله یې نه خوري. عمر ﷺ ورته وویل: افسوس ته غواړي چي زه ددنیا خوندونه په ژوند کي خلاص کړم.(45)

ددي ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلکي په سلهاوو زرونه د مبارکو اصحابو ﷺ پېښې سته.

(43) اشهر
(44) اشهر
(45) أُسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر ثوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.

کښته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او په دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو ثوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما به يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامي ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو په لړ کي يوه ورځ يو کافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم که دي د پيسو اړتيا سوه د بل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ما ورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسته. نو کله چي به رسول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستې او د رسول للهﷺ حکم به مي پوره کاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تازه کړی که مي کتل هغه کافر راغلی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما دمتوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شروع کړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي ځلور ورځي پاته دي که دي په دغه ځلورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کي زما ټول پور را راپوره نه کړی نو په بدل کي به تا بوزم او غلام به دي کړم د پخوا په څېر به حیوانان څروي بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړی ماټوله ورځ په غم او تکلیف تېره کړه هرڅنګه چي وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بیا مي ورته وویل: چي اې دالله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي یو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به یو ځای پټ سم که چیري ستاسو سره یو څه شی پیدا سو بیا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مي راواخیستل څکه دا زما د سفر سامان و او دسهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي یو ملګری راغلی او راته وې ویل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار یې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وویل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زیاته کړه دا د فدک رئیس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما دالله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالي، خوشالي مي هغه واخیستي او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورتهومي ویل: اې دالله ﷻ رسوله ! دالله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږي سپکي کړې او اوس هیڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمایل: دهغه شیانو څخه څه شی پاته سو ماورته وویل: بلي پاته سو رسول الله ﷺ راته وویل: ورسه هغه هم تقسیم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسیم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداییني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسیم سو ماورته وویل چي یا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بیا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ. دوهمه ورځ ماخستن بیا نبي ﷺ وفرمایل: چي یو څه سته ماورته وویل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دالله ﷻ ددوستانو دا غوښتنه وي چي ددوی په ملک کي هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبيﷺ چي د ټولو نبيانو سردار دئ او دټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولي به د نه مال غوښتل نه کوي چي ددنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کي اوريدلي دي چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چي د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندۍ به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولي به يې وويشلې دوفات کېدو څخه مخکي يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبدالقادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چي زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست ترلنډه وخته پوري واخلم او ګټه به ځني اخلم او په مِلک کي به ستاوي.

د خپل پلار څخه مي ډېر اوريدلي دي چي څو زره قرضداره و او ويل به يې: چي داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددې ډوله څخه د بزرګانو ډېري پېښې سته خو دا ضروري نه ده چي د هر بزرګ رنګ دي يو ډول وي بلکي د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

٧- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کي د مسئلې پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ﷺ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چي خپله ملا پرې جګه کړو مابه دلوږې دوجهي څخه ځيکر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري دبري تړلي وې يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرام ﷺ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ﷺ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو ده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ﷺ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پيښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ماهم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښي يوه پياله دشېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلي ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نوځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصي په وخت کښي ددوی شمېر او يا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښي کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښي کاوه يعني ورسره خو ړل به يې ابو هريرة ﷺ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبیعت کې خو مې نه وه خوښه ځکه شیدې ډېرې لږ وې فکر مې کاوه که ټوله راسې او شیدې وڅېښي نو اخر واری ماته رارسیږي نو په پیاله کې به هیڅ شی نه وي مګر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مې راوسته نبي ﷺ راته وویل: چې دا پیاله واخله او په دوی شیدې و چښه مابه یوه ـ یوه ته پیاله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شیدې چیښلې او پیاله به یې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شیدې وچیښلې اوماړه سوه بیا نبي ﷺ پیاله په لاس کې واخیسته ماته یې وکتل او مسکی سو بیا یې و فرمایل: چې اوس خو زه او ته پاته سوماورته وویل: چې ښپشکه داغسې ده ، ده مبارک راته وویل: واخله وي چښه ما وچیښلې بیا یې راته وویل نوري وچښه ما نوري و چیښلې آخر ماورته وویل: اې دالله رسوله ! اوس زه نوري نسم چښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شیدې وچیښلي.

٨- دنبي کریم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښې سوال

د نبي ﷺ په خدمت کې څه کسان موجود وه چې یو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لری ؟ خلګو ورته وویل: اې دالله رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلګو کښې دئ په الله ﷻ قسم کوو که چیرې دی د یو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه یې منل کیږي که د چا سپارښت کوي منل کیږي رسول الله ﷺ چې ددوی خبرې واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته یو بل ملګری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلګو په جواب کې ورته وویل اې د الله رسوله ﷺ ! دا یو غریب مسلمان دئ که چیرې د کوزدې غوښتنه وکړي نو ځوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کیږي او که خبرې کوي ځوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمایل: که چیرې د اول کس په څېر ټوله دنیا ډکه سې نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: مطلب دادئ چې یواځې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چې په دنیا کې یې خبرې ته په درنه سترګه کتل کیږي او هر څوک یې د خبرو منلو او اوریدلو ته تیار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هیڅ عزت نسته. حقیقت خبره داده چې دنیا دالله ﷻ دنامه ویونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنیا کې دالله تعالی نوم اخیستونکی نسي پاته قیامت به راسي او ددنیا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چې ددنیا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندې د مسکنت راتلل

یو صحابي دنبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو او وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وویل وګوره څه وایې؟ صحابي بیا ورته وویل: چې زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بیا په دغه ډول جواب ورته ووایه کله چې درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وویل: که چیرې ته په خپله خبره کې رېښتني یې نو مسکنت ته ځان تیار کړه ځکه کوم کسان چې زما سره محبت کوي پر هغو باندې مسکنت داسې په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چې دلوړې څخه پر کښته په تېزۍ سره راځي.

فایده: همدا وجه وه چې ټول اصحاب کرام ﷺ به هر وخت په مسکنت او لوږه کې وه همدا ډول لوی محدثین، لوی صوفیان او لوی فقهاءِ کرام زیات یې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سريه کښې د مسکنت حالت

نبي ﷺ دهجرت په اتم کال دخدای تعالي په مياشت کي ددرياب وغاړي ته يو درې سوه کسيز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسيز لښکر ته سريه ويل کيږي ([46]) پر دوی باندي يې حضرت ابوعبيده ﷺ آمر کړی نبي ﷺ په يوه کڅوړه کښې د خورما وو يوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل ددوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قيس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه يې اوښان په پيسو واخيسته پدې طمعه چي په مدينه منوره کښې به يې پيسې ورکوي او درې-درې اوښان به يې هره ورځ حلالول خو دريمه ورځ د قافلې آمر داوښانو دحلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چي سورلۍ به خلاصې سي او بېرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه يې خپلې، خپلې خرماوې راټولي کړې د چاسره چي وي بيايې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به يې يوه يوه خرما ورکول دوی به ځبېښله بيا به يې اوبه پسې چيښلې تر ماښامه پوري يې دغه خوراک و که څه هم دا په ويلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر دجګړې پرمهال چي زياتي توانايۍ ته اړتيا وي په يوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ اولويه خبره ده .کله چي حضرت جابر ﷺ د نبي ﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو يو شاګرد پوښتنه وکړه چي صاحبه ! دايوې خرما به نو څه کار کاوه؟ ده مبارک ورته وويل: ددې يوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چي دا يوه خرما هم نه پيدا کېدل يوازي لوږه وه نور هيڅ نه وه دد رختي وچي پاڼي به موڅنډلې بيا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

[46] : اصلا سريه دمسلمانانو هغه لښکر ته ويل کيږي چي رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښي کړی او غزا وهغه لښکر ته ويل کيږي چي خپل رسول الله ◀ ګډون پکښي کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختى وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ د دې تکليفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د درياب څخه يو ماهى راوايستى دغه ماهي ته يې عنبر وايه د دغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مديني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي د دغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوى مديني ته ورسېده او هلته يې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وويل: دا د الله ﷻ د لوري يو رزق دئ چي تاسو ته يې رالېږلى دئ.

فايده: په دنيا کي تکليفونه تېرول ضروري دي په ځانګړي ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زيات تکليفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زيات تکليفونه الله ﷻ پر انبياؤ راولي ورپسي پر هغه چا ډېر تکليفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي ورپسي يې پر هغه چا راولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړي ازموينه د هغه سړى د ديني مرتبې سره برابره کېږي او د هر تکليف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکليفونه تېر سوي دي او دا ټول تکليفونه يې د دين لپاره پر ځان تېر کړي دي او د دين د خورولو لپاره يې تېر کړي دي او اوس يې موږ په لوى لاس ضائع کوو دوى مبارکانو به لوږي، تندي پر ځان تېرولي ، پاني به يې خوړلي ويني به يې تويولي او دين به يې نشر کاوه اوس موږ د دوى ګټه هم نسو ساتلاى.

KKKKKK

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم باب

د اصحابو کرامو ﷺ د تقوا په باب بیان کي

د اصحابانو ﷺ هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې ځوک یې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري یې وکړي. ولي به نه وي چي الله ﷻ د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: زه د انسانانو په بهترین قرن او زمانه کي و لیږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترین خلګ د رسول الله ﷺ په ملګرتیا کي وساتل سوه.

۱- د نبي ﷺ د یوې جنازې څخه بېرته راتګ او د یوې ښځې بلنه

نبي کریم ﷺ یوه ورځ د یوې جنازې څخه راتلی یوې ښځې د میلمستیا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځي کو رته تشریف یووړی دده مبارک ومخ ته ډوډی کښېښودل

(47) شفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو ولیدل چې د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمایل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخیستل سوي وي هغې ښځې وویل: یا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانیولو لپاره سرې لېږلي و خو پیدا نسو بیا مې د همسایه سېرلی واخیستې او پیسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه مېرمنې ته مې ورکړې او هغې مېرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمایل: په دې ډوډۍ بندیان و خوروئ.[48]

فایده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر یو مشتبه یا د شک شی هم تر ستوني نه تېرېږي دا څه لیري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مریانو ته دا ډول واقعاتي پېښېږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د یوې خرما د وېرې څخه ټوله شپه ویښتیا

نبي ﷺ یوه شپه ټوله شپه ویښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بیبیانو کې یو چا ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وویل: نن یوه خرما پرته وه ما راپورته کړه چې ضایع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پیدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فایده: زیاته صحیح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر څرنګه چې د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او داېي ویل چې خداې مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د یوې خرما په وجه یې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

([48]) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نوري پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷺ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷺ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډېر وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه نه وکړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلې وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډی يې را کړه ابوبکر ﷺ ورته وويل: تا خو زه هلاک کړم ابوبکر ﷺ ددې څخه وروسته په ستوني ګوتې چخ کړې او د قې وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته اوبه يې وڅيښلې بيا يې قې کړې تر داسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تا دې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډی لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما دنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

---

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسي راکوه نوري که دي وګټې هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره دا وېره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.([50])

فايده: د حضرت ابوبکر رضي الله عنه څخه دا سې ډېرې پېښې راغلي دي ځکه دده په طبيعت کې احتياط زيات و چې لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قي وا هه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کې راغلي دي چې يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کې د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کې و حضرت ابوبکر رضي الله عنه ته دغه پيسې ورکړې ابوبکر رضي الله عنه و خوړلې بيا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه يې ټول قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پيسو کې به د غلامانو پيسې حرامي وي بلکې حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکر رضي الله عنه د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر رضي الله عنه د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمر رضي الله عنه يو وار شيدې و چيښلي د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شيدې راوړي وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شيدې وې؟ او د کومې خوا څخه راغلي وې؟ هغه سړي وويل: چې په فلانکی ځنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر رضي الله عنه په خوله کې ګوتې واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. ([51])

([50]) منتخب کنز العمال
([51]) مؤ طا امام مالک

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: د اصحابو مباركانو سره تل دا فكر وو چې د شک په شي سره مو د بدن يوه برخه وده ونه كړي دا خو لا څه كوي چې ښكاره حرام وي لكه زموږ په زمانه كي چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷛ د احتياط لمخي باغ وقف کول

ابن سيرين ﷫ فرمايي: كله چي د ابوبكر ﷛ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې ﵂ ته وويل: كله چي زه خليفه سوم خلګو راته وويل چي كه ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په كارو كي به څه نيمګرتيا پيدا سي بايد ته خپله خوارکه د بيت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چي يو څه واخلم نو اوس دي زما فلانكى باغ په بدله كي وركړل سي هر كله چي حضرت ابوبكر ﷛ وفات سو نو حضرت عائشې ﵂ و حضرت عمر ﷛ ته سړى ولېږى او د پلار د وصيت مطابق يې باغ وركړى حضرت عمر ﷛ وفرمايل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وكړي ده مبارک غوښتل چي چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه كړي.([52])

فايده: درنو لوستونكو ! د فكر كولو خبره ده چي اول خو هغه شي چي ابوبكر ﷛ اخيستى څه شي وو يعني ډېر لږ شي و بيا چي ده مبارک اخيستى د مشورې والاوو په ټينګار يې اخيستي او د مسلمانانو د فايدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چي دده مبارک توان وو بلكي تر هغه لا زيات يې احتياط پكښې كاوه چي د احتياط اندازه يې په دريم باب څلورمه شمېره كي وښودل سوه چي بي بي يې د تنكسيا سره ديوه خوږ شي لپاره يو څه پيسي جمعه كړې وې ده مبارک هغه پيسې هم بيت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه يې د خپلي عائشې (تنخوا)

([52]) (كتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمې کړې د ټولو څخه وروسته یې د ا آخر کار وو چې د اخیستل سوو پیسو بدله یې بېرته بیت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرایې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ یو محدث دئ، دی مبارک فرمایي: د یو کرایې په کور کې اوسېدم. یوه ورځ مې یو شی ولیکی د دغه خط د وچولو اړتیا پیدا سوه د دغه کور د دېوالونه خاورین وه نو فکر مې وکړی چې د دغه دېوال څخه یو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بیا مې فکر وکړی چې دا کور خو ما په کرایه نیولی دئ داوسېدو لپاره دئ د دې لپاره خو مې نه دئ نیولی چې خاوره یې استعمال کړم بېرته مې په فکر کې راغله چې په دا لږ خاوره هیڅ نه کیږي پروانه لري لږ شی دئ نو خاوره مې را واخیسته د شپې یو څوک په خوب کې راغلی او راته وې ویل: چې صبا د قیامت په ورځ به درته معلومه سي چې لږ خاوره یا لږ شی څه پروا لري؟.

فایده: دا خبره چې صبا به معلومه سي د دې ظاهري مطلب دادئ چې د تقوا درجې زیاتي وي کا مله درجه یې یقیناً داوه چې د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کیدو په اندازه کې دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر یو قبر تېرېدنه

([53]) احیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷺ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷺ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي AA يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې ښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبرې دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه وواياست .کميل ﷺ وايي چې علي ﷺ ددې څخه وورسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ د مرګ په وخت کې به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کې به ساتل کيږي لکه په صندوق کې چې يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کې راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته بڼه جوړ سي په قبر کې به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کې راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

١- لومړی دده مال وي لکه چې د عربو داسي دود وو چې د مړي سره به يې دده مال وړی.

٢- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پوري رسوي.

٣- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري يعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبيﷺ يوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمايل: چي ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کراموﷺ ورته وويل: چي تاسو لاربښوونه راته وکړئ رسول اللهﷺ وفرمايل: ددې مثال داسي دئ لکه چي يو څوک درې ورونه لري او مړ کيږي نو دوی راوغواړي او ورته وايي چي وروره ته پوهيږې چي پر ماڅه تيريږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سې دايو ورور ورته وايي چي زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چي ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري يوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو يادوم دا ورور دانسان اولاد او قريبان دي، بيا دوهم ورور ورته وايي چي زما ستا سره تر مرګه پوري اړيکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هيڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بيا دريم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دريم ورو ورته وايي چي زه ستا په قبر کي ملګري يم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چي ستا سره حساب کيږي د نيکۍ په پله کي به دي کښېنم د نيکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول اللهﷺ و اصحابو کراموﷺ ته وفرمايل: اوس نو تاسو وښياست چي کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کراموﷺ وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! دغه دريم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټي دي.(55)

(55) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چيښاک حرام وي د هغه دعا نه قبليږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شی امر کوي کوم چې يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

✍❏✇❑✆➈❐✌❄✆♦③
☎✁❑➔▣➚✍ ➘✍➙➈➒➋✍✁ ⌘♊✍
✍●✆♦⌛✍✍⓿▲➲✍✁ ☎✁❑➔▣♦☞▫➘✍✁♦❐
➐✍❑❄✍➉ ☎ ✍✆•✍▣✆✿✆
♦♌❑➔▣☐☺➶➔•✍ ✍☐☺✍✍
(56) ➪✍➯➪➢☹➚✍▣♦➘

ژباړه: اې رسولانو ! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چې تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

✍☐♑➓③❐✌❄✆♦③
☎✁❑➔▣➚✍ ➘❑✍❑☪♍✍✁
➪▼➶❻☞❀✍✁ ❼✍× ✍●☺✍✍
••♦❐ ✍✡✍✍♒⓿•☪ ⌖☒✆■▣☐❍
☎✁❑➘➔✍⌛✸☺•✍
✍☠✆♦❐➚➲➚⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بيشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

---

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ⮴♊🕚⬧⮚⬂⓿⦿⌖🕾👓✂

✌❒←⑨♦⬉ ⬀☠⬈🗏⬧🕾 🕛⬅❍✵☼🙰✆

(57)⮴⮷🙵🙵⮵⬊✗✓🙰🖮❿👌

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي، خړو پړو جامو والا (يعني پرېشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وايي: اې الله! اې الله! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامي وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيرې قبليږي.(58)

فايده: د خلګو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹-د عمر ﷺ د خپلي بي بي منعه د مشکو دتللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندې يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې ﷺ وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکي وويل: چي زه به يې وتلم عمر ﷺ بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل يې وويل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو يې ولړې او بيا هغه لړلي لاسونه پر بدن ومومړې او ماته په دغه اندازه زياتوب حاصل سي.

فايده: دا د حضرت عمرؓ کامل احتياط و او خپل ځان يې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کيږي د دغه لړ اندازې په روا والي کې هيڅ شک نسته خو بيا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزيز چې عمر ثاني هم ورته وايي ده په خپل وخت کې يو ځل مشک تلل نو پوزه يې وتړل او وې ويل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (يعني زه نه غواړم چې د غه ګټه تر نورو ماته زياته ورسيږي).(59)

فايده: دا د اصحابو کرامو، تابعينو (رحمة الله عليهم)، او زمونږ د مشرانو او رهبرانو احتياط و.

۱۰- د عمر بن عبدالعزيز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزيز په خپل وخت کې يو څوک د يو ځای حاکم مقرر کړی يو چا ورته وويل چې دا د حجاج بن يوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزيز دغه سړی د دندې څخه ليرې کړی هغه سړي ورته وويل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی يم. عمر بن عبدالعزيز ورته وويل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره يوه ورځ يا تر ورځې هم کم حاکم پاته سوي يې.(60)

(59) احياء
(60) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کيږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسيږي نو پراوسيدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه ليـدونکي ډول د پرهيزګـارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسيږي نو د بدعملو خلګو اثـر بـه خامخا پـرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکـي د حيوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسـول الله ﷺ فرمـايي: داوښـانو او اسـونو پـه مالکـانو کـي فخـر او لـويي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمايي: دنيک سړی سره ناسـته د مشـکو پـه څير ده که مشک ورونه رسيږي نو بوی به يې خامخا ورسيږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کـوري په څېر ده که د اور بخرکي ورونه رسيږي نو د دود (لوګي) څخه يې نه خلاصيږي. ([61])

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړين او لازم شی دئ د قيامت پـه ورځ بـه هـم لـومړی د لمانځـه پوښتنه کيږي.

نبي ﷺ فرمايي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فـرق کـوونکی دئ. ددي څخـه عـلاوه نـور هـم زيات ارشادات راغلي دي چي زما په يوه بله رساله (فضائل نماز) کي بيان سوي دي.

([61]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

١- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چې زما د دوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چې ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ما ته رانژدې کيږي تر داسي بريده چې زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سرې غوږ سم چې اوريدل په کوي او زه د هغه سرې سترګه سم چې ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چې يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چې تلل په کوي او کوم شي چې زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چې پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.(62)

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړېدو څخه مطلب دادئ چې د هغه ليدل، اوريدل او ګرځېدل به زما د خوښې تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښې خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چې د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ور په برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ما ته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

٢- د نبي کريم ﷺ تو له شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشي ؓ څخه پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تا ليدلي وي نو راته وې وايه. عائشي ؓ وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پريوتی بيا يې وويل ما پرېږده چې د خپل رب عبادت وکړم دايې وويل

(62) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسې اندازې چې اوښکې يې پر سينه مبارکې راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کې يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کې يې هم په دغه ډول ژړل تر داسې وخته چې بلال ﷺ راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چې تاسې د مخکې او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چې الله ﷻ داسې راسره کړی دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولې داسې نه کول او حال دا چې نن پر ما باندې دا آياتونه نازل سوي دي:

♑︎⚐︎◑︎ ·♍︎♑︎◑︎ ✗♐︎❼ ⌘⍓︎◼︎▫︎📭︎⬀︎ ✁✍︎✍︎🕬︎○○☺︎⍓︎◐︎❑◆◔︎☠︎♑︎

❑◆✁✍︎✍︎❀☞❻⬀︎⮛︎⮈︎ ❑◆✁✍︎⌘⬃︎☞♑︎◼︎◼︎◑︎✁⮋︎ ✁✍︎✍︎🕬︎⅄⑩⬂︎✍︎⮋︎

❑◆✁✍︎✍︎🕬︎☸︎❑&❑✍︎❻♐︎ ⍓︎✞③♦◔︎☀︎⌨︎ ❀☯︎❄︎❑🕯︎🖫︎♐︎❼

✁✍︎✍︎❀☞🕬︎⬂︎⌛︎♦◔︎◼︎⮋︎ ⮋︎⮋︎♐︎⮊︎⮈︎ (63)

داخبره په زيات شمېر حديثونو کې راغلې ده چې رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چې د ډېرې ولاړې څخه به يې پښې وپړسېدې خلکو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروې حال دا چې الله ﷻ ته بخښلې يې ده مبارک به په جواب کې ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ (64)

۳- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کې شپږ سپارې ويل

(63) سورة آل عمران الاية (۱۹۰) ، اقامة الحجة
(64) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمایي: چې زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس یې وکړی دلمانځه نیت یې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شریک سوم نبي ﷺ په یو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به د رحمت آیات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودرېدئ او د رحمت د عا به یې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آیات راغلی نو تر لږ وخته پوري به یې پنا غوښتل د سورة د ختمېدو سره سم یې رکوع وکړه او په رکوع کښې یې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَکُوت وَ العَظمَة) بیا یې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې یې سورت آل عمران ووایه همدا ډول په یو رکعت کې یې یو ـ یو سورت ووایه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کېږي دا به څومره اوږد لمونځ وچې په هر آیت درحمت او آیات دعذاب باندي یې تر ډېره ساعته دعا غوښته او بیایې په دغه پیمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذیفة ﷺ هم خپله یوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمایي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل یعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري یې وویل.

فایده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کیږي اود نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکریم به یې په تجوید او ترتیل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډېره ارامتیا سره) لکه چې په احادیثو کې راغلي دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آیت درحمت او پر هر آیت دعذاب درېدئ او دعا به یې غوښتل بیا به یې درکعتو د ولاړي په اندازه اوږده رکوع او سجده کول یعني کله به رسول الله ﷺ په یو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کیږي (بیا به یې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېداى سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو يوخوالى نصيب سي. نبي ﷺ فرمايي: زما د سترګو يوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صديق، حضرت ابن زبير، حضرت علي او نورو اصحابو د لمونځونو حالات

مجاهد ؒ د حضرت ابوبکر صديق، او حضرت عبدالله بن زبير حال را نقل کړى دئ چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرګى چي ښخ کړې يعني هيڅ به نه ښوريده.(65)

علماو ليکلي دي چي حضرت ابن زبير د حضرت ابوبکر ؓ څخه لمونځ زده کړى دئ او ابوبکر ؓ د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى دئ يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر ؓ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبير ؓ هم په دغه ډول لمونځ کاوه. ثابت ؓ وايي چي د عبدالله بن زبير ؓ لمونځ داسي و لکه يو لرګى چي يو ځاى ښخ کړې. يو څوک وايي چي ابن زبير ؓ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پر ملا به کښېناسته، کله به يې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به يې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبير ؓ باندي جنګ کېدئ نو يوواري د مسجد پر دېوال ولګېدئ چي د مسجد د دېوال يوه ټوټه يې والوزل او د حضرت زبير ؓ د ستوني اوږيري ترمنځ هغه واري تېر سو خو ده هيڅ فکر نه وکړى نه وار خطا سو نه يې رکوع او سجده لنډه کړه يوه ورځ يې لمونځ کاوه دده زوى چي هاشم نوميدئ دده

---

(65) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندي راتاوسو زوی يې چغي کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبير رضي الله عنه په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چي يې سلام وګرځاوه نووې ويل چي يو څه شور او ږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله (ﷻ) دي پرتا رحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښي مي بلي خوا ته توجه اوفکرکولای نولمونځ به چيري پاته سوی وای.(66)

حضرت عمر رضي الله عنه چي په اخروخت کي په خنجروهل سو او ددغه زخمو څخه بيا شهيد سو هروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه و خوبيا هم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چي دهغه چالپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان رضي الله عنه به ټوله شپه ويښ وا و په يوه رکعت کښي به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و چي کله به دلمانځه وخت راغلی نو پر بدن به يې رپيدل راغله اومخ به يې ژړسويو چا پوښتنه ځني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مخ ژړسي اوبدن دي رپيږي؟ ده مبارک ورته وويل: دادهغه امانت وخت دئ چي الله ﷻ پر اسمانو مځکه اوغرونو باندي نازل کړی دوی يې دپورته کولو څخه ناتوانه سول خوما پورته کړی.

دحضرت خلف بن ايوب رحمه الله څخه يو چا پوښتنه وکړه چي تا په لمانځه کښي مچان نه تنګوي؟ده مبارک په جواب کښي ورته وويل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی ږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چي زه دحکومت په هرډول وهلو کي نه ښورم

(66) بدايه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني چي زه خوخومره ټينګ يم زه چي د خپل ربﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ لـه املـه وښوريږم.

مسلم بن يسار چي به کله دلمانځه لپاره ودريدی نو د خپل کور خلګوته به يې وويل چي تاسوماته خبري کوي زه ستاسوپه خبرونه پوهيږم يوه ورځ ده مبارک دبصري په جامع مسجد کي لمونځ کاوه چي دمسجديوه برخه راچپه سوه خلګو يې له امله وغـستل دباندي سره يوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښي ورته وويل: کله چي دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چي لمونځ پکښي کوم لږساعت کښينم چي دبدن په ټولو حصو کښي مي ارامتيا پيدا اسي بيا دلمانځه لپاره په داسي ډول ودريږم چي بيت الله شريفه دخپل نظرو راندي وګڼم ، پل صراط تر پښولاندي جنت راسته طرف ته ، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چي دا مي وروستی لمونځ دئ ددي څخه وروسته په پوره عاجزی او کمينی سره لمونځ ادا کړم بيا داميد او ويري ترمنځ واوسم چي قبول به سي که يا.(67)

۵- د مهاجر او انصاري چوکيداري او په لمانځه کښي پر انصاري غشي لګيدل

نبيﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تيرولو لپاره غوره کړی او بيا يې وويل چي نن شپه به چوکيداري څوک وکړي يو مهاجرصحابي حضرت عمر بن ياسر او يو انصاري صحابي حضرت عباد بن بشر وويل چي مونږ دوړاه به چوکيداري وکړو نبيﷺ د هغه غره ولوري ته ولېږل چي د هغه لوري څخه ددښمن دراتلو ويره وه او ورته وې ويل چي تاسي به

(67) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندې چوکيداري وکړي دوى مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړى انصاري و مهاجر ته وويل چې شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کې به ته بيده سې زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښې به ته ويښ سې زه به بيده سم ځکه که دواړه تولـه شپه ويښ سو نو کېدلاى سې چې پر دواړو باندې د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو کـه چيرې څه خطر ويښ ملګري ته معلوم سې نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړى برخه د انصاري ملګري دويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړى د دښمن لخوا څخه يو سړى راغلى او يو ځوک يې د ليرې څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتى انصاري هيڅ نه وښورېدئ بيا يې دوهم غشي وويشتى ورپسې يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چې به يې په بدن کې ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راواېستى او وه به يې غورځوى ددې څخه وروستـه يې پـه ښـه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړى بيا يې خپل ملګرى راويښ کړى دښمن چې دوى دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړى چې نده معلومه چې دابه څومره ملګري وي دده ملګرى چې کله راويښ سونو وې ليدل چې د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږې مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولې زه په لومړي وخت نه ويښولم؟ انصاري په جواب کښې ورتـه وويل: ما په لمانځه کښې سورة کهف شروع کړى و زړه مې نه غوښتل چې د خلاصېدو مخکې رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چې د ډېرو غشـو پـه لګېدو سره مړ نـه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چې ماته يې سپارلى و هغه راڅخه پاته نه سي که چيرې زما سره دا وېره نه واى نو د سورة د خلاصېدو مخکې به مې رکوع نه واى کړې.(68)

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينه وه چې دغشـو د ويشـتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښې فرق نه راتلى زموږ لمانځه ته ګوره چې

(68) بيهقي ، ابوداود

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر را ځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته يو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظم په اند په وينو تويېدلو سره اودس ماتيږي او د امام شافعي په اند اودس نه ماتيږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طريقه همدا وه ، ياکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقيق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشريف نه درلودئ يا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ﷺ په لمانځه کښې د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ﷺ يوه ورځ په باغ کښې لمونځ کاوه نو يو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پيدا نه سوه مرغه به يوې اوبلې خوا ته الوتی او د وتلو لار به يې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر يې د مرغه په لوري بند سو کله چي يې د لمانځه تورو ته فکر را جمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجهه دا غم راپيښ سو چي په لمانځه کښې تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه يې ورته وکړه او غوښتنه يې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصيبت ماته راپيښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښې ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته يې ولګوه. همدا ډول يوه بله قصه د حضرت عثمان ﷺ په زمانه کښې هم پيښه سوې ده چي يو انصاري په خپل باغ کښې لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت به په وده وو د خرماوو غونچې ډېري ښې ورته معلومي سوې فکر يې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مي کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه يې دا ټينګه اراده وکړه چي داسې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه يې ماته دومره لوی غم پيښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راخخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ویل: چې دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پیسې یې پر دیني کارونو ولګولې.(69)

فایده: دا ایماني غیرت دئ چې د لمانځه په ډول یو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ یو دم صدقه کړي. زموږ حضرت شاولي الله په قول جمیل نومي کتاب کښې د صوفیانو د نسبت ډولونه لیکلي دي ددې په اړه یې دا هم لیکلي دي چې دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندې مخکې والی او په دې کې د غیرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندې غیرت دریږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې یې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کې یو وخت اوبه راغلې نو د سترګي علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ویل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګي علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پورې به تاسو احتیاط کوی او د مځکې څخه به یو څه پر لوړ ځای یا پر یو لرګي باندې سجده کوئ دده مبارک ورته وویل هیڅکله دا سې نسې کېدلای ، زما دې په الله ﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته یو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمايي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پرېږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي. (70)

---

(69) موطا امام مالک
(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسي مجبوري کښي جايز کړی دئ او په داسي حالاتو کښي که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندي نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ په ارشاد باندي په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما د سترګي علاج خوښ نه کړی دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندي ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې څخه چي څه غواړو ددې قرباني کوونکو په خبر کي يې تر خولې باسو هرکله چي سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکي به د حشر دميدان د سيل خوند اخلي بيا به حقيقت معلوم سي چي دوی څوک وه او مونږ ددوی سره څه سلوک کړی دئ.

۸-د صحابه رضي الله عنهم د لمانځه په وخت کښي دستي دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنهما په بازار کي تشريف درلودئ چي د لمانځه د جماعت وخت سو وي ليدل چي فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: چي ددې خلګو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

●⬥◆❒ ⮘❑⧫❷🕔■♑⅋👌 ⬀☠℘&❸⅋♑▫💾➔✍ ⬥ ⮘✌🔔⌂♊℘❻
(71[71]) ★✏👓✂❖❷⬂📬⅋❶ ♊⧫⬉➚➚⬂⓿⧫📪

د پورتني آيات پوره ترجمه داسي ده: په دغه مسجدونو کي داسي خلګ سته چي د الله جل جلاله د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرڅول نه مشغول کوي دوی دداسي ورځي دنيولو څخه ويريږي چي د هر زړونه او سترګي به اوړي. ([72])

([71]) سورة نور الاية (١٨)
([72]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس فرمايي: چي د غه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چي به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې کار اوبار پريښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نو موږ يې ځای وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مګر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود ؓ يوه ورځ په بازار کي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارک وليدل چي خلګو خپل سامانونه پريښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود ؓ وفرمايل: دا هغه خلک دي چي په اړه يې الله ﷻ فرمايي: ❻✍♊⍄♎☃✌⋖ ••

✍➔▫♑⚠❸✍✍☠⬀✌♒♑◘◌❷♦◘⋖◘◆••✉♦⓿⬂➚➚⇖♦♊

❶♒✉✉⬂❷⚒✂✍✍✏★ (سورة نور).

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټوله دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چي هغه خلک دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي په شپه کي به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيا به يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلګو سره حساب شروع سي. ([73])

٩- د حضرت خبيب ؓ د قتل په وخت کي لمونځ کول او د زيد او عاصم قتل

([73]) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو یې د بدل هڅه پیاوړې وه چې د خپلو قریبانو بدل واخلي. سلافه چې دوه زامن یې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان یې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به یې شراب چیښم عاصم ددې زامن وژلي وه او دې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفیان ددغه کار لپاره یوه غولونکې تګلاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش یې کاوه. خالد بن سفیان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدینې منورې ته ولیږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه یې د څو کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبلیغ او وعظ لپاره . په دغه کسانو کې یې د عاصمؓ غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلګو ښه لګیږي او د خلګو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولیږل په یوه روایت کې راغلي دي چې شپږ کسان یې ددوی سره ولیږل چې په دوی کې عاصمؓ هم موجود وو . په لاره کښې بیوونکو خلګو ددوی سره دوعدې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره یې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په دې کسانو کې سل کسان غشي ویشتونکي وه. په ځینو روایاتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لیږلي وه چې پر لارې یې د (بنو لحیان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو یا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې یې د ا حالات ولیدئ نو یو غره ته چې (فدفد) نومېدئ و ختل کافرانو ورته وویل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وینو رنګول نه غواړو بلکې یوازې موږ د مکې د خلګو څخه ستاسو په بدله کې یو څه پیسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسی موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وویل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستي یې د ترکش څخه غشي راوایستل مقابله یې شروع کړه. حضرت عاصمؓ په جذبه خپلو ملګرو ته وویل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ویرې خبره نه ده شهادت غنیمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره یې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پیل کړه کله چې نېزه ماته سوه بیا یې په توره جګړه پیل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهید سو او دعا یې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا یې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کي رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم ﷛ خبر و چې سلافه نذر منلی دئ چې زما په کوپړه کي به شراب چیښي نو دعا یې وکړه چې اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کي پرې کېږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ یې دعا قبوله کړه کافرانو چې کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په یوه روایت کي راغلي دي چې د غالبوزو یوه ډله الله ﷻ راولېږل د عاصم ﷛ پر بدن باندي د ثلورو طرفونو څخه راوګرځېدلې. کافران ونه توانیدل چې دده مبارک سر پرې کړي بیا دوی فکر وکړی چې د شپې به دا کار وکړو د شپې بیا د باران یوه څپه راغله دده مبارک جسد یې یووړی دوی ته په لاس نه ورغلی. په دغه ډول دري یا اوه کسان شهیدان سول دري کسان پاته سوه چې یو حضرت خبیب ﷛ وو دوهم زید بن طارق ﷛ وو او دریم عبد الله بن د ثنة ﷛ پاته سو ددوی سره کافرانو وعده وکړه چې تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوی مبارکان راکښته سوه کافرانو دلیندیو تسمې خلاصې کړې ددوی موټې یې ټینګې وتړلې عبدالله بن طارق ﷛ وویل چې دا لومړی دوعدې مخالفت دئ زه هیڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهیدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چې دی هر څومري پوري واهه دی مبارک د ځایه څخه نه وښوریدئ آخر یې شهید کړی یوازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبیب ﷛ و او بل زید بن دثنة ﷛ و، زید بن دثنة ﷛ صفوان بن امیه دپنځوسو اوښانو په بدله کي واخیستی چې دخپل پلار امیه په بدل کي یې ووژني حضرت خبیب ﷛ جحیر بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کي واخیستیچې دخپل پلار اهاب په بدله کي یې ووژني ، دبخاري شریف په یوه روایت کي راغلي دي چې خبیب ﷛ د حارث بن عامر اولادو رانیوی ځکه ده حارث دبدر په غزاکي وژلي و، صفوان خپل بندي یعني زید بن دثنة ﷛ ژر دیوه غلام په لاس ورکړی د حرم دباندي یې د وژلو له پاره بوتی دده مبارک دشهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زیات خلک یو ځای سوي وه چي ابو سفیان هم راغلی و دده د شهات پر وخت یې دده ځخه پوښتنه وکړه چي ستا دي په الله ﷻ قسم وي رېښتیا ووایه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله یې؟ حضرت زید ﷜ وفرمایل: چي زما دي په الله ﷻ باندي قسم وي چي د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه یو ځوز جګ یې او زه په کور کي ارام کښېنم لا یې هم نه خوښوم. قریشو چي د اجواب واورېدی حیران پاته سوه ، ابوسفیان وویل: د محمد ﷺ د ملګرو چي څومره محبت دده سره ما ولیدئ مثال مي هیڅ چیري نه و لیدلی ددې ځخه ورسته زید ﷜ شهید کړل سو. حضرت خبیب ﷜ تر څه وخته پوري بندي و د جحیرمینځه چي بیا وروسته مسلمانه سوه وایي: خبیب ﷜ چي کله زموږ سره په بندکي و موږ ولیدل چي د خبیب ﷜ په لاس کي یوه ورځ د سړي د سر په اندازه یوه لویه غونچه د انګورو وه او خوړله یې. په مکه کي دغه وخت انګور بیخي نه وه. نوموړې مینځه زیاتوي چي کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره یې یوه چاړه وغوښتل کله چي یې چاړه ورکړه نابره یو ماشوم و خبیب ﷜ ته ورغلی خلکو چي ولیدل چي خبیب ﷜ چاړه په لاس کي او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک ووېرېدل چي خبیب ﷜ د غه ماشوم مړ نکړي. خبیب ﷜ دوی ته وویل: ایا ستاسو فکر دئ چي زه به دا ماشوم ووژنم؟ هیڅکله به داسي و نکړم. ددې ځخه وروسته کافرانو خبیب ﷜ د حرم ځخه وایستی او په رسۍ یې وځړاوه په دغه وخت کي کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دي په زړه کي څه ارمان وي نو ووایه ده مبارک په جواب کي ورته وویل ماته دومره وخت راکړئ چي دوه رکعته لمونځ وکړم ددنیا ځخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتیا سره وکړه او بیا یې وفرمایل: که چیري زما دا فکر نه وای چي ستاسو به دا خیال وي چي زه د مرګ د ویري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مي نور هم کړي وای ددې ځخه وروسته یې په رسۍ و ځړاوی او دعایې وکړه چي اې الله ﷻ! داسي څوک به وي چي ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحیو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړې چې خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب ﷛ چې کله په رسۍ باندې و ځړول سو نو څلور کافرانو د څلورو طرفونو څخه پرده باندې د نېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کي يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه څني وکړه چې ته دا خوښوې چې تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل والله العظيم زما دا هم نه ده خوښه چې زما د ځان په بدله کي دي په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.(74)

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کي دوه شيان په ځانګړې ډول د درنښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چې ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چې د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کي هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيب ﷛ يو اځې په خوله هم نه غوښتل چې دا خبره پر ځان ومني چې ګويا دده په بدله کي دي محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پورې کوشش کاوه چې هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سړېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ﷢ د لمانځه د درنښت او د لمانځه سره محبت و په دغسې وخت کي خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ﷢ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

---

(74) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربیعه ﷺ فرمايي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجيد په وخت کي به مي ورته داودا سه اوبه او نور د ضرورت وړ شيان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته ايښودل يوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ويل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وويل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتيا غواړم نبي ﷺ راته وويل نور څه غواړي؟ ما ورته وويل بس دغه يو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وويل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.(75)

فايده: په پورتنی خبره کښي ددې خبري خبرداری دئ چي يوائي په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتيا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ ځومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زياتي کيږي.کوم خلګ چي په دې هيله ناست دي چي پلانکی پير يا پلانکی بزرګ ماته دعاوې وکړي دا محض دځان تېرايستل دي ځکه الله ﷻ دا دنيا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو يو کار ترسره کړي خو عام عادت يې دادئ چي ددنيا کارونه د اسبابو سره تړي. د حيرانتيا خبره داده چي موږ ددنيا په کارونو کي پر تقدير او يوازي ددعا په هيله نه کښېنو بلکي (۵۰) ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پيسې پيدا کړو اوڅنګه يې ډېري کړو مګر ددين په کارونو کي تقدير او د عا رامنځته کوو په دې کي هيڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمايلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

(75) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ايثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کښې مال خرڅول

ايثار و دې ته وايي چې د خپلو اړتياوو مخکې د نورو اړتياوې پوره کړې د اصحابو کرامو ﷡ هر عادت هم داسې و چې د خپلې اړتيا ترپوره کولو مخکې يې د بل ورور مسلمان اړتيا پوره کول. د اصحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصيب سي لويه نيکبختي ده. ځيني داسي عادتونه په دوی مبارکانو کي خاص وه که يې ځوک په ځان کي راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کي راوستلي وي چې ددغه عادتونو څخه يو هم ايثار دئ الله ﷻ په قرآن شريف کي ددې ايثار ستاينه کړې ده او فرمايي:

♋♍❒⇱❷♑⚐⬃⬧⇱③◆❒
✁❼■✍◆⇱
⬀❑⬧♑♐◆❒ ⬀☠♐&♐⚲❍→▦☼❒📖
⬀☠♐&♐▯ ◆♌⚠⊠✍
(76)▤⊲❑❁⌚♐❁⌚⊠⌘

ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

۱- د صحابي د ميلمه له خاطره ډيوه مړه کول

(76) سورة حشر الآيـة (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلي لوږي او ستړی ژوند حال يې ورته بيان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره يو شی پيدا کړي ، خو هيڅ شی پيدا نسو بيا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وويل: يو څوک سته چي ددغه صحابي ميلمستيا وکړي؟ يو انصاري صحابي وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به يې ميلمه کړم، نو دغه صحابي يې خپل کورته بوتی او خپلي بي بي ته يې وويل: دا دنبي ﷺ ميلمه دئ، هر څومره عزت چي يې کولای سې، کمی مه پکښي کوه، او هيڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وويل: په الله ﷻ دي مي قسم وي چي د ماشومانو لپاره مي يو شی ايښي دئ نور هيڅ په کور کي نسته. صحابي ورته وويل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بيده يې کړه کله چي دوی بيده سوه نو ته ډوډی راواخله بياته دڅراغ دسمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه موږ به داغسي ورته کښېنو صحابي به ډوډی وخوري بي بي هم داسي وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه ميلمه صحابي يې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آيات نازل کړی:

♐♍❒⇖❷♑⚐⬃⬧⇖③◆❒ ✁❼■✍◆⇖ ⬀❑⬧♒◆❒ ⬀☠✗✆✗⬁❍→▦☼❒🕮 ⬀☠✗✆✗⍐ ⧫♌🔔☒✍ (⁷⁷)⌘⍓❑✽🕒✍✽🕐⍓⌘	ژباړه: دوي د نورو اړتياوي تر خپلو اړتياوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فايده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چي يوه بله واقعه يې هم په لاندي ډول ده:

---

(77) سورة حشر الآية (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چي دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلې بي بي ته يې وويل چي زه نن شپه يو ميلمه راولم چي خوراک شروع سي نو ته د خراغ د سمولو په بهانه خراغ مړ کړه تر هغه وخته پوري چي ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسي وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کي دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چي کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډېر ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډېر خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښې اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چي مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښې راته وويل چي يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وې ويل چي دا اوښه بوزه

---

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وويل چې دا نسم بېولاى ځکه چې ماته دښه مال اخيستولو حکم ندى سوى که چيرې دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښې دئ اونن په پلانکى ځاى کښې تشريف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښې يې وړاندې کړه که چيرې رسول ﷺ قبوله کړه زه هيڅ انکار نه کوم او که يې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره يو ځاى روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخيستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دې مې قسم وي چې ماته به تر ننه پورې داسې نيکمرغي نواى چې د الله ﷻرسول ﷺ زما په مال کښې مداخله کړې واى نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندې کړى قاصد راته وويل چې ستا په مال کښې يو کلن اوښ زکوة واجب دئ يا رسول الله ﷺ !يو کلن اوښ خونه د شېدو کار کوي او نه د سپرتيا کار کوي نو له همدې امله مې ستاسو قاصد ته يو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وويل ستاسو زکوة هم هغه يو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چيرې ته د خپل لوري ښخه زيات اوښه مال ورکوې نو قبول دې يې کړي الله ﷻ دې يې وتاته بدله درکړي صحابي ﷺ وويل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعايې ورته وکړه.

فايده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او مينې دعوه هم کوي د زکوة ښخه زيات مال خو څه کوي بلکې هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړې مرتبې خلګ چې زيات شتمن ورته ويل کيږې ددوى په وړاندې د زکوة بيان کول بيخي نسته او کوم کسان چې دميانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه ديندار هم ګڼې هغه هم زيار باسي چې کوم خيرن مال وخپلوانو ته ورکړې او ياکوم بل ځاى مجبوره سې نو د زکوة نيت پکښې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ او حضرت عمر ﷺ په صدقه کښې مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چې يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابېره په دغه وخت کښې زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چې نن ورځ خو زما سره نابېره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښې تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چې مې وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چې په کور کښې وه نيم مې ټولـه راوړل نبي ﷺ راتـه وويـل د کور خلګو تـه دې يـو څه پرېښـول ماورتـه وويـل چې نـيم مـې ور پرېښـودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چې پـه کـور کښې څه درلـودل هغـه يې ټولـه راوړل رسول الله ﷺ ورتـه وويـل چې اې ابـوبکر صـديق ! د کـور خلګـو تـه دې يـو شی پرېښـودئ حضرت ابـوبکر ﷺ ورتـه وويـل: چـې د کـور د خلګـو لپـاره مـې الله ﷻ او دده درسـول ﷺ دنـوم برکـت او ددوی رضـا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويـل: زه هيڅ کلـه د حضرت ابـوبکر صديق ﷺ په څېر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښې سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکي کول مستحب دئ په قرآن کريم کښې و دې کارتـه هڅونـه راغلې ده. (دا پېښـه دتبوک پـه غـزاء کښـې راغلې ده) پـه دغـه وخت کي نبي ﷺ د صدقې راټولـو لپـاره پـه ځـانګړي ډول داصـحابو کرامـو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکې تر همت او وس زياتې مرستې کړې وې چې بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښې په لنډ ډول تېرسوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنَاوَعَن سَائِرَالمُسلِمِينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ دنورو په وجه د تندي څخه مره کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوجهم بن حذيفه ﷛ فرمايي چي د يرموک په غزاء کښي زه خپل دا کا د زوی په لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويو جام مي د ځان سره وا خيستی فکر مي کاوه چي هغه به تږی وي نو اوبه به په و چيښم نابېره هغه په يو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه ځني وکړه چي اوبه درته راوړم ؟ هغه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بل ملګري نژدې پروت وو آه يې وکړی زما داکار زوی چي ددغه صحابي ږغ واورېدئ ماته يې اشاره وکړه چي ده ته اوبه وروړه ماچي اوبه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﷛ و زه ور ورسېدم ده ته نژدې يو دريم ملګری د مرګ په حالت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﷛ وماته اشاره وکړه چي ده ته اوبه وروړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چي زه بيرته هشام ﷛ ته ورغلم د هشام ﷛ ساه هم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهيد سوی و.

♎❍⬂⓿⬧♐✆♐✆ ✏✍✵☼♐✆◆❒★✏✍✵☼♐✆
(79) ⬑⬂♐♎⬀ ⧫♌❑⬉➔⬁♉⏲◆❻

فايده: ددې ډول ښخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښي ذکر سوی دي دا ځومره نهايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلي اړتيا مخکي پوره کول دي چي خپل داکا زوی يې مري ساه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي. په داسي حالت کښي د بل چا وطرف ته پاملرنه کول مشکل کار دئ دا لاخه کوي چه هغه تږي پرېږدي دد ريم کس د اوبولو لپاره ځي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشرف کړي چي د مرګ په وخت کښي چي هوښ او حواسو جواب ورکړی دئ بيا هم دنورو ملګرو مرسته کوي اود مرستي په حالت کښي مري.

(79) درايـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ﷺ کفن

دنبيﷺ اکاحضـرت حمزه ﷺ داحد پـه غـزا کښـې شهيد سـو او کـافرانو ډيرېې رحمـه کړنـه ورسره کړې وه يعني پزه ، غوږونه اوداسې نوراندامونه يې ځني پرې کړې وه سينه يې ورڅيرلې وه زړه يې ځني را ايستلي و آخيرداچې ډول ـ ډول ظلمونه يې پر کړي وه دجنګ دخلاصېدو سره سم نبيﷺ اونوراصحابانودشهيدانو دجسدونو لټون شروع کړی اودکفنونو انتظام يې کـاوه پـه دغه وخت کې يـې حضرت حمزهﷺ پـه دې بـد حالت کښـې وليـدئ نـوډيرېې زړه درد وکړی پـه يـو پټوېې پټ کړی په دغه وخت کې دحضرت حمزهﷺ سکه خورحضرت صفيه تشريف راوړی چې دخپل ورور حال ووينې نبيﷺ پـه دې فکرچې دده خوربـه دداسې حالـت دليـدلوزغم ونلري ځکـه داهـم دښـځې ذات ده نـوددې زوی حضرت زبيـر ﷺ تـه يـې امـر وکـړی چې خپلـه مـوردې دحضرت حمزه ﷺ دليدلوڅخه منعه کړه زبيرﷺ مورتـه وويـل چې رسـول اللهﷺ دليدلوڅخه منعه کړې ده موريې ورته وويل چې مااوريدلي دي چې زمادورور پزه ، غوږونه اوداسې نوراندامونه پرې کړل سوي دي نودا دالله ﷻ پـه لارکې کومه لويه خبره نـه ده مـوږ پـه دې کـار راضـي يـو دااللهﷻ څخه د ثواب هيله لرو او انشاءالله صبربه وکړو حضرت زبير ﷺ نبي ﷺ تـه ورغلـی دمورخبري يې ورته وکړې نبي ﷺ چې دهغې جواب واوريدئ نودليدولواجازه يې ورکړه دا راغله خپـل ورور يـې وليدئ اِنالِله يې وويل او دده لپاره يې استغفار اودعاوويل. پـه يوبل روايت کې راغلي دي چې د احد پـه غزاکې چې کوم ځای مړي پراته وه نويوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبيﷺ وفرمايـل چې وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبير ﷺ فرمايي: ماوپيژندل چې زمامورده زه په تلوار دمنعـه کولولپاره ورمخکې سوم خوهغه ډيره زوره وره وه زه يې پـه سـوک ووهلم اورا تـه يې وويـل چې ليرې سه ماورته وويل چې نبي ﷺ منعـه کړې ده نـودا دسـتې ودرېده ددې څخه وروسـته يـې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ايسته او وې وويل چې ما دخپل ورور د کفن لپاره راوړي دي او زه يې د وفات څخه خبره سوې يم په دغه پټوانو کښې کفن ورکړئ مو ږ هغه پټوان راواخيسته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکړو په دغه وخت کې يو بل انصاري صحابي دده و څنګ ته پروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی و او شهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سهيل ﷺ وو نو موږ ته پردې خبره شرم ودريدئ چې حمزه ﷺ ته په دوو جامو کښې کفن ورکوو او انصاري يو کفن هم نلري نو له همدې امله دوا ړو لپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خو يوه جامه (پټو) لوی و او بل کوچنی و نو موږ هيسکه واچوله ددې لپاره چې هره جامه د هرچا په نامه راووتل هغه ته به يې ورکوو کله چې مو هيسکه تر سره کړه لويه جامه د حضرت سهيل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تر قد کوچنۍ وه پښې چې به مو ورپټې کړې سر به يې لوخ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به يې لوخې سوې نبي ﷺ و فرمايل چې سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او داسي نور شيان ورواچوئ.([80])

د ابن سعد ﷺ په روايت کې راغلي دي چې حضرت صفيې ﷺ چې کله دوې جامې راخيستې وې او دخپل ورور د جسد په لټه کې وه چې وڅنګ ته يې د ورور په څېر يو بل انصاري هم وليدئ نو يو يو پټو يې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا دواړو جهانو پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چې يوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړې دوی دا هم نه خوښوي چې ده ته دې دواړې جامې ورکفن کړې او يو بل انصاري دې بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامې يوه ـ يوه ددوی په منځ کې وېشې او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکينانو ملاتړ کوي او د

([80]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چیرې په خپلو دعوو کې ریښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دې وکړې ،چې یوازې په وینا سره نه بلکې په عمل سره یې هم وښودل ، موږ چې ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره د شرم خبره ده .

۷- د سیرلي سره کړ ځېدل او بیا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمايي چې يو صحابي ته يو چا سېرلی په تحفه کښې ورکړی هغه فکر وکړې چې زما فلانکی ملګری تر ماډېري اړتیا وي لري د اولادو او بچیانو څښتن دئ او د هغه د کور خلک ډېر محتاجه دي نو دستي یې د هغه ملګري وکورته ورولېږی هغه بیا وبل ملګري ته ولېږی لنډه دا چې اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلی چې لومړي ورته تحفه سوی و([81]).

فایده: ددې ډول قصو څخه معلومېږي چې دوی هم ډېر اړ وه خو هر یوه به د خپلې اړتیا تر پوره کولو مخکې د نورو اړتیاوې پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددايي توب لپاره د خپلې بي بي بېول

امیر المومنین حضرت عمر ﷺ چې د خپل خلافت په زمانه کښې یې ډېر واري د شپې د چوکیدارۍ په ډول د ښار ساتنه هم کول یوه ورځ په یوه ډګر باندې تېر سو چې دوړیو یوه خیمه یې ولیدل چې پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلی کله چې ورنژدې سو نو یو ملګری هلته ناست

[81] در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خیمې څخه د څګېروي اواز راځي حضرت عمرﷺ سلام ورته وواېه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه يې ځنې وکړه چې ته څوک يې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وویل چې زه مسافر يم د ځنګله اوسېدونکی يم امیر المومنین ته خپلې اړتیاوې وړاندي کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی يم بیا ده مبارک پوښتنه ځنې وکړه چې د خیمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وویل چې ځه سړیه خپل کار دي کوه نوري پوښتنې مه کوه خوده مبارک ټینګار وکړی چې خامخا به وايې چې داد څه شي تکلیف دئ هغه سړي ورته وویل چې ښځه مې پر اولاد مریضه ده دردونه ورته پیدا سوي دي ده مبارک ورته وویل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وویل چې هیڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته يې تشریف یووړی او خپلې بي بي حضرت ام الکلثوم ته يې وویل چې د یو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وویل چې د ځنګله دیو اوسېدونکي يوه بېوزله ښځه یو اځي ده پر اولاد باندي مریضه ده ، بي بي وویل: چې دا خومره نیکمرغي ده زه تیاره يم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تیاره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمرﷺ ورته وویل کوم شیان چې د ولادت په وخت کې پکارېږي لکه تیل، تو کران او داسي نور هغه هم درسره واخله او یو څه غوړي او داني هم درسره واخله ام الکلثوم دغه دضرورت شیان واخیسته او روانه سوه حضرت عمرﷺ وروسته پسي تلی تر داسي وخته پوري چې بي بي خیمې ته ننوته او عمرﷺ د خیمې دباندي دهغه صحرايي سړي سره کښېناستی اوریې بل کړی کتو یې باندي کړه یو څه داني يې وایشولې بیا یې غوړي وروا چول په دغه وخت کې هغه ښځه دزیږ څخه فارغه سوه دخیمې دننه بي بي ناره کړه چې یا امیر المؤمنین! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پیدا سو هغه سړی چې د امیر المؤمنین لفظ واورېدئ نو وویرېدئ امیرالمؤمنین وویل: د ویرې خبره نه ده وروسته یې هغه کټو د خیمې سره کښېښودۀ او بي بي ته يې وویل: دغه کتغ هغې ښځي ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځي ته خوراک ورکړی هغې

لراوبر LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړی بیا یې کتو د باندي راوایسته امیرالمؤمنین و هغه سړی ته وویل: واخله دغه پاته شیان ته وخوره ټوله شپه دي په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته یې بي بي د خپل ځان سره بوته او سړي ته یې وویل: چي صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئیس نه بلکې د یوه کوچنی حیثیت لرونکي شتمن سړی داسي سته چي د مسافر لپاره دي خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دي په نغري کي اور بلوي بیادي پخول کوي؟ شتمن سړی خو پرېږده یو دیندار سړي هم داسي کړي دي؟ یو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چي موږ اخلو د چاپه اړه چي موږد برکت هره خبره کوو ایا ددوی په شان موږ هم یو څه کړي دي؟

۹- دحضرت ابو طلحة ﷛ باغ وقف کول

حضرت انس ﷛ فرمايي: د مدينې په انصارو کي ابو طلحة ﷛ تر ټولو زيات شتمن و او تر ټولو دلوی باغ څښتن و دده مبارک یو باغ وو چي (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوړې اوبه هم پکښې زياتې وې نبي ﷺ به زيات وخت هغه باغ ته ورتلی او اوبه به يې چيښلې.

کله چي دا آيات نازل سو:

🗐✍✹☹⍓❍ ▪❸⇜♉⬂♉♌♂ ☎✁❑⬈♉♌❑✡⬧✍ ♊⬧♉

♌⧫👌◆❒ 🗐 ⥼♍❑ꝏ⌛♎⧫⬆👌 ♌⬤☺♎👌 ☎✁❑→✆♎▦☪➔✍

(82) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎☙✃ ❑♌⚾✉⬩▫ 🕮⬈⬄⚾☒★ ♊♋✌ ☎✃❑➔☽♋▦☪➔✍
(83) ⬗⚾✂⬀ ⚾⚐⑩⚾■♦⬊◷♋❍⚾🖃

ژباړه: هیڅکله به تاسو د نېکۍ کاملې درجې ته نه ورسېږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷛ چې دغه آيات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ما ته تر ټولو زيات بير حاء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې یې تاسو مناسبه بولئ په هغه ډول یې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ويل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قريبانو په منځ کې یې وويشې ابو طلحة ﷛ هغه باغ د خپلو قريبانو په منځ کې وويشی تو له یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.(84)

فايده: موږ ته تر ټولو خوښ مال يعني خپل ښه جايداد کله په يو وعظ يا د قرآنکريم د يو آيات په لوستلو يا اوريدلو سره خيراتوو ؟ که د خيراتولو فکر هم را ته پيدا سي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه نا اميده سوي يو يا د قريبانو څخه خوابدي سوي يو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خيراتولو فکر را سره پيدا سي او کلونه په دې فکر کې يو چې يو داسې شی پيدا سي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کيږي پروا نه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده يا کوزدې مجلسونو جوړول نو دداسې کار لپاره چې د پيسو مصرف کيږي نو که په سود او قرض را ته پيدا سي هم مخ نه ځنې اړوو.

(83) سورة آل عمران الاية (۹۲)
(84) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړى باب پنځم شمېره کي تېره سوه نوموړى د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزورى ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزورى خرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتنې ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وي ويل: اي ابوذره ﷺ ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اي ابوذره ﷺ ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوى خادم وايي: ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدې مطابق مې د بيولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړى چي غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مې يوه درجه کم اوښه وکتـه دده مبارک حضور ته مي وروستل داسې اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ويلي وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کيدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر ﷺ راته وويل: اي خادمه! تا خيانت وکړى زه دستي پوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ؓ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري اېښي و ابوذر ؓ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضا لپاره کارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يې کوو. ابو ذر ؓ ورته وويل: دا اوښ حلال کړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پر اوبو باندي ودان دي د ابوذر ؓ يعني زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو باندي غوښې ووېشئ زما کورته هم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کورو ته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکړل غوښي يې تقسيم کړې خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښه مال خرڅول دي په قصده پرې اېښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نو معذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سوی مي نه و ماهم لومړی هغه اوښ راروان کړی وروسته مي فکر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ؓ وويل: يوازې ماته په کار راځي ما ورته وويل: هو ! يوازي تاسو ته په کار راځي او ستاسو د ضرورت لپاره مي پرې اېښي و ده مبارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زما ضرورت هغه ورځ ده چي زه يوازي په قبر کي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده په مال کښي درې برخه لرونکي سته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي دمال په بېولو کي د هيڅ انتظار نه کوي ښه او بد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستا مال اخلي اودريم برخه لرونکی ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کيدلای سي نو په درو برخه لرونکي کي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

♊⬧♑ ☎✂❑➚♑♐☜❑✡⬧✍ ▪➌✆♑⬂♑♐☜✂ 🗐✐✹☹⍓❍

☜⧫✌⧫❑ 🗐 ♒♍❑♌⌛♘⧫⬆✌ ☜●☺♘✌ ☎✂❑→☽♘▦☪➔✍

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

✍➔☪▦✋♋◑➔❑✂☎ ✌♋⌶ ★⌧✗⇔➚🕮 ▫♦✉♓♌❑ ✂♐✍⅄
(85) ⬅✗✘✗⬀ ✗⚐⑩♓■♦⬂⊙♋❍♓🖃

ژباړه: هیڅکله به تاسو د نېکۍ کاملې درجې ته نه ورسیږئ ترڅو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکې ولېږه. هغه مال چې ستا تر ټولو خوښ وي ترڅو ستا لپاره جمعه سي.

فایده: په درو برخه لرونکو کې تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چې څومره دې په توان وي د آخرت په زخیره کې یو شی جمعه کړه داسې نه چې مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي یا ته مړ سي مال دې د نورو په لاس کښېوزي بیا دې څوک پوښتنه نه کوي د کورنۍ غړي او ښځه به دې یو لږ وخت درپسې وژاړي بیا دې نه یادوي داسې ډېر خلک سته چې په مړي پسې خیرات هم نه کوي.

په یوه حدیث شریف کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: انسان تل دا وایي چې زما مال، زما مال، حال دادئ چې دده مال هغه دئ چې ده وخوړی او ختم یې کړی یا یې واغوستی او زوړ یې کړی او یا یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی د ځان لپاره یې خزانه کړی ددې نه پرته نور چې دی هر څه مال یو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره یو ځای کړی دئ.

په یو حدیث شریف کې راغلي دي چې نبي ﷺ پوښتنه وکړه چې په تاسو کې څوک سته چې تر خپل مال یې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وویل: یا رسول الله ﷺ! داسې څوک به نه وي چې د نورو مال یې تر خپل مال خوښ وي. (یعنې داسې څوک نسته) نبي ﷺ وفرمایل: خپل مال یوازې هغه دئ چې سری یې خپله وخوري او کوم مال چې پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. (86)

---

(85) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(86) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضرت جعفرؓ د نبيﷺ د اکا زوی و او د حضرت علي کرم الله وجهه سکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ په سخا، بهادري او شجاعت کې نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفرؓ د مسکينانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زياته ناسته يې ورسره کول کله چې د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی يې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چې کافران پسې ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چې قصه يې د اول باب په لسم شمېره کې تېره سوه د حبشې څخه يې بيا ومديني منورې ته هجرت وکړی او د موته په غزا کې شهيد سو چې قصه به يې دراتلونکي باب په پای کې راسي دده مبارک دوفات سره رسول اللهﷺ دده کور ته تشريف يووړی تر څو دده دکورنۍ سره غم رازي وکړي او تسلي ورکړي دده زامن عبدالله، عوان او محمد يې راوغوښتل پر سرو يې لاس ورتېر کړی د برکت دعا يې ورته وکړه د حضرت جعفرؓ په ټول اولادو کې دده اثر (اغيزه) وه خو په عبد الله نومي زوی کې يې د سخاوت صفت زيات و له همدې امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ يعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر يې د نبيﷺ سره بيعت وکړی . يو چا عبد الله بن جعفرؓ و حضرت عليؓ ته د سپارښت لپاره بوتی دده په سپارښت د هغه سړی کار وسو نو هغه سړی دده لپاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواستولې او ورته وې ويل: موږ خپله نيکي نه خرڅوو يو بل چا هم درې زره روپۍ د نذراني ورته راوړې ده په ناستو خلګو وويشلې خپله يې نه کړې قبولې يو وخت يو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کې هيڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بن جعفرؓ خپلو کار کوونکو ته وويل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانيسئ او په خلګو يې مفته (وړيا) وويشئ. د شپې چې به ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کې به یې خوراک او چیښاک کاوه او هر ډول اړتیاوې به یې ده پوره کولې.[87]

حضرت زبیر ﷺ په یو جنګ کې ګډون کړی و یوه ورځ یې خپل زوي عبد الله راوغوښتي او وصیت یې ورته وکړی په وصیت کې یې ورته وویل: فکر کوم چې زه به نن شهید سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصیتونه یې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهید سو زوی چې یې د پور حساب وکړی نو پر ده باندي دوویشت لکه روپۍ باندي وي هغه هم په دې ډول وي چې خلګو ده ته په امانت مالونه ایښودل ځکه دی په امانت داری کې زیات مشهور وکله چې به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وویل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال یې پر ما قرض دا خبره به یې ورته وکړه مال به یې ځني واخیستي دستي به یې صدقه کړی. دا یې هم وزوی ته ویلي وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وایه عبد الله وایي: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه یې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه ځني وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وویل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ﷺ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبیر ﷺ فرمایي: کله چې ماته مشکل دیوه قرض په ادا کولو کې پېښ سو نو ما به وویل: یا د زبیر مولا ! فلانی کار نه کیږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبیر ﷺ فرمایي: یوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷺ ته وویل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر لیک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وویل کومه ورځ چې دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چې پیسې درکړم عبد الله AA وایي زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقیقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بېرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مې وویل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندي قرض دئ ده مبارک راته وویل: ما ور وبخښلی

---

(87) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وويل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وويل: ښه دئ، هره ورځ چې درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وويل: ددې پيسو په بدله کې مځکه زما څخه واخله ماته د غنيمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وويل: ښه دئ، مايوه کمزوري مځکه چې اوبه او نور داړتيا شيان يې هم نه درلوده ورمې کړه ده دستې را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړې چې په دغه مځکه کې د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کې د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفرؓ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چې فارغه سو غلام ته يې وويل : دا ځای وکنده غلام چې هغه ځای وکندی دستي يوه چينه د اوبو راپورته سوه چې جوش يې واهه.(88)

فايده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چې ددې باب په قصو کې ليکل سوي دي يا په نورو قصو کې ليکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لويه خبره نه وه بلکې دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتيجه بهادري ده څوک چې تر خپل سر تير سي نو بيا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتنې لاري چاري لټول ، مال او شتمنې ټوله دژوند لپاره دي کله چې دمرګ شوق پيدا سي دمال محبت پاته کيږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چې ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصيب سوی وای.

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ؓ د احد په غزا کې و حضرت سعد بن ابي وقاص ؓ ته وویل: اې سعد ! راسه چې په ګډه دعا وکړو په ما او تا کې دې هر يو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسې دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ؓ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته په جنګ کې يو لوی بهادر انسان په مقابله کې راولې چې پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (بری) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ؓ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ؓ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا وماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چې پر ماسخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندې وکړم او بيا ماستا په لاره کې شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راخخه پرې کړي کله چې قيامت سې ته پوښتنه راخخه وکړې چې اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولې پرې سوي دي ؟ زه درته ووايم چې يا الله ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کې پرې سوي دي حضرت سعد ؓ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوې په هغه ډول قبولې سوې لکه دوی چې کړې وې. (⁸⁹)

سعد ؓ وايي: د عبد الله بن جحش ؓ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کې مابنام وليدل چې د جحش ؓ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

---

(89) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بیا رسول ﷺ یو ښاخ ورکړی چې دده په لاس کې توره جوړه سوه تر ډېره وخته پورې هم داسې وه بیا په دوه سوه دیناره خرڅه سوه. (90) دینار د سرو زرو د یوې سیکې نوم دئ.

فایده: په دې قصه کې د یوې خوا لوی کمال بهادرې او زړور توب دئ چې د یوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه ده دبلې خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مینه او عشق دئ چې په لاره کې یې د ځان ټوک، ټوک کولو هیله ده په آخر کې چې پوښتنه ځنې وسې چې داولې ؟ دی ورته ووایې چې دا ستا لپاره.

رهیگا کوئی تو تیغ ستم کي یادگارون مین ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن

کرنا کرسو مزارون مین

ژباړه: چیرې خو به دظلم دتورې څخه یوه ټوټه د نښې په ډول پاته سې زما د وجود ټوټې په سلو قبرونو کې ښخې کړئ.

۲- داحد په غزا کې د حضرت علي ﷺ بهادري

د احد په غزا کې مسلمانانو ته یو څه ماته وه چې لوی لامل یې د نبي ﷺ د یوه امر نه پر ځای کول وه چې بیان یې د اول باب په دوهمه قصه کې سوی دئ په دغه وخت کې مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کې راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهیدان سوه یو څه و تښتېده نبي ﷺ هم د کافرانو د یوې ډلې په منځ کې راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چې نبي ﷺ شهید سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت علي ﷺ فرمایي: کله چې کافرانو مسلمانان راګیر کړه او نبي ﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول الله ﷺ لټون

---

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کي وکړی نه مي کړی پيدا بيا مي په شهيدانو کي ولتوی هلته مي هم نه کړی پيدا نوما په خپل زړه کي وويل چي دا خو شوني نه ده چي رسول الله ﷺ دي د جنګ د ميدان څخه تښتېدلي وي داسي معلوميږي چي الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ يې اسمانو ته پورته کړي وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دي چي د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهيد سم ما خپله توره راواخيستله حمله مي وکړه تر داسي اندازې چي کافران د منځ څخه و يوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندي سترګي ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چي الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلي ډلي راتلل پر رسول الله ﷺ يې حملي کولې نبي ﷺ و فرمايل: اي علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغي ډلي مقابلي ته ورغلم يوا ځي مي د هغي ډلي مقابله وکړه او ځيني مي ځني مړه کړه بيا يوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملي په نيت رامخکي سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بيا ددوی مقابلي ته ورمخکي سوم ددوی مقابله مي وکړه. ددې څخه وروسته جبرائيل ﷺ راغلی د حضرت علي ﷺ د بهادرۍ او مرستي ستاينه يې وکړه رسول الله ﷺ وفرمايل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ يعني زه دده څخه يم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کي پوره يوالي ته اشاره وکړه جبرائيل ﷺ وويل: وَاَنَا مِنكُمَا يعني زه ستاسو ددواړو څخه يم.([91])

فايده: يوا ځي سړی چي د يوې ډلي سره مقابله کوي او بيا نبي ﷺ پيدا کوي ببرته د شهادت په نيت د کافرانو په ډله ورننوو ځي دا که د يوې خوا د رسول الله ﷺ سره زياته مينه او عشق ښکاره وي خو د بلي خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

([91]) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کي داحد په غزا کي ګډون نه وکړی وايي: چي ده واده کړی و دشپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهاريې دغسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چي نابېره د مسلمانانو د ماتي ږغ يې تر غوږ سو ددې اواز زغم يې نه درلودی دستي ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کي شهيد سو څرنګه چي شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخيږي نو اصحاب ﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابو سعيد ساعدي ﷺ فرمايي: ماچي دنبي ﷺ فرمان واورېدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله داحد د غزا څخه راغلی او څېړنه يې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.(92)

فايده: داهم کامله بهادري ده څکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډکول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن يې درلوده زيات يې د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي يې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دا فکر پيدا سو

(92) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کاشکې زه هم په غزا کې ګډون وکړم خلکو ورته وویل: چې ته معذور یې د ګډوالي لـه امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وویل: دا څومره بده ده چې زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دي پاته سم. بي بي يې هم د پيغور په ډول دده دتيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چې تـه د جنګ څخه راتښتېدلی يې او بېرته راغلی يې عمروبن جموح ﷛ چې دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لوري روان سو او دادعا يې وويل: : اَللّٰهُمَّ لَا تُرَدِنِي اِلَي اَهلِي ژباړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې دستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چي دی خپل قوم د غزا څخه منعه کړي و او دڅان شوق يې هم ورتـه ووايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چې په دې ګوډه پښه په جنت کي وګرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړي يې نو ستا په نه تلو کي څه تاوان دئ ده مبارک بيا دخپلې مينې اوشوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحة ﷛ وايي: ماعمروبن جموح ﷛ په جنګ کي وليدئ چې سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويل: قسم په الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوی هم په ده پسې روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شهيدان سوه دده بي بي دخپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مديني منورې ته راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چي يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چي وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړی بي بي يې ونبي ﷺ ته بيان وکړی نبي ﷺ ورتـه وويـل: دا اوښ تـه امر سوی دئ عمرو بن جموح ﷛ چې د کور څخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمروبن جموح ﷛ چې د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعا يې وويل: اَللّٰهُمَّ لَا تُرَدِنِي اِلَي اَهلِي. نبي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.(93)

(93) قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دداسې چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه د رسول الله ﷺ سره رینښتنې محبت دئ ځکه اصحاب دیوه ځای څخه بل ځای ته ورسېدل خو دی مبارک د مرګ څخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش یې وکړی چې ددې ځای څخه یې یوسې خو اوښ نه تلی یا به کښېناستی او یا به بېرته د احد پر لورې روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمیر ﷺ شهادت

حضرت مصعب بن عمیر ﷺ د اسلام دراوړلو څخه مخکې په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو څخه و پلار به دده لپاره یوه جوړه کالي په دوسوه اخیسته بیا به یې په دده باندې اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښې لوی سوی و. د اسلام په پیل کې د کورنۍ د خلګو څخه په پټه مسلمان سو دی هم په دغه حالت کې اوسېده چې یو چاده کورته خبر ورکړی چې مصعب AA مسلمان سوی دئ کورنۍ چې یې خبره سوه دی یې بندي کړی او وې تړی څو ورځې تېرې سوې یو وخت یې موقع پیدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چې حبشې ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړی د هغه ځای څخه چې راغلی نو مدینې منورې ته یې هجرت وکړی د پرهیزګارۍ او مسکنت ژوند یې تېراوه ، په تنګ حالت کې یې ژوند تېرواه. یوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷺ یوازې په یوه پټو کې و هغه هم داسې پټهو و چې ځای پر ځای به شکېدلی و او ځای پرځای به د تو کر یاد ځرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنی حالت او تېر حالت بیان وکړی سترګې مبارکې یې د اوښکو ډکې سوې.

داحد په غزاکې د مهاجرو مجاهدینو بیرغ ده مبارک نیولی و یو کافر دیوې خوا راغلی دی مبارک یې پر هغه لاس وواهه چې بیرغ یې په نیولی و ددې لپاره چې بیرغ ولوېږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستې په بل لاس بیرغ ونیوی کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بيرغ په ځيګر کې ښخ کړی يعني په منډوانو يې ونيوی مځکې ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشتی دی شهيد سو بل صحابي راغلی بيرغ يې پورته کړی هر کله چې يې دی ښخوی نو دده سره يوازې يو پټو ورسره و چې سر به يې په پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چې پښې به يې ورپټې کړې سربه يې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چې د سر خوا يې ورپټه کړی پر پښو باندې يې پاڼې ورواچوی.[94]

فايده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چې په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يوه جوړه کالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفن هم نه پيدا کيږي او دا يې مېړانه وه چې په خپل ژوند يې بيرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه يې دواړه پرې سوه خو بيا يې هم بيرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ايمانونه دومره مضبوط سوي وه چې دايمان د مينې له وجې به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښودئ پيسې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې دايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چې په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې تر ځو ورځو پوري مشوره کېدله چې دعمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چې حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چې عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدينه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخيستل سو ټولو

(94) قرة - اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وې ویل: که سعد ولاړسي نو بیا عمر ﷺ ته اړتیا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمریانو کې شمېرل کېدئ لنډه داچې سعد ﷺ و تاکل سو او ولېږل سو کله چې په قادسیه کې د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده دمقابلې لپاره رستم خان را واستوی چې مشهور پهلوان و پر رستم خان باندې وېرې غلبه کړې وه او پوره کوشش یې کاوه چې پاته سي پاچا ته یې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به یې دا ویل چې مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کې ستاسره مرسته کوم خو پاچا چې نوم یې (یزدجرد) و ونه منل آخر د مجبوري څخه په جنګ کې شریک سو.([95])

حضرت سعد ﷺ چې کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصیت وکړی چې د الفاظو لنډه ترجمه یې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چې ته درسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او دهغه صحابي وې الله ﷻ بدې په بدې نه مینځې بلکې بدې په نیکې مینځې د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هیڅ خپلوي نسته بلکې الله ﷻ ته یوازې بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله یو برابر دي ټول د الله ﷻ بندګان دي او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کې و هغه شي ته ګوره چې د نبي ﷺ طریقه وه په هم هغه شي باندې عمل کوه زما دا نصیحت یاد ساته ته دیوه لوی کار لپاره لېږل سوې یې چې خلاصون یې یوازې د الله تعالي په تابع داري کې لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلي عادتونه جوړوه د الله تعالي څخه وېره اختیار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کې یو ځای کېدای سي لومړي د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کې ، د الله ﷻ اطاعت چې د چاپه برخه سي د دنیا څخه به یې کرکه کیږې او د آخرت سره به مینه لرې.([96])

([95]) اشهر
([96]) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وورسته حضرت سعد ﷺ په ډېره خوشحالی سره لښکر تیارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کیفیت دهغه خط څخه معلومیږي چي ده رستم ته لیږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي لیکل دي: فَاِن مَعِيَ قومٍ يُجِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مینه لري لکه عجم چي يې د شرابو سره لري.([97])

فایده: د شرابو د مینه لرونکو څخه که پوښتنه وسي چي په شراب چیښلو کي څومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلومیږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) څوک چي د مرګ سره په دغه پیمانه مینه لري نو کامیابي ولي د داسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس AA شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷺ یو صحابي دي چي یو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په یو کور کښي اوسېدئ بزې يې څرولي یو وخت يې د وراره سره بزې په یوه پړی وتړلي او دمديني منورې پر لوري روان سو کله چي مديني منوري ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې يې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو یوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمايل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷺ په ډېر زور سره توره وچلول کافران يې ټوله خواره واره کړل دوهم او دریم ځل بیا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زیری ورکړی ده چي دا واورېدل توره يې واخيستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ورننوتی او شهید سو.

([97]) تفسير عزيزي اول ټوك

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ پـه څېـر بهـادري او شـجاعت د هيچا ندی ليدلی ده د شهادت څخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چي ده د سر لوري ته ولاړو او دايي ويل: الله ﷻ دي ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چي په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷺ فرمايي زما د هيچا پـه نيکو کارونو غبتـه[98] نه وه سوې لکـه د وهب پـه نيکـو کـارونو چي مي وسوه زما زړه غـواړي چي د الله ﷻ څخه ده پـه څېـر عمـل نامـه واخلم.[99]

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يي په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صـحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

(98) غبطه ودې تـه وايـي چي يـوڅوک يـوه ځانګړتـيا ولـري بـل کس چي يې ووينـي نـو د افکر ورتـه پـيدا سي چي کـاشکي مـا هم دغه ځانګړتـيا درلـوداى . حسد دې تـه ويـل کـيږي چي يـوڅوک يـوه ځانګړتـيا ولـري بـل کس فـکر وکړى چي کـاشکي دغه ځانګړتـيا ده نـه درلـوداى بـلکي مـا درلـوداى غبطه روا ده اوحسد نـاروا دى .ژبـاړن

(99) اصابـه - قـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیر معونه یو مشهور جنګ دئ چي د اصحابانو او پاکسیزه لوی جماعت په پوره ډول پکښي شهید سوی دئ چي دوی ته قرآء (قاریان) ویل کیږي ځکه چي دوی ټوله د قرآنکریم حافظان وه زیات شمېر یې انصار وه پرته دیو څو کسانو څخه چي مهاجرین وو ددوی د نبي ﷺ سره ډېره مینه وه ځکه چي دوی د شپې زیاته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځي به یې د نبي ﷺ د بیبیانو دکورونو، اړتیا وي لکه لرګي، اوبه او داسي نور پوره کولي. دغه سپېځلي ډله د نجد یو اوسېدونکي د بني عامر د قوم یو سړي چي نوم یې عامر بن مالک و او کنیه نوم یې ابوبراء و د خپل ځان سره یې تر خپل سیوري لاندي دتبلیغ او وعظ په نامه بېولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ویلي وه چي زما سره داوېره ده چي اصحابو ﷺ ته کوم تاوان ونه رسیږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اویا اصحاب ﷺ ورسره کړه او یو خط یې د عامر بن طفیل په نامه چي دبني عامر رئیس و ولیکی په خط کښي د اسلام بلنه لیکل سوې وه. دوی مبارکان د مدینې منورې څخه رخصت سوه کله چي بیرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر یو حضرت عمر بن امیة ﷺ او حضرت منذر بن عمر ﷺ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخیستل او حضرت حرام ﷺ ددوو ملګرو سره یو ځای وعامر بن طفیل ته ورغلل ددې لپاره چي د رسول الله ﷺ خط وروړي هلته چي نژدې سوه حضرت حرام ﷺ و خپلو ملګرو ته وویل: تاسو دلې ودرېږئ زه به ورسم کچیري یې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د یوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفیل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چي مسلمانان یې راوستلي وه عامر بن طفیل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ﷺ چي د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفیل مخکي تر دې چي خط ولولي حرام ﷺ یې په نېزه داسي ووا هه چي نېزه پوري ووري ترې ووتل حرام ﷺ وویل: (فُزتُ وَرَبِّ الكعبَةِ) یعني د کعبې په رب قسم کوم چي زه کامیاب سوم ددې وینا څخه وروسته شهید سو عامر بن طفیل په دې هم بسنه ونه کړه چي قاصد وژل په هیڅ قوم کي روا کار نه دئ او نه یې دې ته کتل چي دغه حضرات زما اکا په خپله

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم يې را جمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او يو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تيار نسوه خو عامر بن طفيل د شاوخوا څخه خلک راجمعه کړه يوه لويه ډله يې تياره کړه پر مسلمانانو باندي يې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی يې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زيد ﷜ پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان﷡ شهيدان سوه. حضرت منذر ﷜ او حضرت عمر بن امية ﷜ چي اوښان يې څرول د اسمان و خواته يې وکتل وې ليدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وويل چي خامخا يو څه پېښه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې ليدل چي ملګري يې ټوله شهيدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت وليدی نو په خپلو منځو کي يې مشوره وکړه حضرت عمر بن امية ﷜ وويل: راځه چي بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷜ وويل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کېږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بيده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره يو ځای سو نو دواړو و ميدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷜ شهيد سو او حضرت امية ﷜ ونيول سو. څرنګه چي د عامرمور د يوه غلام ازادول په يو کار کي نذر ايښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امية ﷜ ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷜ غلام عامر بن فهيره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وايي: ماچي کله عامر بن فهيره په نيزه وواهی ده وويل: (وَ الله فُزتُ) يعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامياب سوم ددې څخه وروسته ماوليدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلکو څخه وپوښتل: چي دغه سړی ما په نيزه وواهی دستي مړ سو خو بيا هم دی وايي چي په الله ﷻ قسم چي زه کامياب سوم دده کاميابي نو په څشي کي ده؟ خلکو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.(101)

فايده: دا هغه خلک دي چي اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چي وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره د عجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چي دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چي د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کاميابه کېده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چي خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ او د متقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﷺ چي دا خبره واورېدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي د دغه خلکو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم د دغه خلکو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل او خرماوي يې خوړلې بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

(101) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم یې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي یې وغورځولې توره یې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ور ننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهید سو.[102]

فایده: په حقیقت کې هم دا خلګ د جنت ورِ وو او په جنت یې ټینګ یقین و زمور که یقین ټینګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷺ هجرت

د حضرت عمر ﷺ به څه بیان کوې هر سړی دده په بهادرې خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزوري حالت کې وو نبي ﷺ په خپله د اسلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعا وکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: مورږ د عمر ﷺ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷺ فرمايي: په لومړی وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه یو ـ یو به تلې خو کله چې عمر ﷺ د هجرت اراده وکړه نو توره یې په غاړه کړه لیندۍ یې په لاس کې واخیسته او ډېر غشي یې هم د ځان سره واخیسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره یې طواف وکړی بیا یې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ویل: د چاچې زړه غواړي چې موریې پر وژاړي ، ښځه یې کونډه سي او اولادونه یې یتیمان سي هغه دې د مکې دباندې را ووزي او زما مقابله دې وکړي دا وینا یې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بیا یې تشریف یوورِی په هیچا کې دومره همت نه سو پیدا چې دده مقابلې ته وروزي.[103]

---

(102) طبقات ابن سعد
(103) اسد الغابة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې ليکونه واستول چې په هغو کې يې يو د حضرت حارث بن عمير ازدي ﷜ په لاس د بصرا پاچا ته وليږی حارث بن عمير ﷜ چې کله و موته ته ورسېدئ د قيصر د حاکمانو څخه يو کس چې شرحبيل غساني نومېدئ دغه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې يو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسيزه لښکر يې تيار کړی حضرت زيد بن حارثة ﷜ يې ور امير کړی بيا يې ورته وفرمايل: که زيد بن حارثه ﷜ شهيد سي نو بيا د ي جعفر بن ابي طالب ﷜ امير سي که دی هم شهيد سي نو بيا دي عبدالله بن رواحة ﷜ امير سي که دی هم شهيد سي بيا نو د مسلمانانو چې هر څوک زړه غوښتی هغه دې امير کړي يوه يهودي دا خبرې واورېدې او وې ويل: د اکسان به خامخا شهيدان کېږي ځکه د لومړنيو انبياؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم دا سې و رسول الله ﷺ يو سپين بيرغ جوړ کړي حضرت زيد ﷜ ته يې ورکړی بيا رسول الله ﷺ اوددوی ديوې ډلې سره ددوی درخصتولو په اراده د ښار د باندې راووتی د ښار دباندې چې مجاهدين رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چې الله ﷻ دې تاسو کامیابه کړي او په خير او سلامتيا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راوله او الله ﷻ دې تاسو د هر ډول بدی څخه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ﷜ ددوی په جواب کي درې بيتونه وويل چې مطلب يې دا سې و:
زه د خپل رب څخه د ګناهونو بخښنه غواړم او يوه داسې توره وي چې په هغې سره زما د وينو داري رواني سي او يا په يوه داسې نېزه ووهل سم چې زما تر کولمواو اينې ووزي خيري يې کړي کله چې څوک زما و قبر ته تېرېږي نو ووايي: الله ﷻ دې تالاربسود او کامیابه کړي ريشتيا هم ته لمر او کامياب وې ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبيل ته هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وررورسېدئ د شرحبیل سره سل زره فوج تیار سو د مقابلي لپاره ، کله چي دوی مخکي ولاړل نو ورته معلومه سوه چي دروم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجیانو سره مقابلي ته راروان دئ ددي خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چي ددي دومره لوی طاقت مقابله شروع کړي او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کي عبدالله بن رواحه‌ رضي الله عنه په لوړ اواز وویل: اي خلګو ! تاسو د کومي خبري څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي یاست ؟ ستاسو مقصد شهید کېدل دي موږ هیڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه یو جنګېدلي بلکي موږ یوازي د هغه دین په زور جنګېدلي یو چي د هغه دین په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندي ځئ ددوو کامیابیو څخه به یوه خامخا لاسته راوړئ یا به بریالیتوب وي او یا به شهادت وي مسلمانانو چي دا خبره واورېده میړانه یې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دي چي موته نومي ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زید رضي الله عنه بیرغ په لاس کي واخیستي میدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د شرحبیل ورور ووژل سو او ملګري یې و تښتېدل خپله شرحبیل هم و تښتېدئ یه یوه کلا کي پټ سو و هرقل ته یې د مرستي لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجیان راولېږل جنګ په زیات زور سره شروع کېدئ چي زید رضي الله عنه شهید سو دستي حضرت جعفر رضي الله عنه بیرع په لاس کي واخیستي دخپل آس پښي یې په خپله پرې کړې چي بیرته تګ یې د زړه څخه ووزي یو څو اشعار یې وویل چي مطلب یې دادئ: اي خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره یخي دي. دروم پرخلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چي هغه ووژنم ، دا شعرونه یې وویل د آس پښي یې پخپله پرې کړې چي بېرته تلل یې د زړه څخه ووزي توره یې واخیسته کافرانو راسته لاس ځني پرې کړی بیا یې بیرغ په چپه لاس کي ونیوی کافرانو چپه لاس ځني پرې کړی ده مبارک بیرغ په موټانو کي ټینګ کړی په خوله یې کلک ونیوی یو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا یې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستي شهید سو. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمایي: موږ چي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهیدان را ټولول دی چي مو راپورته کړی په بدن کي يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷺ چي شهید سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷺ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کي د جنګ په يو طرف کي د غوښي يو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه يې هيڅ شی نه و خوړلی ده چي اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ویل: حضرت جعفر ﷺ شهید سوی دئ ته په دنیا اخته يې دستي راغلی بیرغ يې راپورته کړی سخت جنګ يې شروع کړی ګوته يې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلي ګوته په پښه ونیول لاس يې راکش کړی ګوته يې پرې سوه لیري يې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کي فکر من سو چي نه د مقابلي توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددي فکر تېرسوي و چي خپل زړه ته يې وويل: اې زړه ! اوس د څشي شوق او مینه درته پاته ده؟ چي ته يې له خطره وېرېږي د بي بي شوق غواړي؟ هغه په دري طلاقه طلاقه ده.،د غلامانو شوق غواړي؟ هغه ټول ازاد دي د باغ او پیسو شوق غواړي؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کي صدقه دي ددې څخه وروسته يې يو څو اشعار وويل چي ترجمه يې داسي ده. اې زړګیه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږي که په خوابدی ورکښته کېږي ستا د ارام ژوند يوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو څاڅکي نطفي څخه پیدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چي جنت نه خوښوې که شهید نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کي د آس څخه راکښته سو د اکا زوی يې یوه ټوټه غوښي ورته ونیولي چي وې خوره ! ملا به دي سیده سي د څو ورځو څخه دي شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخیستله دیو طرف څخه د حملي اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهید کېدو پوري يې توره وچلول.(104)

(104) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دا داصحابو کرامو د ژوند يوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنياد فاني کېدو او د آخرت سره دمينې سبق ورکوي. د اصحابانو کراموﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعينو کې داسې خلک ختلي دي چې په يوه په قصه سره يې دغه باب ختمو و چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو وليده اوس يې د حکومت په وړاندې د لاوري هم ووينئ:

۱۲- د سعيد بن جبير او حجاج بن يوسف خبرې اترې

نبيﷺ فرمايي: اَفضَلُ الجَهَادِ كَلِمَةُ حَق عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترين جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن يوسف ظلم او تېرى په ټوله دنيا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددين د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او دينداره پاچا په پرتله به دى بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعيد بن جبير دابن الاشعث سره يو ځای سو د حجاج مقابله يې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعيد بن جبير مشهور تابعي و او دلويو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړي ډول حجاج دده سره زياته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړای سوای چې دی ونيسي نو خامخا يې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړى حکومت مکې ته نوی حاکم ولېږى زوړ حاکم يې راوغوښتی نوی حاکم چې ورغلی خطبه يې وويل او په آخر کې يې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلګو ته واوروی چې هر چا چې و سعيد بن جبير ته پناه ورکړه خير يې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وويل د هر چا په کور کې که دی پيدا سو نو هغه به وژل کيږي. يوازي دده کورنۍ نه بلکې د همسايه ګانو کورونه به يې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې د مکې حاکم په ډېر تکليف سره نوموړی تابعي ونيوی او حجاج ته يې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته يې راوغوښتی او پوښتني يې ځني وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما نوم سعيد دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعيد: زما د پلار نوم جبير دئ. (سعيد معني نيک بخته او جبير معني اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کې خو معني مقصود نه وي خو حجاج ته د غه ښه معني والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه يې ده ته وويل: ته شقي بن کسيريې (شقي معني بدبخته او کسير معني مات سوی)

سعيد: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته يې ا و ستا مور هم بدبخته ده.

سعيد: په غيبو باندي ستا څخه علاوه يو بل ذات خبر دئ (يعني علام الغيوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعيد: نو زما مور زما نوم صحيح ايښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کې دوزخ ته لیږم.

سعيد: -که ماته معلوم وای چي دوزخ ستا په لاس کي دئ نو ته به مي معبود جوړکړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقيده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد هغه درحمت نبي و، د الله ﷻ رسول و او په هدايت ښودلو سره ټولې دنيا ته لېږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعيد زه د هغوی محافظ يم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وايم که بد؟

سعيد په کوم څه چې زه نه يم خبر د هغه په هکله زه هيڅ نسم ويلای ماته يوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کې تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ماته تر ټولو خوښ زماد ښتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځينو کتابو کي ددې جواب پرځای داسې توري راغلي دي: دهغوي ځيني حالات پر ځينو باندي تر جيح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زيات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعيد دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چې د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کې وي که به په دوزخ کي؟

سعيد زه ددې څخه کم يم چې په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ريشتيا ويلو اراده نه کوې؟

سعيد ما درواغ نه دي ويلي.

حجاج: ته ولې نه خاندې؟

سعيد د خندا خبره نه ده سوې چې زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چې د خاورو څخه جوړ وي قيامت ته يې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد﷛ الله ﷻ موږ په مختلفو طريقو پيدا کړي يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد﷛ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ يم.

سعيد﷛ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر څو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد﷛ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي موږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لري؟

سعيد﷛ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد﷛ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد﷛ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدي ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: موږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد﷛ ددې شيانو ښه والي تاته معلوميږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید🏛 زه یوازې هغه شي خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعید🏛 هلاکت دې هغه چالره وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید🏛: کومه طریقه چې دځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید🏛 معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید🏛 چې یې دباندې راوایستی سعید🏛 وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید🏛 وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې څني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید🏛 ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او دالله ﷻ پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه خوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کې بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکې پرې کړه.

سعید🏛 وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلماتې یې وویل:

❽♉🔔⅄✁♉🙰 “❻♐♑⇳♉◆❒ →💣⇳♑▪♉◆❒ ❼♐❑❄♐☽

🙢←⬀❻☞🏵🙤✁◆❒ ⮋✞🕒◆❑🕒⮹☺❍❍🙰🙤✁ ⧫❷⬧➲⬧▫

(c) ketabton.com: The Digital Library

⧉☞✍♏ ⚐♐♦☼❒📖 ✏♐♦✌♦❒ ☎ ♐☪▦⓿♉☪⍓❍
✁♐♑◉♑☺← ⌘⇧❸♓✍♉✓▫♒☞♏♏ ✠ (105)

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانانونه او مځکي يې پيدا کړي دي په داسي حال کي چي دباطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلي څخه واړوئ د نصاراوو و قبلي ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کي تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد وويل:

❒♦✏★ ✁♐→▫☼⌖⇧❷⌘✉↗ ❒♦✁♐→▫☼❑⇔⇘❷⌘⚇➲ 🗐

▫♦⍓♉☼❍♉← ▫♦✝♦☠▪ ✍→❒♦♑♑❒✁☎ ❍⇧♉♦❒←

✁♐✏★ 🗐 ♍♓·✁♐✏⅄ ❒♦🕓♒☞↗↗↘♦◼⑩⚐♏ ♏♓⇗⇗☞
(106) ٱلۡكَافِي بِالسِرَآئِر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ اولويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بيشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی اوزيات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پړي مخ يې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

ســـــــعيد وويـــــــــل: ✉✌♉⚙⬃♏❒♐⌘⍓◼❍♦☼✡❒🕓▤↗☠⬀

❒♦▫♉❸♏❒♐☼←→♉⓿⑨←✍↗☠⬀❒♦✌♉⚙⬃♏❒♐
✝↑③⇘❷⌘♉↖▤↗☠⬀✍♦♐❻♦❒🕓 📖↑⌘⬃❷♦❽▤ ☞♓♓☞ (107)

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: موږ ددې مځکې څخه پيدا کړي ياست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بيا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وويل: وي وژنئ! سعيد وويل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وايم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په ياد ساته کله چې زه ستاسره د قيامت په ورځ يو ځای سم بيا به يې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهيد سو. (انا لله و انا اليه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زياته وينه ولاړه حجاج ورته حيران سو د خپل طبيب څخه يې پوښتنه وکړه چې ولي دومره وينه ځني ولاړه؟ طبيب ورته وويل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کي يې د مرګ هيڅ وېره نه وه نو وينه يې پر خپل نورمال حالت باندي وه نو ځکه ډېر وينه ځني ولاړه. داسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکي يې تو له وينه دوېري څخه وچه سي.([108])

فايده: ددې قصې په سوال او جواب کي نور کتابونو زيادت او کمی کړی دئ نورو بيا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد يوازي نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعينو زياتي قصې راغلي دي (چي ددوی پر بهادري باندي ښودنه کوي) امام اعظم، امام مالک، امام احمد بن حنبل او داسي نورو مبارکو انسانانو د حق وينا په وجه ډېري سختۍ تيري کړي دي خو حق يې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السياسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم کښي بوختیا

څرنګه چي د دین اصل د توحید کلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو کمالاتو بنسټ ده د دې کلمې پرته هیڅ سپېڅلې کار د قبول وړنه دئ په همدې وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړیو وختو خپل ټول قوت د همدې کلمې په خپرولو کي مصرفوی ، د کافرانو سره به یې جهاد په پوره زور سره کاوه دوی مبارکان د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددې دومره بو ختیا و سره ـ سره ددوی د علم سره دومره شوق او مینه وه (دومره علم یې لاسته راوړی) چي نن څوارلس سوه کاله وروسته د قرآن او حدیث د علومو د بقا ذریعه ده، دا یو څرګند حقیقت دئ ددې مبارکو انسانانو چي د وخت په تېرېدو سره څه فراغت تر لاسته کړی او د مسلمانانو دله هم یو څه لو سوه نو لاندینی آیات کریمه نازل سو:

♦♌❑⇖☪⧓✌⬀⬧🡐☺⬂♑♉✍✃ ♒♍♎☒✍ ✍♦✌◆❒ 🖂

♦❷☒▦♦☼ ⬧⬧⬀❑■◘⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✎✍⬧🗎 ☎✃❒⇖❷⧓▦✡♦⑩⧓♑

⮜❑☒▦✗✶✎✍⬧◖ ⬀☠⬃✐⬃☸⧓♓✌ 🖮❑⬧🔔⬀❷⧓▫ ⮙♏✍⬈✍ ♊⧓✌

⮘♊③⧓♏✍✎✍✃ ❼⧔✕ ☎✃❑🡐♑⊙◗☒▦♦✌♦⑩⧓✉♑

✃⬧❶⧔◗ ⬄⚐🡐♑♦✌⬀❑⬧🔔 ☎✃❒🡓❻⮛⓿✡⇖⑩⧓♑♦❒

⬄⚐🡐♑❈◘⍓➔⬧♑ ⬀☠✗✐⬀❸⬧♑⧔◗ ☎✃☑❑⇖➔⍓♉♦❻

([109]) ⮘⮚⌘⌘⮙ ♒♍❒🡓❻☒⓿⬂♦⬧⑥

([109]) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بیان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چي ټوله دي ووزي که چيري داسي نه وي ددوی د هر ډلي څخه دي يوه کوچنۍ ډله ځي ددي لپاره چي پوهه په دين کښي حاصله کړي او کله چي بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دي دالله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضـرت عبـدالله بـن عبـاس ﷺ فرمـايي: کـوم عـاموالي چـي ددغـه آيـاتو څخـه:

✁✰✍✁☼▦❷ᛍ❒✁☎ ⌘⇱▦⊠✍▫❁✍ ❒◆⚐ᛍ☽♦✍♦☪ ☎(110) او د ـــــ

☽ᛍ♦·✍♦☪▦ᛍ❷ᛍ❒✁☎ ③ᛍ➔⍓⓿ℯ✍☞✍▭⇙⌛➔☠⇙

ᛍ♦⓿⊠✁✍▭◷✍ ▯□ᛍ⑩☺✞✍ (111) هغـه پـدي آيـات سـره ❒◆✌◆✍

☎✁❒ᛍ❷ᛍ▦✡◆⑩ᛍ◎ ◆♌❒ᛍ☪ᛍ✌⇙♦←☺⇘◎✍✁ ♒♍♙⊠✍

📄♦✍✎▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان ﷺ په پيل کي د شمېر له مخي لږ وه دوی اړ وه چي ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چي د تابعينو په زمانه کښي اسلام تر لېرو ځايونو پوري خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو ﷺ په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري ځانګي لپاره خلک پيدا کړه. د حديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چي په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظومول او خپرول کول، د فقهاؤ بيله ډله جوړه سوه ، د صوفيانو ، قاريانو ، مجاهدينو او داسي نورو لپاره ډلي جوړي سوي. مطلب دا چي ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښي داشی ضروري وو چي په يوه شعبه کښي دي ځان کمال ته ورسوي ځکه چي ددين په ټولو شعبو کښي ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ(عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدي امله به پدي باب کښي د اصحابانو ترڅنګ د نورو مبارکو انسانانو

---

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په څومره سختیو کې دعلم سره شوق دلوردئ.

۱- د فتوا ورکونکي ډلي سرلیک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بیا هم ددغه بوختیا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې یوه ډله دفتوې لپاره خاصه سوې وه چې د نبيﷺ په زمانه کې یې هم د فتوې کار کاوه نومونه یې په لاندې ډول دي: حضرت ابوبکرؓ، حضرت عمرؓ، حضرت عثمانؓ، حضرت عبدالرحمان بن عوفؓ، حضرت عليؓ، حضرت ابی بن کعبؓ، حضرت عبدالله بن مسعودؓ، حضرت معاذ بن حبلؓ، حضرت عمار بن یاسرؓ، حضرت خذیفةAA ، حضرت سلمان فارسيؓ، حضرت زید بن ثابتؓ، حضرت ابو موسيؓ او حضرت ابودرداءؓ ([112])

فایده:دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبيﷺ په موجودیت کې دوی د فتوې ورکولو کارکاوه.

۲ د حضرت ابو بکرؓ د حدیثو د مجموعې سوځل

([112]) تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشة فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکر د پنځوسوو حديثونو يوه مجموعه تياره کړې وه يوه شپه ما وليدئ چي زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځای باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چي وليدئ ډېره خوابدي سوم پوښتنه مي ځني وکړه چي څه تکليف لرې او که دي څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده ؟ لنډه دا چي ټوله شپه کت پر کت اوښتی سهار يې راته وويل: هغه زما د حديثو مجموعه چي ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چي راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چي ولي دي وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چي صبا به زه مړ سم او د احديثونه به مي تر شا پاته سي حال دا چي په دې حديثونو کي داسي څه موجود دي چي د ځان ځخه جو سوي دي په هغه وخت کي به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چي معتبر روايتونه نه دي او څه کړېږ پکښې دئ چي بيا به يې مسئوليت زما د غاړي وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. ([113])

فايده: حضرت ابوبکر چي د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچي ده سوځل دادده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانو د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چي د مخورو اصحابانو څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چي پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چي د حضرت ابوبکر دا احتياط دغه حال وو . حال دا چي اصحابان فرمايي چي ابوبکر په موږ ټولو کي لوی عالم و ددې تر څنګ د رسول الله د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر په خپل تقرير کي هيڅ داسي حديث يا آيات نه دی پرې ايښی چي د انصارو په فضليت کي راغلي و ددې خبري څخه

([113]) تـذكـرة الحفـاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومیږي چې ابوبکر ﷺ په ټولو حدیثونو کي او په ټوله قرآن کي پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چي امام اعظم ﷫ ډېر لږ روایتونه را نقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷺ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کي تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره د تبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلی و کوم چي د منې په دره کي تر ټولو مخکي مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کي به دی هر وخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلکو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چي دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چي ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چي موږ اوربدیلي دي چي تا یو څوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلګ تېر باسي. اسید چي اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښي سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښي نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دا نصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چي دده خبري واورېدې نو وې ویل: دا څومري ښې خبري دي دا څومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اي مصعبه ﷺ ! تاسو چي څوک په خپل دین کي داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندې ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټول‌ه نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندې مشغول سو.([114])

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو او کومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کې د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې يې ليک او لوست زده و په عربو کې د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ودته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چې زه و تاته قرآنکريم

([114]) تـلـقـيـح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وویل اې دالله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخیستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمایل: هو ، ستانوم يې واخیستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېري خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر میرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

یعني زما یادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کي کیږي.

جندب بن عبد الله AA فرمایي: زه مدینې منورې ته د علم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حدیثو لوستونکي ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستي وې زه په دې حلقو کي تېر سوم یو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې یې په تن وې حدیث یې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وویل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷺ دئ ، زه هم دده مبارک د درس په ټولۍ کي کښېناستم کله چې د حدیثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کورته ورسېدئ ومې لیدئ چې کوربې ډېر زوړ، خراب او د کمزوري سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند يې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷺ فرمایي: یوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخیستی چې د قرآنکریم لوی آیات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وویل: اې د الله ﷻ رسوله! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهیږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجي په هغه ډول جواب ورکړی دریم ځل يې بیا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کي ورته وویل: د آیة الکرسي آیات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ویل: الله ﷻ دي تاته ستا علم مبارک کړي.

---

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی يو آيات ځني پاته سو ابي بن کعب ﷛ فتحه ورکړه (د لمانځه د فراغت څخه وروسته) نبي ﷺ و پوښتل چي دا فتحه چا راکړه؟ ابي بن کعب ﷛ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمايل: زما هم دا ګمان و چي تا به ښودلی وي.(116)

فايده: دا د ابي بن کعب ﷛ علم او قرآن سره مينه او محبت و او دده مبارک خاص خدمتونه وه، ده مبارک د نبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هيڅ داسي جهاد نه و چي ده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذيفة ﷛ د فتنو د پېژندني اهتمام

حضرت خذيفة ﷛ د نومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقينو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ويل سوي دي: يو ځلي نبي ﷺ ده مبارک ته تر قيامته پوري راتلونکي فتني ټولي په شمار سره وښودلې. نبي ﷺ هيڅ داسي فتنه نه ده پري ايښې چي په هغه کي دي درې سوه کسان شريک وي مګر ده ته يې د هغې فتنې حال او د لاربښود نوم، د پلار او مور نوم او د هغه د قوم نوم يې په ځرګند ډول ښودلي دئ. حضرت خذيفة ﷛ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخه د خير د خبرو پوښتنه کول خو ما به د بديو د خبرو پوښتنه کول ددې لپاره چي ځانونه ځني وساتو، مايوه ورځ د نبي ﷺ څخه و پوښتل: اې د الله ﷻ رسوله ! د دغه برکتونه چي ستا په وجه موږ ځني برخمن يو ايا ددې څخه وروسته يوه بدي هم راتلونکې ده؟ نبي ﷺ راته وفرمايل: هو، بدي راځي، ما ورته وويل: ددې بدۍ وروسته بيا نيکي راځي؟

---

(116) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې حذيفة ﷜! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کې يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دې مبارک وايي: زه فکر اخيستی وم) وه مې ويل: ددې بدۍ وروسته به نيکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. مابيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄! ددې نيکۍ وروسته به بيا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وويل: داسې خلک به پيدا اسي چې نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کې موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وويل: که چيرې په دغه وخت کې دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوی سره واوسه که نه ووتولي ډلې پريږده په يو کونج کې جلا کښېنه او يا ديوې درختې په بيخ کې کښېنه اوهم دلته تر مرګه پورې واوسه.

څرنګه چې رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلي و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷛ دده څخه پوښتنه کول چې زما په حاکمانو کې خو ځوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷛ به هغه حاکم ددندې څخه ليرې کوی چې غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلی وای. کله چې به ځوک مړسو نو عمر ﷛ به څېړنه کول چې خذيفة ﷛ يې په جنازه کې ګډون کوي که يا؟ که به خذيفة ﷜ په جنازه کې و نو عمر ﷛ به يې هم په لمانځه کولو کې ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړی نو عمر ﷛ به هم نه ورتلی. کله چې حضرت خذيفة ﷛ وفات کېدئ نو په ډېره ناارامۍ سره يې ژړل خلکو پوښتنه ځنې وکړه (چې ولې ژاړې؟) ده مبارک په جواب کې ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندې نه ژړام بلکې مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چې زه به دالله ﷻ په رضاکې روان يم او که به ناراضي کې روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستا سره مینه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.(117)

۷_د حضرت ابو هریرة ﷺ د حدیثونو یادول

حضرت ابـو هریرة ﷺ یو نومـوتې اوددرنښـت وړصـحابي دئ او دومـره ډیـر حدیثونـه ده مبارک رانقل کړي دي چې دده په خبر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حیران وه ځکه دی په اووم کال دهجرت راغلی اومسلمان سو په یوولسم کال دهجرت نبيﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کي چې څلورکاله کېږي ده څنګه دومره ډېرحدیثونه یادکړل؟ددې خبري وجه خپله حضرت ابـو هریرة ﷺ ښـودلې ده فرمـایلي یـې دي چې خلـک وایـي ابوهریرة ﷺ ډېرروایتونه رانقل کړي دي حال داچې زمامهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارته تلل اوراتلل اوزماانصارو ورنړو دکښت اوکروندي کار کاوه دوی تړولـه پـه کـارونو بوختوه (مـاهیڅ بوختیانه درلوده) حضرت ابو هریرة ﷺ داصحاب صفه دمسکینا نو څخه یومسکین ودنبيﷺ په خدمت کي به چې یوڅه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغـه بـه یـې صـبر کـاوه پـروت بـه وپـه داسـي پېښوکي به دی مبارک موجودوچې نوراصحابان به نه وه موجود داسي شیان بـه یـې یـادول چې هغوی به نسوای یادولای.

ابوهریرة ﷺ فرمایلي دي: مایوورځ نبيﷺ تـه دخپلي حافظې شـکایت وکـړی رسـول اللهﷺ راته وویل ته خپل پټو هـوارکړه مـاچې پټوهـوارکړی نبيﷺ پـه دواړولاسـونو پـه پټوکـي دیوشـي

(117) ابوداؤد – اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بيا يې راته وويل: دا پتهو ځان سره يو ځاى کړه ما هم هغه پتو په خپله سينه پوري ونيوى د دي څخه وروسته بيا هيڅ شى زما څخه نه سو هېر.(118)

فايده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ويل کېږي چي د نبيﷺ په خانقاه کي به اوسېدل د دوى مبارکانو د خوراک لپاره څه خاص انتظام نه و. دومري به وو ايو چي دوى د نبيﷺ ميلمانه وه د کوم ځاى څخه چي به څه هديه يا صدقه راتله په هغه به د دوى ګوزاره وه حضرت ابو هريرة ﷺ هم په دې خلګو کي و ډېر وختونه به پر دوى باندي په نهاره تېرېدل ځني وخت به د لوږي له امله د ليونتوب په خبرحالت کي سوه لکه چي د دريم باب په دريمه او او مه قصه کي تېر سوه ددې دومره ستړيا و وسره ـــ سره بيا هم ده مبارک حديثونه يادول دا د ده شغل و چي له برکته يې ده ترټولو زيات حديثونه ښودلي دي.

ابن جوزي ﷺ په (تلقيح) نومي کتاب کي ليکلي دي چي ابو هريرة ﷺ پنځه زره دري سوه څلور او يا (۵۳۷۴) حديثونه رانقل کړي دي.

يوه ورځ ابو هريرة ﷺ د جنازې اړوند يو حديث بيان کړى چي د نبيﷺ ارشاد دئ: څوک چي د جنازې لمونځ ا داکړي بېرته راسي يو قيراط ثواب ورکول کېږي او څوک چي د مړي په ښخولو کي شريک سي دوه قيراطه ثواب ورکول کېږي او دي وه قيراط ثواب د احد ترغره زيات دئ حضرت عبدالله بن عمر ﷺ ته په دې حديث کي يو څه شک پيدا سو اوورته وې ويل: اې ابو هريرة ﷺ ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد (غصه) ورغله د ستي و عائشې ﷺ ته ورغلى او ورته وې ويل: زه تا ته قسم درکوم چي د غه د قيراط حديث تا د نبيﷺ څخه اورېدلى دئ؟ عائشې ﷺ وفرمايل: هو ، اورېدلى مي دئ ، ابو هريرة ﷺ وفرمايل: زما لپاره خونه په باغ کي د درختو ايښودلو څه کار و او نه په بازار کي د مال خرڅولو څه کار و زه به د نبيﷺ په دربار کي

(118) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازي دا کار مي درلو دئ چي ډيا دولوږه خبره په لاس راسي او يا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر ووېل: بېشکه ته ترمور د نبيﷺ په حضور کي زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهېږې.([119])

ددې سره سره ابوهريرة AA فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يو تار و چي زرغوټې ورکړل سوي وې (د تسبوح په څېر) د شپې به تر هغه وخته پوري نه بيده کېدئ ترڅو چي دغه غوټي به يې په سبحان الله نه وي پوري کړي.([120])

۷ ــ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندي اثر پر زياتېدو سو (ده د نبيﷺ په ژوندکي دنبوت دعوه کړې وه) څرنګه چي په عربوکي ددين څخه اوښتل په زور سره شروع سوه نوله وجهي يې دی نور هم طاقتور سو. حضرت ابوبکر AA دده سره جنګ وکړی الله ﷻ

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کي د اصحابانو یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه .

حضرت عمر AA د ابوبکر AA حضورته ورغلی اوورته وې ویل: په دې جنګ کي قاریان ډېر شهیدان سوه که چیري په دغه ډول په یوه یادو وجنګو کي نور حافظان هم شهیدان سي نو د قرآنکریم ډېرو برخو د ضائع کېدو ویره ده نو دا قرآنکریم په یوځاي کي ولیکه چي وساتل سي حضرت ابوبکر AA ورته ویل :ته څنګه په یوه داسي کار کي دلاوري کوې چي نبيﷺ نه دئ کړی .حضرت عمر AA پر دغه خبره باندي ټینګار کوی او داړتیا څرګندونه یې کول په آخر کي د حضرت ابوبکر AA نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت AA یې راوغوښتی (چي قصه یې په یو ولسم باب اتلسم شمېره کي راروانه ده) زید AA فرمایي : زه د حضرت ابوبکر AA وحضورته ورغلم چي عمر AA هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر AA خپلي خبري او د عمر AA ټولي خبري راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل : (اي زیده AA !) ته ځوان او د عقل څښتن یې پرتا باندي هیڅ ډول بدګما ن نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبيﷺ په زمانه کي د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نو لدې وجهي دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکریم را جمعه کړه او یوځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت AA فرمایي: په اللهﷻ قسم کوم که ابوبکر AA ماته امر کړی وای چي فلا نی غرونړوه اوودې خوا ته یې رابدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه وای. ماورته وویل: تا سو څنګه داسي کار کوی چي نبيﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم .(یعني قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کي راغلي دي چي حضرت ابوبکر AA وزید AA ته وفرمایل: که ته د عمر AA ملګرتیا وکړې نو زه به هم د دغه کار حکم درکړم او که یې نه کوې نو زه هم د دغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت AA فرمایي: چي ډېرو خبرو وروسته اللهﷻ زما سینه ودې لوري ته خلاصه کړه چي قرآنکریم دي یوځای جمعه کړل سي نوما هم دا مر په عملي کولو کي د خلګو څخه قرآنکریم

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چي جلا ،جلا ليکل سوی واو هغه قرآنکريم مي هم راجمعه کړی چي داصحابانو په سينو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مي وکړه اوسره يوځای مي کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دامعلوميږي چي دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چي دغره بدلول ورته اسانه کار و ترداسي کار چي نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتيجه کي اللهﷻ ديوه داسي کتاب جمعه کېدل چي ددين بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي ايښي دئ. بيا حضرت زيد ؓ دقرآنکريم په جمعه کولو کي دومري احتياط کاوه چي هيڅ آيات به يې دليکلوپرته نه اخيستي (بلکي داسي آيات به يې په ليکلي ډول اخيستي) چي دنبيﷺ په زمانه کي به ليکل سوی و دغه آيات به يې دنورو سره يوځای کوی بيا به يې دحافظانو دلوستلو سره کاتې (چي ليکلي آيات اوديادسوي آيات خوفرق نسته) څرنګه چي قرآنکريم په جلا ـ جلا ځايونو کنبي ليکل سوی وپه همد غه وجه يې په پيدا کولو کي څه سټړيا او زحمت ومګرټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب ؓ چي نبيﷺ په خپله دقرآنکريم زيات پوه ورته ويلي و دقرآنکريم په جمعه کولو کي يې دزيدبن ثابت ؓ مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکريم دغه مبارکوانسانانوترټولولومړی جمعه کړی.

۸- دحضرت ابن مسعود ؓ دحديث په روايت کي احتياط

حضرت عبدالله بن مسعود ؓ دنوموتواصحابانوڅخه دئ ، دهغه اصحابانودډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پيل کي مسلمانان سوی وه اودحبشې هجرت يې هم کړی و په ټولوغزاووکي يې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

[121] دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلووالا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابو والا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مې څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرمايلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷛ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷛ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعري ﷛ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو تر ډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷛ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.(122)

خوددې ټولو سره ابوعمرو شيباني ﷛ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷛ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پرېدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمون ﷛ وايي چي زه تر يو کاله پوري دهر ي پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷛ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسې خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې ورپېدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسې به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي(123)

فايده: دادصحابانو مبارکانو ﷛ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ما باندې درواغ ووايي نو خپل ځای دې په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ویرې څخه چې دروا غ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ویل سي نوهره مسئله به یې درسول اللهﷺ دوینا او حالاتو سره برابره بیانول خودا به یې نه ویل چې دا د رسول اللهﷺ وینا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چې داسې نه چې پر رسول اللهﷺ باندي دروا غ وویل سي ددوی په وړاندې که مورږ خپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې ځېږني حدیثونه بیانوو یوه ذره هم نه وېرېږو حال دا چې د نبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو او رانقلولو کاریوه لویه ذمواري ده .حنفي فقه هم زیاته دعبدالله بن مسعود ﷜ دویناوو څخه اخیستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷜ ته دیوه حدیث لپاره دمدینې څخه ودمشق ته ورتلل

کثیربن قیس وایي چې زه ددمشق په مسجد کې دابودرداء ﷜ سره ناست وم چې یو سړی ابودرداء ﷜ ته راغلی او ورته وې ویل چې زه دمدینې څخه دیوه حدیث لپاره راغلی یم ما اورېدلي دي چې تا هغه حدیث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷜ پوښتنه ځنې وکړه چې دتجارت خودې څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وویل:یا ، بیا ابودرداء ﷜ ترې وپوښتل:بل څه مقصد خودې نه و؟ سړي ورته وویل :یا ،یوازې دحدیث دزده کړې لپاره راغلی یم ابودرداء ﷜ ورته وویل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي الله ﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکې خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان او مځکې اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي تردا سې بریده چې ماهیان په اوبو کښې طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندې داسې دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستورو باندي . علماء دانبیاؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثان دي ، انبيآء خپل وارثان دمال اوشتمنۍ نه جوړوي بلکې خپلو وارثانو ته علم پرېږدي.څوک چې علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايده: حضرت ابودرداء په هغه اصحابانو کې دئ چې په فقه کښې پوهېدئ اودته حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي.ده مبارک فرمايلي دي: مادنبيﷺ دنبوت په وخت کې تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مې وغوښتل چې تجارت اوعبادت دواړه وکړم خودواړه نه سره کېده نوتجارت مې پرېښودئ اوس مې زړه داسې دئ: که چېرې دمسجد په دروازه کې مې دکا ن وي يولمونځ هم نه راڅخه قضاکېږي ، دورځې څلوېښت ديناره وګټم اوبيا يې صد قه کړم لامې هم تجارت نه خوښيږي.يو چاپوښتنه ځنې وکړه:چې ولې دې داسې تجارت نه خوښيږي چې لمونځ هم نه درڅخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې دا اللهﷻ په لاره کې خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل: حساب خوغواړي. ابودرداء دا هم فرمايلي دي چې زه دمرګ سره مينه لرم ددې لپاره چې دخپل بادارسره ملاقات وکړم ، دمسکنت سره مينه لرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغۍ سره مينه لرم ددې لپاره چې ګناه مې ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کې (تاسو وليدل) چې يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکانو لپاره دحديثونو په لاسته راوړلو کې سفر څه ګران کارنه و ديوه حديث داورېدلو اوزده کولو لپاره ډېرلرې سفرکول دوی مبارکانو ته اسانه و . شعبي يو مشهور محدث دئ دکوفې اوسيدونکی دئ يوه ورځ يې خپل شاګرد ته يو حديث وايه اوبيا يې ورته وويل واخله داحديث دي په خپل کورکي مفت (وړيا)په لاس درغلی که نه نو ددغه يوه حديث لپاره به دې هم مدينې منورې ته سفرکاوه ځکه په لومړيو کې دحديثونو خزانه مدينه منوره وه. دعلم سره مينه لرونکو حضراتو دعلم لاسته راوړلو لپاره ډېر لوی او اوږده سفرونه کړي دي

([124]) ابن ماجة
([125]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید بن المسیب﷬ یو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمایي: زه دیوه حدیث شریف لپاره څو ورځې او شپې پیاده(پلی) تللی یم امام الائمه امام بخاري﷬ په سنه ۱۹۴هـ کې پیدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کې یعني دیوولسو کالو په عمریې د حدیثو دعلم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک﷬ ټول کتابونه په کوچنوالي یاد کړل کوم حدیثونه چې په خپل ښارکې لاسته ورتلل هغه یې زده کول بیایې په سنه ۲۱۲هـ کې سفرپیل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی یتیم و په سفرکې یې مور ورسره ملګرې وه. دسفر دپیل څخه وروسته یې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چې به دحدیثو زخیره لاس ته ورتله په لاس یې راوړل په داسې کشرتوب کې دحدیثو استاذ سو چې پرمخ یې ډیري وېښتنه و دی مبارک وایي: زه داتلس کالو وم چې ماداصحابانو او تابعینو د فیصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد﷬ او دده یو ملګري وایي چې موږ به د امام بخاري﷬ سره یو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به لیکل کول خو امام بخاري﷬ به داغسې چوپ ناست و یو وخت موږ ورته وویل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځني وکړی ده مبارک راته وویل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه لیکلي دي موږ خپله لیکنه راوړه چې شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حدیثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حدیثونه په یاد راته وویل موږ ېېخي ورته حیران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس﷠ و یو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس﷠ فرمایي: مایو انصاري ته وویل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو یوه لویه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې یادي کړو انصاري راته وویل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟ لنډه دا چې هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسې روان سوم کله چې به زه خبرسوم چې فلاني صحابي فلانی حدیث د رسول الله ﷺ څخه اوریدلی دئ زه به ورتلم او څېړنه به مې ځني کوله. ماته د مسائلو ډېره لویه زخیره د انصارو څخه لاسته راغله ځینو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چې بیده دئ نو خپل پټو به مې په دربندکې کښېښنودئ هلته به کښېناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد پېدلې خو مابه انتظار کاوه کله چې به هغه راکښېناستی نوکومه خبره به چې مابه ځني زده کول هغه به مې ځني وپوښتل هغه سړي به راته وویل: ته د نبي ﷺ د اکا زوی یې تاولي دومره تکلیف ایستلی دئ؟ زه به درغلی وای مابه ورته وویل: زه د علم حاصلونکي یم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځینو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چې د څه وخت څخه ناست یې؟ مابه ورته وویل ډېر وخت څخه ناست یم. هغه سړي به راته وویل: تابد کول ولي دي خبر نه راکوئ؟ مابه ورته وویل: زما زړه نه غوښتل چې تاسو زما په وجه د خپلو اړتیاو د خلاصېدو مخکي راسی آخر داسي وخت راغلی چې خلګ به ماته راجمعه سول ددي لپاره چې علم راڅخه زده کړي. بیا هغه انصاري صاحب وویل: افسوس دغه هلک ترموږ ډېر هو ښیارو.(126)

فایده: داهغه شی دی چې په وجه یې عبد الله بن عباس ﷺ ته یې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چې دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کي یې تشریف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چې د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمایل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمایي: د قرآنکریم د آیاتونو د شان نزول په پېژندلو کي عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به دده ته د علماؤ په خاص صف کي ځای ورکاوه داټوله دده د قرباني نتیجه وه که نه نو دی چې د خپلي

(126) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (یعني دا چي زه د رسول الله ﷺ د اکا زوی یم) چیرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرم ﷺ ارشاد دئ چي فرمایي: د کوم چا څخه چي علم حاصلوی د هغه په مخ کي عاجزي کوئ په بخاري شریف کي د مجاهد ﷫ څخه نقل سوی دئ: چي څوک په علم او زده کړه کي شرم یا کبر کوي علم لاسته نه سي را وړلای حضرت علي ﷛فرمايي: څوک چي ما ته یو حرف را وښیي هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چي ما ازادوي که مي غلاموي.

یحیي بن کثیر﷫ فرمایي: علم په ارامتیا او استراحت سره نه حاصلیږي. امام شافعي ﷫ فرمایي: څوک چي د میني پرته او یا په بې پروایۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامیاب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتیا په ډول لاسته راوړي کامیابه کېدای سي.

یحیي بن مغیره﷫ یو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمايي: موږ به د استاذ څخه داسي وېرېدو لکه څوک چي د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري﷫ دده په اړه وایي: ده مبارک به د محدثینو دومره احترام کاوه چي ما دبل چا دومره احترام نه دئ لیدلی. امام ابویوسف ﷫فرمایي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چي څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کامیابه کېدای. په پورتنۍ قصه کي د عبدالله بن عباس ﷜ دیوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندي عاجزي معلومېږي د بلي خوا دده مبارک د علم سره مینه او شوق معلومېږي د چا څخه چي به یو حدیث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حدیث به یې زده کوی که هر څومره تکلیف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چي څو تکلیف پر ځان نه یو سي علم خوڅه کوي بلکي یو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دا یو مشهور متل دئ چي وایي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اليَالِي)

یعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به رونوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقي علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره ﷺ څلور اصحابان وه دوى مبارکانو به د ماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړى د سهار تر اذانه پوري به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري ﷺ به د ماخستن د لمانځه څخه وروسته په او داسه باندي د حديثونو سلسله شروع کړه د سهار تر اذانه به يې ورسول. ([127])

(دارمي) دراوردي ﷺ وايي: امام ابو حنيفة ﷺ او امام مالک ﷺ ماوليدل چي د ماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کي بحث شروع کړى پر سهار سو او هلته يې د سهار لمونځ وکړى هغه هم داسي مسئله وه چي ملامتول نه وه پکښې. ([128])

ابن فرات بغدادي ﷺ چي کله وفات سو اتلس ۱۸ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چي په دغه کتابو کي يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لا داده چي د محدثينو په آند دنقل په صحت او نبه والي کي دده ليکل سوى نبه دليل دئ. ابن جوزي ﷺ يو نو موتى محدث دئ دده مبارک پلار دده په دري کلنی کي وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر د تکليف ايستلو يې دا حال و چي د جمعې د لمانځه پرته به بل چيري د کور څخه ليري نه تلى يوه ورځ يې پر منبر وويل: ما په دغه خپلو ګوتو دوه زره (۲۰۰۰) جلده ليکلي دي په دې کي تر دوه نيم سوه (۲۵۰) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخي ليکل روزانه دده عادت و. د درس يې دا سي حالت و چي په يو وخت کي دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده درس په مجلس کي حاضره وه.

([127]) دارمي
([128]) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي .ددې سره چې د شيعه گانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پرځان تېرکړي دي.([129])

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چي وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما د غسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک دمړيني وروسته يې دده دغسل اوبه په تودې کړې يوځه تراشني لاپاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي : ما په خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جريرطبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک داصحابانو او تابعينو په حالاتو بنه خبر دئ ترڅلوېښتو کالو پوري يې هره ورځ څلوېښت پاڼي ليکل عادت وو دده مبارک دوفات وروسته دده شاگردانو حساب وکړی څومره پاڼي چې ده په ژوندکي ليکلي وې دبالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بيايې دده پرژوند وويشلې نو پر ورځ باندې څوارلس پاڼي راووتې. دده دتاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر گوتوکيدای سي کله چي ده دتصنيف اراده وکړه نو دخلگو څخه يې وپوښتل چي دټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلگو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلگو ورته وويل: ددې کتاب دپوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړسي ده ورته وويل : انا لله ، همتونه ټيټ سوه

([129]) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته یې کتاب رالنډ کړی تقریبا درې زره پاڼې سو په همدغه ډول دده تفسیر چې یادونه یې وسوه په عمومې ډول لاسته راتلای سي.

دارقطنيﷺ دحدیثو یو مشهور مؤلف دئ دحدیثو دزده کړې لپاره یې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي یوه ورځ داستاذ په مجلس کې ناست وو استاذ حدیث لوستی ده یوشی دکتاب څخه نقل کاوه یوه ملګري یې نیوکه باندې وکړه چې ته بلې خواته متوجه یې ده ورته وویل: زمااو ستاپه توجه کې فرق دئ ته راوښایه چې استاذ تراوسه پورې څومره حدیثونه وویل ملګري یې په فکر کې ډوب سو ده ورته وویل: استاذ اتلس ۱۸ حدیثونه وویل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتیب یې ټوله حدیثونه سره دسنده ورته وویل.

حافظ اثرمﷺ یو محدث دئ ، ده مبارک دحدیثو په یادولو کې زیات تمرین کاوه یو ځلې یې حج ته تشریف یوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحدیثو عالمان راغلي وه او په حرم شریف کې یې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر یوه ته د زده کونکو یوه لویه ډله ناسته وه دی مبارک د دواړو په منځ کې کښېناستی او د دواړو څخه یې په یوه وخت کې حدیثونه ولیکل.

عبدالله بن مبارکﷺ یو مشهور محدث دئ دده مبارک په علم حاصلولو کې زحمتونه زیات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمایلي دي: چې ما دڅلور زرو استادانو څخه حدیث زده کړي دي

.

علي بن حسنﷺ وایي: یوه شپه سخت یخ وو زه او ابن مبارک دماخستن دلمانځه کولو وروسته دمسجد څخه راتلو چې په دروازه کې دیوه حدیث په اړه زما او د ده په منځ کې خبرې شروع سوې مابه څه ویل ده به هم یو څه ویل په همدغه ځای کې په ولاړې ولاړ وو چې دسهار اذان وسو.

حمیديﷺ یو مشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چې دبخاري اومسلم حدیثونه یې یو ځای کړي دي ټوله شپه به یې لیکل کول دګرمې په وخت کې چې به ډېر تنګ سو نو یوه تالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پياله) به يې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی ليکل به يې کول. دټولو خلګو څخه به جلا اوسېدئ اوشاعر هم و چې دده يو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لَيسَ يُفيدُ شَيئًا   سِوَي الهَذيَان مَن قِيلٍ وقَالٍ

فَاقلل مَن لقَاءِ الناسِ الَا   لَاخذِ العِلمَ او اِصلاح حَالِ

ژباړه: دخلګو په ملاقات کې هيڅ ګټه نسته دبې ځايه خبرو پرته نو دخلګو ملاقات لږکړئ ماسوا ددې څخه چې داستاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړئ يا دنفس داصلاح لپاره دشيخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني يو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه يې ليکلي دي يو چا دده دکتابونو ډېروالی وليدئ نو پوښتنه يې ځني وکړه چې څنګه دي ليکلي دي ؟ دده مبارک ورته وويل: دېرش کاله مې شپه او ورځ پر بوريا) چټايي تېرکړي دي. ابوالعباس شيرازي وايي: مادطبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

امام ابوحنيفة په ناسخ او منسوخ حديثونو کې زياته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې دعلم کور ورته ويل کېده هرڅومره محدثين چې پکښې وه ده مبارک دټولو حديثونو جمعه کړي وه کله چې به ددباندې څخه يو محدث راغلی نو ده به شاګردانو ته امر وکړ: چې که دده سره يو داسي حديث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه يې وکړئ .امام ابوحنيفة چې به کله په يو علمي مجلس کې ديوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حديثو او فقه پوه خلګ په زيات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله يوه مياشت خبري وسوې وروسته چې به فيصله وسوه نو هغه به دده مذهب وګرځول سو او وه به ليکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (يعني هرسړی يې پېژني)دحديثو زيات يادول دده خصوصي ځانګړتيا وه او دحافظې په توان کې مشهوره و يو وخت دده څخه محدثينو امتحان واخيستی ځلوېښت داسي حديثونه يې بيان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذي دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيان کړه. امام ترمذي رحمه الله فرمايي: ما يوه ورځ د مکې مکرمې په لاره کښې د استاذ څخه دوه حديثونه نقل کړه نابېره د هغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حديثونه ما نقل کړي وه خو ومې غوښتل چې د استاذ څخه يې په خپله واورم نو د استاذ څخه مې دويلو غوښتنه وکړه استاذ حديثونه ويل شروع کړه نابېره د استاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ما هغه دوه حديثونه پکښې ليکلي وه استاذ چې کاغذ وليدی نو دواړه حديثونه يې وليدل ناراضه سو او ما ته يې وويل: ته نه شرمېږې چې حديثونه دي زده دي او درسره دي بيا يې په ما هم وايي ما ورته وويل: استاذه ! دا حديثونه ما ستا څخه پرلاري واورېدل ته چې هر حديث ووايي زما دستي په ياد وي د استاذ باور نه وسو نو را ته وې ويل: ښه ته هغه حديثونه ووايه چې ما ويلي وي ، ما ټول حديثونه ورته وويل بيا استاذ راته وويل دا حديثونه به ستا د پخوا څخه ياد وه ماورته وويل: استاذه ! ته اوس نوي حديثونه ووايه زه به يې دستي درته ووايم استاذ نوي حديثونه وويل ما دستي په ياد ورته وويل يوه غلطي مې نه وکړل. دا د پخوانيو محدثينو او علماو زحمتونه وه چې د علم په لاسته راوړولو او خورولو کي يې ګالل چې د هغه ټولو شمېرل هم ګران کار دئ.

قرطمة رحمه الله يو محدث دئ چې زيات مشهور نه دئ دده يو شاګرد داؤد رحمه الله وايي: خلګو به د ابو حاتم رحمه الله او داسي نورو د حافظې بيان کاوه خو ما چې د قرطمة رحمه الله حافظه ليدلې ده بل مې هيڅ چيري دومره حافظه نه ده ليدلې زه يوه ورځ قرطمة رحمه الله ته ورغلم ده راته وويل: په دغه کتابو کي چې دي هريو زړه غواړي را وايې خله زه يې په ياد درته ووايم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک د دغه کتاب هر باب د سر څخه تر پايه پوري ټول ه ووايه په دغه ترتيب يې ټوله کتاب په ياد تېر کړی.

ابو ذرعة رحمه الله وايي: د امام احمد بن حنبل رحمه الله سره زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ياد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهويه﷫وايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او ددېرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفاف﷫وايي: اسحاق﷫موږ ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابوسعد اصبهاني بغدادي﷫دابو نصر بغدادي﷫دحديثو دزدکړي لپاره دشپاړسوکالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ دحديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابوعمرضرير﷫چي پيدا اسو ړوند و خو دحديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه ، تاريخ اوعلم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابوالحسين اصبهاني﷫بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خويې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند وواېه ده دستي دهغه حديث متن ورته واېه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷫ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السني﷫دامام نسائي﷫مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشوانۍ کښېښودو ده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجي﷫په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن منده﷫څخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن منده﷫

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد تر علمي مينې د درنښت وړده ځکه د ژوند تر آخري پورې يې درس کاوه .

دابو عمر خفاف ؒ سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي ؒ چې کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چې زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلو زرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يو سل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حديثو ځني الفاظ څو واره تکرار بدل. دده يو شاګرد وايي چې يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چې څوک يو سل او پنځويشت زرو ته اواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراريږي.

ابو مسلم بصري ؒ چې کله بغداد ته ورسېدئ نو په يولوی ميدان کې د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته د ليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چې ويل کيږي د درس څخه وروسته مشوانۍ و شمېرل سوې څلويښت زره وې او هغه کسان چې ليکل يې نه کول بلکې يوازې يې اوريدل کول د هغو شمېر تر ليکونکو زيات وو.

د فريابي ؒ په مجلس کې په دغه ډول درې سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چې څومره به زيات وه چې يوازې فتحه ورکونکي درې سوه دي. په دغسې سترياو تېرولو سره د دغه پاک دين علم ترنن پورې ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږ و سوو زرو حديثونو څخه مې د بخاري د حديثونو انتخاب وکړی چې اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او ده مبارک چې به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چې بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چې لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته ووايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چې حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځنې وکړه ده مبارک په ترتيب سره لومړۍ و لومړۍ پوښتوونکي ته وويل: تا دا سوال وکړی حديث دي په دې ډول روايه دا غلط دئ اصل يې دا سې دئ. بيا يې دوهم ته روايه بيا يې دريم ته روايه په دغه ترتيب يې لسو کسانو ته جواب روايه او هر سړي ته به يې هغه الفاظ هم ويل چې هغه به اول غلط ويلي وه په دغه ډول يې سل حديثونه دوی ته وويل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حديثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپايه پورې په دغه حديثو مشغول و. دی مبارک فرمايي: ما د مسلم شريف د پاره د درې سوو زرو حديثونو څخه حديثونه انتخاب کړه او مسلم شريف مې ځنې وليکی چې دوولس زره حديثه پکښې دي.

امام داود فرمايي: ما پنځه سوه زره حديثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کې مې څلور زره اته سوه حديثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مې ځنې جوړ کړی.

يوسف مزي يو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حديث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول يې په خپل ښار کې فقه او حديث زده کړل بيا يې مکې مکرمې ، مدينې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسې نورو ځايونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه يې په خپل قلم سره ليکلي دي. تهذيب الکمال يې په دوه سوه ټوکه کې ليکلي دئ او کتاب الاطراف يې تر اتياوو جلدو زيات دئ . دده مبارک عادت دا و چې زيات وخت به چوپ و د خلګو سره يې خبري کمې کولې زيات وخت به په کتاب مشغول و، د حسد کونکو له وجهې دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هيچا څخه بدله نه واخيسته . ددې مبارکانو حالات او قصې بيخي ډېري دي د ټولو ليکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مې دوې درې قصې د نمونې په ډول ددې لپاره راوړې چې دا د حديثو علم چې ديارلس سوه کاله وروسته داسې پياوړی دئ ، ددې لپاره څومره تکليفونه ايستل سوي دي او په څومره قرباني سره ساتل سوی دي او کوم خلګ چې د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ددې علم لپاره څومره خواری تېره وي آيا په هغه ډول دي که يا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري مو ړ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامی ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کي مشغول اوسو او دا مو فکر وي چي د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چي شونی نه دئ اوليونتوب دئ)([130])

نــهم بــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چي د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کي و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصي بيانوو چي موږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چي موږ د الله ﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومي اندازي پوري کړې ده ، کوم چي زموږ خلک په دې هيله دي چي هغه ترقي اونصرت به موږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چي راغلي و که زموږ خلک ربنتيا ددې هيله لري نو په هغه ډول دي ژوند اختيار کړي لکه دوی چي وکړی او دنيا ته يې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاصAA پتهو سوځل

([130]) نوموړی بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنيا خواهی هم بنون — اين خيال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنيا غواړي هم زامن غوړي دا يوازي خيال دی امکان نه لري اوليونتوب دی په پورته موضوع کي شيخ وفرمايل : چي څوك داسي په عيش اوعشرت کي علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چي خدای ، دنيا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چي ليونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم ليونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه دنبيﷺ حضور ته ورغلم پر ماباندې يو پټو و چې په کسم (ژړ دوله رنګ) باندې لړ رنګ سوی و نبيﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دې څه شی پر ځان اچولی دئ؟ ما دنبيﷺ ددې پوښتنې څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستې کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دې څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دې وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازې له منځه وړل دي. البتـه زما پـه دول نالايقه چاته بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوبدلي وای چې دنبيﷺ ناراضې څومره اندازه ده او پوښتنه بـه مې کړې وای چې بله لاره هم لرې داجازې لپاره که يا؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خويې نه ده کړې او داسې نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور دباندې تشريف وړی و چې وې ليدل يو ګنبده لوړه جوړه سوې ده دملګرو څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څه شی دئ؟ ملګرو ورتـه وويـل: دا فلانـې سړې ګنبده

([131]) ابـوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چې ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانو ؓ څخه پوښتنه وکړه او خبره يې وکړه چې ولې زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانوؓ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندې تللی و ستا ګنبده يې وليده بيا يې پوښتنه وکړه چې دا دچا ده ؟ انصاري چې دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکې سره سمه کړه چې هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چې راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د ناخوښۍ له وجې مې ګنبده ونړول ، نابېره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وې ليدل چې ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانوؓ ورته وويل : څو ورځې مخکې چې تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بيخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چې دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.([132])

فـايده: دا دپوره مينې خبرې دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چې درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې ترڅپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بلی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيا يې داهم نه کول چې د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چې ستا د خوشحالی په موخه مې ګنبده ونړول بلکې نبيﷺ چې کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندې پيسې مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کار و په ډېرو احاديثو کې ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خونې دخرما د ښاخونو کوډلې وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

([132]) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې د پردی سړی نظر دننه ولاړ نسي. یو ځل نبي ﷺ یو ځای په سفر تللی وو ام سلمي ﷺ ته یو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکې خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبي ﷺ چې کله ولیده نو دې ته یې وویل: دادې څه کړې دې؟ دې مبارکې ورته وویل: په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و، نبي ﷺ وفرمایل: بدترین شی پر تعمیر باندې پیسې خرڅول دي. عبدالله بن عمر ﷺ فرمایي: یوه ورځ ما او زما مور د خپل کور دیوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبي ﷺ چې ولیدئ نو راته وې فرمایل: مرګ ددې دېوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافع ﷺ فرمایي: یوه ورځ موږ د نبي ﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کې پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کې سور رنګه تارونه وو نبي ﷺ وفرمایل: زه یوهیږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کیږي نبي ﷺ چې دا ارشاد وفرمایه موږ په داسې وېره کې وغورزېدو چې اوښان یوې خوا او بلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.(134)

فایده: اصحابانو مبارکانو ﷺ ته په ژوند کې داسې ښېښو اهمیت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسې ښېښو ته حیرانتیا کیږي ځکه د اصحابو کرامو ﷺ عام ژوند هم داسې و، د حدیبې صلح چې په لومړی باب د ریمه قصه کې یې بیان وسو په دغه صلح کې عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته یې وویل: زه و لویو ـ لویو پاچاهانو ته د

(133) ابوداؤد
(134) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشي پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمد ﷺ ملګري چې محمد ﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستي یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دیﷺ د یو شی امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بنه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سې هیڅوک دده د درنښت له وجهي دده لوري ته پورته نه ګوري.([135])

۴- دحضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمايي: زه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ويښتان ډېر غټ سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبيﷺ راته وويل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دايي لکه چې زماد سر دوېښتانو په اړه وويل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مې وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول اللهﷺ حضور ته ورغلم رسول اللهﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وېښتان دي لري کړه).([136])

فـــایده: ذباب د سپېره په معني دئ او د بېکاره په معني هم دئ دا د نبيﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چې دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به يې ځنډ نه راوستی. دلته نبيﷺ ورته وويل:چې تاته مې نه و ويلي خو ده

([135]) بخاري شريف
([136]) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره دخپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتیا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پیل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بیا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود ﷺ یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته و ده مبارک دعادت سره سم سلام ورته وو ایه ځرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوې اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بیلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانۍ خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانۍ خبره پېښه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ویل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوې دي نو په دې وجه مې د سلام جواب در نه کړی د نبيﷺ ددې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلیة ﷺ عادت او د خریم ﷺ و یښته پرېکول

په دمشق کې سهیل بن حنظلیة ﷺ نومې صحابي اوسېدئ یوازې ژوند یې تېروی ډېر کم به یې دخلګو سره کډون کاوه هیچیرې به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه یا تسبوح مشغول و او یا به یې وظیفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء ﷺ سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء ﷺ ورته وویل: په تلو کې د خیر یوڅه خبرې کوه زموږ لپاره فایده ده تاته څه تاوان نسته نو سهیل ﷺ به د نبيﷺ د زمانې څه واقعاتي او حدیثونه ورته وویل ، یوه ورځ سهیل ﷺ پر لارې روان و ابودرداء ﷺ د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې یوه د خیر خبره راته وکړه بیا ولاړ سه ده مبارک ورته وویل: یوه ورځ نبيﷺ وفرمایل: چې خریم اسدي ﷺ ښه سړی دئ که چیرې دا دوې خبرې نه وای پکښې یو دا چې د سر وېښتان یې لوی دي دوهم دا چې لنګ تر بجلکو کښته کوي کله چې خریم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوږو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمې پنډۍ پورې پورته تړل شروع کړل.(137)

فايــده: په ځينو روايتو کې راغلي دي چې نبي ﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريمؓ قسم وکړی چې دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کې شک نسته، کېدلای سي چې وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کې دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چې اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرؓ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرؓ يو ځلي وويل: نبي ﷺ فرمايلي دي چې ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرؓ يو زوی وويل: چې موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرؓ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چې زه د نبي ﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چې اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودې.(138)

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چې ښځې فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةؓ په خپله فرمايي: که چېري نبي ﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چې د عائشېؓ زمانه د نبي ﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروؓ دا نسوای زغملای چې دی دي د نبي ﷺ ارشاد ووايي او ځوک دي يو څه شک پکښې پيدا کړي

(137) ابـوداؤد
(138) مسلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازې پر دې خبره چې هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي تول عمر یې د خپل زوی سره خبرې نه وکړي . مبارکو اصحابانو ته په دې کې ډېر تکلیفونه راغلل د یوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهمیت و چې دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښې امر سوې وه او د بلې خوا د فتنو او فساد بیره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول یې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکة چې څو واري یې نکاح سوې وه او د حضرت عمر AA سره یې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر AA پر طبیعت بنه نه لګېده یو چا ورته وویل چې ته مسجد ته ځې د حضرت عمر AA نه خوښیږي دې ورته وویل چې دده نه خوښیږي نو منعه دې وکړي . د حضرت عمر AA تر وفات وروسته دې د حضرت زبیر AA سره نکاح وکړه د حضرت زبیر AA نه خوښېده چې دا مسجد ته ځي خو ددې دلاوري یې نسوای کولای چې منع دې یې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازې ارشاد و) یو وار زبیر AA د شپې د ماختسن دلمانځه پر وخت پر لاري ورته کښیناستی کله چې دا تېره سوه نو وې ځوروله ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه یې و دې د تباري له امله ونه پېژندی چې دا څوک دئ ددې څخه وروسته دې ومسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبیر AA پوښتنه ځني وکړه چې مسجد ته تلل دې ولې پرېښودل ؟ دې ورته وویل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چې درسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر څخه پوښتنه چې د لمانځه قصرپه قران کې نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمرؓ څخه چا پوښتنه وکړه چي د کورني سړي د لمانځه بيان خو په قرآن کي سته د ويري د لمانځه بيان سته او د مسافر دلمانځه بيان په قرآن کي نسته ؟ ابن عمرؓ و فرمايل: واوره ! الله ﷻ نبي ﷺ جوړ کړی بيا يې راولېږی موږ نه پوهېدو هيڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چي هغه مبارک په څه ډول په کولو ليدلی دئ هم غسي به کوو.(139)

فايــده: مقصد دادئ چي د هري مسئلې وضاحت په قرآن کريم کي لازمي نه دئ بلکي د عمل لپاره د نبي ﷺ څخه تائيدول بسه کوئ. پخپله نبي ﷺ فرمايلي دي: ماته قرآنکريم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چي د مړي ګيډه وخلک به پر خپلو ګديانو ناست وي اوو ايي به چي بس قرآنکريم تېنګ ونيسئ کوم احکام چي په قرآن کي دي په هغه عمل وکړئ.(140)

٨- د حضرت ابن مغفلؓ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفلؓ يوه ورځ يوه ځوان وراره وليدئ چي ډبري يې غورځولې لوبي يې په کولې نو ده ورته وويل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبي ﷺ ارشاد دی: چي دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسيږي نابېره به پر يو چا ومښلي د هغه به يا سترګه وچوي او يا به يې غاښ مات سي. وراره چي يې کم عمره و دا کار يې نه پرېښودی بلکي چي اکا به يې وليدي نو بيا به يې ډبري ويشتل شروع کړه اکا يې ورته وويل: زه د نبي ﷺ ارشاد تاته وايم ته دغه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مي قسم وي چي بيا به هيڅکله ستا سره خبري نه وکړم په يوه بله قصه کي

(139) شفاء
(140) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وويل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.[141]

فايــده: خذف دې ته وايي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بيا يې غورځوي په کوچنيانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کېږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ﷺ دا نسواى زغملاى چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنۍ بيا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ ځومره ارشادات اورو او بيا د هغه ځومره اهتمام کوو هر سړى خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولاى سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ يې منعه کړې ده بلکي موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځيني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکيم بن حزام ﷺ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکيم بن حزام ﷺ يوه ورځ د نبي ﷺ و حضور ته ورغلى او يو شى يې ځني وغوښتى نبي ﷺ ورکړى بيا يې په بله موقع کښې يو څه ځني وغوښتل نبي ﷺ بيا ورکړه دريم واري يې بيا يو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمايل: اې حکيمه ! مال داسې دئ لکه شين باغ خو قاعده يې داده چې که څېرې د زړه په ښتمنۍ سره راسې نو په دې مال کې

[141] ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بيا برکت نسته پکښې بيا داسې کيږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړيږي.حضرت ابن حزم ﷺ وويل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هيڅوک نه تنګوم . وروسته بيا د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خلافت کې ابوبکر ﷺ و ابن حزام ﷺ ته د بيت المال څخه د يوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بيا حضرت عمر ﷺ پخپل خلافت کې ديو شي د ورکړې اراده وکړه او ټينګار يې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فايـــده: همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذيفة ﷺ د جاسوسۍ (مخبری) لپاره تلل

حضرت خذيفة ﷺ فرمايي: چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نورې ډيرې ډلې وې چې پر موږ باندې راختلې وې او د حملې لپاره تياري وې او دلته په مدينه منوره کې د بني قريظوو يهوديان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ويره وه چې دوی مدينه منوره خالي ووينې او زموږ اهل او عيال بيخي را ختم کړي موږ د مدينې دباندې د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د يوازيوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بېرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهير کې يوه شپه دومره سخته سيلۍ (باد ، دوړې) راغلې چې نه ددې څخه مخکې راغلې وې او نه وروسته او تياره دومره زياته وه چې د يو سړی ليدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوړهارۍ يې د برق په څېر و منافقان خپلو کـورو تـه بېرته تلل زموږ درې سوه کسيزه ډله په دغه ځاى کې وه نبي ﷺ د هر يوه پوښتنه کولـه او دهـري خوا څېړنه يې کول په دغه لړ کې نبي ﷺ زما خواته تېرېدئ زمـا سـره نـه د دښـمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ د مخنيوي لپاره څه جامه وه يو کـوچنى پټـو را سره و چې مـا اغوسـتى و پـر پوندو باندې پـر مځکـه پـورې مښـتي ناست وم نبي ﷺ پوښـتنه وکړه چې څوک يې ؟ مـا ورتـه وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېداى نسم او د شرم له وجې په مځکـه پـورې پيوسـت سـوم نبي ﷺ راته وويل: ولاړ سه و درېږه د دښـمنانو ټـولگيـو تـه ولاړ سه او دهغـوى حال راوړه چې څه کېږي ؟ زه په دغه وخت کې د بيرې او يخنۍ له وجهې تـر ټـولو پـه بد حالـت کې وم خـو د رسـول الله ﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دسـتي روان سوم کله چې زه روان سـوم نـو نبي ﷺ داسـي دعـا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اې الله ! دده ساتنه دمخ دلورې او د شا د لورې څخه وکړې د راسته او چپـه لـورې څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړې او لاندې خوا څخـه يـې (سـاتنه وکـړې) .خذيفـة ﷺ وايـي نبي ﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قـدم ماتـه معلومېده چې گويـا زه پـه گرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو پـه وخت کې نبي ﷺ دا هم راته وويل: چې پـه پټـه خولـه ولاړ سه هيڅ حرکت مـه کـوه محض وگوره چې څه کيـږي ، زه چې هلتـه ورسـېدم نـو ومـي ليـدل چې اور بليږي خلک ځانونه ورته تودوي يو سړى مي وليدى چې پر اور لاس تـودوي بيـايې پـر تشي مړې هرې خواته ناړې دي چې بېرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروتـه) هـر سـړى د خپـل قـوم وخلکو ته د بېرته تلو ناړې وهي د دوى پر خيمو باندې د څلورو طرفو څخـه بـا د ډبرې اوروې ، خيمې يې شکيږې، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابـو سـفيان چې د ټـولـو قومونـو لکـه سردار داسې جوړ سوى و پر اور يې ځان تـوداوى پـه زړه کـي مـې راغلـه چې لـه منځـه يـې يوسـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مې د ترکش څخه غشي راوکښی خو دنبيﷺ ارشاد را په یاد سو چې حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مې غشي وترکش ته واچوی دوی ته یو څه شک پیدا سو اووې ویل: په تاسو کې یو څوک جاسوس سته هر یو دې خپل ملګري تر لاس ونیسي ما هم ژر یو سړی تر لاس ونیوی او پوښتنه مې څني وکړه چې ته څوک یې؟ هغه راته وویل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی یم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نیمي لاري ته راورسېدم تقریباً شل سواره دشا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې یې ترلي وې او راته وې ویل: چې ته خپل آقا ته ووایه چې اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ یو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ یې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ویري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بیان کړه کومه چې مي لیدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسی قصه واورېده نو غاښونه مبارک یې (دخنداڅخه) و ځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ایستلم او د خپل پټو یوه برخه یې پر ما واچول ما خپله سینه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.[143]

فایـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکلیفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دې د استحقاق او اهلیت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی د اتباع یوه برخه را نصیب کړي.

[143] درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځوديني جذبه

حقيقت دادئ چي كه چېري په ښځو كي د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو كي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چي زموږ په ټولنه كي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو كي په يوه داسي چاپيريال كي ساتل كيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پكښي پيدا سي كله چي يو ماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپير يال كي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښكاره ده.

۱- د بي بي فاطمې تسبيحات

حضرت علي يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې قصه درته وكړم چي د نبيﷺ نازولې لوروه؟ شاګرد ورته وويل: بېخي يې راته وكړه علي ورته وويل: بي بي فاطمې په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو كي يې تناكي پيداسوې پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه كي معلومي سوې دكور ټول كارونه لكه جارو او داسي نور به يې پخپله كول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازې پورې چې کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبي ﷺ ته څه غلامان او مينځې راغلې ما وفاطمې ته وويل چې ته هم ورسه دنبي ﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کې مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبي ﷺ و حضور ته ورغله هلته چې ورغله ګڼه ګونه وه ددې مبارکې په طبيعت کې شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهې وپلار ته د نورو مخکې ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبي ﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمې! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمې د شرم له وجهې چوپ سوه. علي وايي ما وويل: چې اې د الله رسوله! دا په داسې حالت کې ده چې د ميچنې له وجهې يې په لاسو کې تڼاکې پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهې يې په سينه کې درسۍ نښې معلومېږي د کور په کارو کې دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چې رسول الله ﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چې مرسته درسره وکړي د دغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې بي بي فاطمې وويل: اې د الله رسوله! زه او علي د څرمنې يوه بستره لرو دشپې پکښې بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښې ايږدو. رسول الله ﷺ ورته وويل: لورې! صبر کوه د حضرت موسي عليه السلام او دهغه د بي بي تر لسو کالو پورې يوه بستره وه هغه هم د موسي عليه السلام چپنه وه د شپې به پر بيدېدل، ته تقوي حاصله کړه د الله جل جلاله څخه ووېرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چې بيدېږې درودېرش واره سبحان الله وايه، درودېرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمې وويل: زه د الله جل جلاله او د هغه د رسول ﷺ څخه راضي يم.([144])

([144]) ابـو داؤد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: يعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښي رضا وي زه په راضي يم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو دسردار د لور ژوند و. زموږ خلک چي دوي پيسي پيدا کړي نو د کور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ايږدي يوازي په پورتني واقعه کښي د بيدېدو دوخت دذکر بيان سوی دئ. په نورو حديثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمي درودېرش واره ويل ښودل سوي دي او يو وار لانديني کلمي ويل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شريک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدير.

۲- د حضرت عائشي رضي الله عنها صدقه

د حضرت عائشي رضي الله عنها و حضور ته دوي لوی، لوی ګونۍ دپيسو ډکي راوړل سوي چي تر سلو زرو درهمو زياتي پکښي وي حضرت عائشي رضي الله عنها ځو لوښي را وغوښتل او هغه يي په ډک کړل وېشل يي شروع کړل تر ماښامه پوري يي ټولي خيرات کړې يو درهم يي لا هم نه پرېښودئ خپله يي روژه وه و مينځي ته يي وويل چي د روژمات لپاره يوشی راوړه مينځي يوه ډوډۍ او څه د زيتون تيل ورته راوړه او ورته وي ويل: څومره به ښه وای چي نن مو د يوه درهم غوښي را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وويل: اوس نو په پيغور څه کيږي هغه وخت به دي را په ياد کړي وای چي پيسې مي وېشلې ما به راغوښتي وای.(145)

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایـــده: د حضرت عائشي وحضورته بـه دغـه ډول نـذراني د امیر معاویـة ، عبدالله بن زبیر اوداسي نورو حضراتو لخوا وراندي کېدي ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانه وه دنیوي فراخي وه پـه کورو کښي بـه د غلو پـه ځېر د اشرفیو زخېرې وې ددې تولو اسانتیاوو سره، سره دې مبارکي ډېر ساده او کمزوري ژوند تېراوی آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتگار د یادولو اړتیاوه تر سلو زرو درهمو پوري یې پیسې خیرات کړې دا یې هم په فکرکي نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غوارې پـه اوس وخت کې داسي پیښي دومره لیري سوي دي چې پـه خپله ددې واقعاتو پـه ریشـتیا کېدو کې لا شک پیدا کیږي خو د کومو کسانو چي دهغې زماني ژوند تر نظر تېرکړی وي پر داسي واقعاتو او نـورو پـه سوونو واقعاتو باندي هیڅ حیرانتیا نه کوي . پـه خپله د حضرت عائشي ډېري واقعاتي نژدې ، نژدې دي یو واریې روژه وه پـه کور کې یې د یوې ډوډۍ پرته بل هیڅ نـه وه یو فقیر راغلی سوال یې وکړی دې مبارکي و خادمې ته وویل چي هغه یوه ډوډۍ ورکړه خادمې ورته وویل چې د روژه مات لپاره پـه کور کي هیڅ شی نسته دې مبارکي ورتـه وویـل پـروا نـه کوي تـه هغه ډوډۍ ورکړه خادمې هغه ډوډۍ ورکړه.([146])

یو واري یې پـه کورکي مار مړکړی پـه خوب کـي یـو چا ورتـه وویـل چي مسلمان دي مړ کړی دئ دې ورته وویل چي مسلمان و نو دنبي ﷺ د بیبیانو کورته به نه راتلی هغـه ورتـه وویـل چي پـه پرده کي راغلی و پـه دې خبره سره ډېره ووېرېده راوېښـه سـوه دولس زره درهمه یعني د یوه انسان دویني تویولو سره برابر یې خیرات کړل.

عـروة فرمـایي: مـا یـوه ورځ ولیـده چـي اویـا زره درهمـه یـې خیـرات کـړل او خپلـه یـې قمیص پیني درلودې.([147])

([146]) موطا
([147]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير رضی الله عنه د عائشې رضی الله عنها منعه کول د صدقې څخه او د دې خوا بدتيا

حضرت عبد الله ابن زبير رضی الله عنه د حضرت عائشې رضی الله عنها خوريى و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريى والى يې ورسره پاللى و عبد الله بن زبير رضی الله عنه په دې ډېر پريشانه و چې عائشة رضی الله عنها پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې رضی الله عنها ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دى زما لاس د خيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړى چې دده سره به خبرې نه کوي حضرت عبد الله بن زبير رضی الله عنه د خپلې خاله په خوابدتيا سره ډېر په تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سې خو هغې به د قسم عذر کاوه آخر عبد الله بن زبير رضی الله عنه ډېر زړه تنګى سو نو د نبيﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل د عائشې رضی الله عنها کورته ورغلل دوى مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيستله دننه ورغلل دى هم په پټه ورسره ولاړى د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة رضی الله عنها د پردې بلې خواته ناسته وه خبرې شروع سوې ، دى د پردې دننه خواته ورغلى لاس يې په غاړه کې ورواچوى ډېر يې وژړل او خوشامندى يې کولې هغه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبرې کولې او د مسلمانانو دخبرو نه کولو په اړه چې رسول اللهﷺ د منعې کوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او د نبيﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو په اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې رضی الله عنها چې د رسول اللهﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو ته يې طاقت ونسو چې د مسلمان دخبرو نه کولو په اړه رسول اللهﷺ فرمايلي وو نو په ژړا سوه دى يې معاف کړى خبرې يې ور سره شروع کړې خو د دغه قسم په فديه کې يې په واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردي چي څلوېښت غلامان يي آزاد کړل کله چي به د غه قسم پـه يـاد ورغلی نـو دومره بـه يي وژړل چي پوړنی به يي په اوښکو لوند کړی.([148]) .

فايـــده: موږ د سهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه پـه يـوه سـاه اخلـو بيـا يـي څومره پروا کوو ؟ ددي جواب پخپله پـه فکـر وهلـو کـي دئ. د کوم چا سره چي د الله ﷻ د نامه عزت وي او هغه د الله ﷻ په نامه قسم وکړي بيا تري و پوښتي چي پـه نـه وفـا يـي پـر زړه څه تيريږي؟ همدا وجه وه چي عائشي ﷺ ته به قسم په ياد ورغلی ډير به يي ژړل.

۴- د حضرت عائشي ﷺ د الله ﷻ څخه د ويري حالت

د رسول الله ﷺ چي د عائشي ﷺ سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردي چي چا به د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي ستاسو دچا سره ډير محبت دئ ؟ رسول الله ﷺ بـه و فرمايـل چي دعائشـي ﷺ سـره ددي سـره ، سـره دا مبارکـه پـه مسـئلو دومـره خبـرداره وه چـي لـوی، لـوی اصحابان به د مسئلي دخبرلو لپاره ددي حضور ته ورتلل . جبرائيـل ﷺ بـه دي تـه سلام وايـه . رسـول الله ﷺ تـه پـه جنـت کـي ددي د بي بي کيـدو زيری ورکـړل سـوی دئ. منافقـانو چـي پـردي تهمت ولګاوی په قرآنکريم کي ددي دبرائت آياتونه نازل سوه.په خپله عائشة ﷺ فرمايي: پـه مـا کي لس داسي خصوصيات سته چي بله بي بي يي نلري . ابن سعد ﷺ په تفصيل سره رانقل کـړي دي.

ددي مبارکي دسخا حالت د پورتنيو قصو څخـه معلـوم سـو خـو ددي سـره ، سـره ددي د الله ﷻ د ويري څخه داسي حالت و چي ويل به يي: کاشکي زه درختـه وای چـي د الله ﷻ تسـبيح

([148]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مي ويلای او په آخرت کي زما څخه مطالبه نه وای ، کاشکي زه ډبره وای ، کاشکي زه لوټه وای ، کاشکي زه نه وای پيدا سوې ، کاشکي زه د درختې پاڼه وای،کاشکي زه واښه وای.(149)

فايـــده: د الله ﷻ څخه د ويري بيان په ورته ډول په دريم باب ، پنځمه قصه کي هم تېر سوي دئ د دوی مبارکانو دا عمومي حالت ود الله ﷻ څخه ويره د دوی يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة رضي الله عنها د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمي رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکي د ابو سلمة رضي الله عنه په نکاح وه دوی دواړو په خپل منځ کي دومره محبت درلودئ چي د دې قصې څخه يې اندازه معلوميږي يوه ورځ ام سلمي رضي الله عنها و ابو سلمة رضي الله عنه ته وويل چي ما اورېدلي دي چي مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چي د بل مېړه سره نکاح نه وکړي الله ﷻ په جنت کي دغه ښځه وهغه سړي ته په نکاح ورکوي نو راسه د دې لپاره چي ما او تا ژمنه وکړو چي په موږ کي هر يو مخکي مړ سو د بل چا سره به نکاح نه کوي.ابو سلمة رضي الله عنه وويل: چي ته به زما خبره ومني ؟ام سلمة رضي الله عنها وويل چي زه مشوره کوم د دې لپاره چي ستا خبره ومنم .ابو سلمة رضي الله عنه وويل چي زما تر مرګ وروسته ته نکاح وکړه ، بيا يې دعا وکړه چي اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة رضي الله عنها ته تر ما غوره خاوند ورنصيب کړې چي نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي .دوی دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع کي و حبشې ته يو ځای مهاجر سوه د حبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وکړی چي خپله ام سلمة رضي الله عنها يې قصه په تفصيل سره داسي بيانوي: ام سلمة رضي الله عنها وايي: کله چي ابو سلمة رضي الله عنه د هجرت اراده وکړه نو اوښ يې تيار کړی زه او زما زوی

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغيره چې موږ وليدو نو ابوسلمة ﷺ ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزادېې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمة ﷺ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کي موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة ﷺ مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پورې به مې ژړل پوره يو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولې پردې مسکينې رحم نکوی دمېړه څخه مو جلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سې؟ لنډه دا چې زما دا کا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد (زما دخاوند قريبانو) چې دا حال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مې په غيږ کې ونيوی يوازې مدينې ته روانه سوم درې څلور ميله تللې وم چې په تنعيم کي مې عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازې چېرې ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسې مدينې ته ځم بيايې راته وويل ستا سره بل څوک سته؟ ما ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکې روان سو. په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی. کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به د ه د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پورې ابو سلمة ﷺ په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کې چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.([150])

فايـــده: دا پر الله ﷻ باندې د توکل خبره وه چې يوازې يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سرهددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندې توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازې هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندې شرعي نيوکه نسته.

۷- د حضرت ام زياد ﷺ د يو څو ښځو سره د خيبر په جنګ کې ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کې نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کې ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

([150]) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کې راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کې ورکول کيږي په دوهم حديث کې راغلي دي چې ښځې ته اختيار ورکول کيږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کې هم اختلاف سته چې په جنت کې به يوه سړی ته څومره بيبياني ورکول کيږي . هذا الهامش من الشيخ ﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چي به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زياد فرمايي: موږ شپږ ښځي په جهاد کي د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چي خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کي يې د درد(غصي) نښي ښکارېدې راته وې فرمايل : تاسو د چا په اجازه راغلي ياست ؟ موږ ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زموږ وړي وربشل زده دي او په جهاد کي اړتيا ورته پېښېږي او دواوي هم زموږ سره دي کـه نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کي مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښي ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.([151])

فايده: اللهﷻ په هغه وخت کي په ښځو کي داسي دلاوري پيدا کړې وه چي دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکي اصحابياني د خپل شوق له مخي د جهاد ډګر ته رسېدلي وې او ثومره کارونه يې دځانو لپاره پـه خپلـه وټاکـل ، حضرت ام سليم سره ددې چي عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کي يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه څني وکړه چي دادي دڅه لپاره ساتلې ده ؟ دې ورتـه وويـل: کـه کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تـردې مخکـي د احد پـه غـزا کـي هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل بـه يـې کاوه حضرت انس فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشة وليدې چي د اوبو لوښي يې پـه چابکی سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چي به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

۷- د ام الحرام د البحر په غزا کي د شرکت خواهش

([151]) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام‌ دانس ‌خاله وه نبيﷺ به د هغې کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم دديې په کور کې کاوه يوه ورځ نبيﷺ دديې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام‌ پوښتنه ځني وکړه چي زما مور او پلار دي تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چي د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چي پر تختو ناست وي ام حرام‌ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! ماته هم دعا وکړه چي الله ﷻ مي په دوی کې شامله کړي ، نبيﷺ وفرمايل: ته به هم په دوی کي شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبيﷺ آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام‌ دمسکا سبب ځني وپوښتی نبيﷺ په هغه ډول جواب ورکړ دي بيا ورته وويل : اې د الله ﷻ رسوله ! ماته دعا وکړه چي زه هم د دوی په ډله کي داخله سم نبيﷺ ورته وويل: ته به په لومړی ډله کي يې

د حضرت عثمان په خلافت کي امير معاويه د شام حاکم و پر جزائر قبرص باندي يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړ او حمله يې وکړه په دغه لښکر کي ام حرام‌ او دديې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام‌ پر يوه غاتره سپره وه چي هغه غاتره و توريده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورو ته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چي په هره غزا کي به يې دګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چي د ام الحرام‌ په دوهم جنګ کي ګډون په تقدير کي نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول اللهﷺ هم دعا نه وه ورته کړه.

([152]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سليم دزوى د مرګ سره ، دخپل مېړه سره يو ځاى والى

حضرت ام سليم د حضرت انس مور وه کله چي د انس پلار وفات سو نو د انس د پالني په موخه يې تر څه وخته پوري نکاح نه وکړه څو ورځي وروسته يې د ابو طلحة سره نکاح وکړه د ابو طلحة څخه يې يو زوى ابو عمير پيدا سو نبي ﷺ چي به کله د دوى کورته تشريف يو وړى نود ابو عمير سره به يې خوشطبعي کول. نابېره ابوعمير وفات سو ام سليم ښه پاک ولمبوى کفن يې ورکړي پر يو کټ يې پرې ايستى د ابو طلحة روژه وه د خوراک شيان يې ورته برابر کړه او خپله يې ځان ښه ښايسته کړى خوشبويي يې ولګول ماښام چي يې خاوند راغلى ډوډى يې وخوړله او دخپل زوى پوښتنه يې وکړه دي ورته وويل: چي هغه خو اوس آرام دئ بيخي ښه سوى دئ نو خاوند يې ډاډه سو دشپې يې د خپلي ميرمني سره يو ځاى والى وکړى کله چي سهار سو ام سليم و ابو طلحة ته وويل: که څوک تاته څه پيسې په قرض درکړي او بيا يې بېرته غواړي نو بېرته يې ورکول په کار دي او که نه ؟ابو طلحة ورته وويل: ورکول يې په کار دي د ځان سره دساتلو هيڅ حق نه لري دهغه شى دى بيرته يې غواړي. وروسته ام سليم ورته وويل: ستا زوى چي الله تاته امانت درکړى و بېرته يې واخيست په دي خبره سره ابوطلحة غمجن سو او ورته وې ويل: تا ولي زه نه خبرولم . سهار درسول الله ﷺ حضور ته ورغلى او ټوله قصه يې ورته وکړه نبي ﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمايل چي ښايي الله په دغه شپه کي برکت واچوي. يو انصاري وايي چي ما دنبي ﷺ دهغې دعا برکت وليدى دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحة پيدا سو چي دده بيا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کريم ولوا ستى.[153]

([153]) بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: ډېر دصبر خبره ده چې خپل زوی یې مړ سي او په دغه ډول دې یې وزغمي چې خاوند یې هم په پوه نسي ځکه چې د خاوند یې روژه وه که چېرې خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبیبېﷺ خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنین حضرت ام حبیبةﷺ د نبيﷺ څخه مخکې د عبدالله بن جحش په نکاح کښې وه دوی دواړه یعنې مېړه او ماینه یو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت یې هم یو ځای کړی و کله چې حبشې ته ولاړل نو مېړه یې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کې مړ سو دې مبارکې د کونډتوب وخت په حبشه کې تېر کړی نبيﷺ د نکاح پیغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چې ددې باب په پای کې به دبیبیانو په بیان کې راسي ، د نکاح څخه وروسته یې مدینې منورې ته تشریف راوړی د حدیبې د روغې جوړې په وخت کې ددې پلار ابو سفیان مدینې منورې ته راغلی چې د نبيﷺ سره د روغې جوړې د ټینګوالي لپاره خبرې وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چې دی ورغلی ددې په کور کې بستره غوړېدلې وه ابوسفیان پر کښېناستی حضرت ام حبیبېﷺ هغه بستره ژر راټوله کړه پلار یې حیران سو چې ددې پر ځای چې بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره یې ټوله کړه پوښتنه یې ځنې وکړه چې زه په دې بستره نه ارزېدم چې راسه ټوله دې کړه او که یې زه ور نه وم؟ ام حبیبېﷺ ورته وویل: دا د اللهﷻ دپاک نبيﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک یې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار یې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ویل: چې له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې یې خو د ام حبیبېﷺ په زړه کې چې د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چي يو ناپاک مشرک دي يې پر بستره کښيني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ ښځه د ثابت د دوولسو رکعتونو فضيلت واورېدی نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چي اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چي وفات سو نو لوريې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چي زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مي شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چي ښځي ته د مېړه پرته جائز نه ده چي پر بل چا باندي تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازي به پر مېړه باندي څلور مياشتي او لس ورځي غم کوي زه له دې وجهي خوشبويي استعمالوم چي غم ونه ګڼل سي. کله چي يې د وفات وخت را ورسېدئ نوحضرت عائشة[redacted] يې را وغوښتله او ورته وې ويل چي زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو اللهﷻ دي ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې[redacted] ورته وويل: اللهﷻ دي تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دي درته وکړي ، دې چي دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل اللهﷻ دي تاته هم خوشحالي درکړي او اللهﷻ دي تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې[redacted] ته هم سړی ور ولېږی.(154)

فايده:دبنو په منځ کي داسي اړيکي وي چي يوه دبلي درنګ ليدل هم نه غواړي خودې ته دا معلومه وه چي د دنيا اړيکي پر همدې ځاى خلاصيږي او دآخرت بارونه به مي پر سر پاته سي. ددې چي دنبيﷺ سره څومره محبت و او دنبيﷺ چي څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کي د بستري څخه معلوم سو.

(154) طبقات

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زينب د افک په معامله کي پاکوالی او صدقه

ام المومنين حضرت زينب بنت جحش په قرابت کي د نبيﷺ دخاله لور وه داسلام په پيل کي مسلمانه سوې وه په اول کي ددې نکاح د حضرت زيد AA سره سوې وه نوموړی د نبيﷺ ازاد سوی غلام و او نبيﷺ په زوی سره هم نيولی و په همدې وجه ورته زيد بن محمدﷺ ويل کېږي.

د زيد AA د زينب سره جوړوالی نه راغلی نو زيد AA طلاق ورکړی نبيﷺ پدې موخه چي د کفر دوخت دا دود مات کړي چي کوم څوک به په زوي والي سره نيول سوی و هغه دسکه زوی په څېر و د ماينې سره به يې نکاح نه کول (يعني لکه چي دمړور سره نکاح نه ده روا دکفر په وخت دنيول سوي زوی دمېرمني سره هم نکاح روا نه وه داچي دغه رواج مات سي) نو نبيﷺ و زينب ته د نکاح پيغام ورواستوی زينب ورته وويل: زه د خپل خدايﷻ سره مشوره کوم دستي يې اودس تازه کړی دلمانځه نيت يې وکړی او وې ويل: چي د اللهﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نيت برکت و چي اللهﷻ پخپله دنبيﷺ نکاح دزينب سره وکړه او دا آيات نازل سو:

✍□✐⬀❆♉♓♕ ⊘⑨⬀③⍓♒ 🗐⊘✿⊘⬩🔔 ✍●☺■🗃⬩▫

♦♌❑⬈▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩▯♉♑ ✍⍓♑⬩▤🕔□✡⇧♉□❒⍓♒ ✁ॐ❷⬩⬖◆❒

☑❼♐× ⊘●♦❷⍓❍ ♦×✓♉☪♉♕⬀⬩🡐☺⬂♑✍✁ ❼■✍◆⬉

✁⬩❶♐☽ ⬀☠♐♑⊘★✏✍◆⓿♉⬉⬀⑩❒🕮 ➯●🕔◆❒⬂♒❒🕮

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] (155)

ژباړه: نو كله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينبؓ) څخه پوره كړه (جوړوالى يې ورسره نه راغلى) نو موږ هغه (زينبؓ) ستا په نكاح كښې دركړه دپاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو كې د زوى نيول سوي (يعني دنيول سوي زوى دښځې سره نكاح روا سي) كله چې هغوى خپل ضرورت پوره كړى وي ، او د اللهﷻ امر خامخا كېدونكى دى.

كله چې زينبؓ ته ددې آيات د نازلېدو زيرى وركړل سو نو دې زيري كونكي ته هغه كالي وركړه كوم چې يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتې روژه يې نذر كړه.

د حضرت زينبؓ دا وياړ په برخه و چې نكاح يې په آسمان كې وسوه او په قرآن كې نازله سوه او دنورو بيبيانو نكاحي د دوى د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشېؓ مقابلې ته راغله ځكه پر نبيﷺ باندې د عائشېؓ ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنكاح ناز وو. ددې سره ـ سره چې كله پر عائشېؓ باندې د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبيﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وكړه دې په جواب كې ورته وويل چې زه په عائشهؓ كې د نيكۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني دينداره ده .(دادې مباركي دبنې په وړاندې دريزوو)كنه نو همدغه پر بن باندې د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چې دمېړه د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځكه د بنې خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چې پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له كومې د عائشېؓ صفايي وكړه.

حضرت زينبؓ ډېره بزرګه وه ډېرې روژې يې نيولې او ډېر نفلونه يې هم كول پخپلو لاسو به يې زيار ايستې څه چې به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول اللهﷺ د وفات په

(155) سورة الاحزاب الاية (۳۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي بيبيانو پوښتنه وکړه چي ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمايل : د چا چي لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخيستل د لاسو اندازه کول يې شروع کړل وروسته معلومه سوه چي د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خيرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکي زينب وفات سوه .

حضرت عمر چي کله د نبيﷺ بيبيانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته يې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چي دا د ټولو بيبيانو دي نو وې ويل چي د وېش لپاره نوري بيبياني ور دي قاصد ورته وويل: داپيسې يوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دې په حيرانتيا سره وويل: سبحان الله دستي يې پر مخ يوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چي دا مال نه ووينې بيا يې وويل چي د خوني په کونج کي يې واچوه او يو ټوکر يې پرې واچوی بيا يې برزه ته وويل: (د قصې نکل کوونکي دئ) ددې مال څخه يو موټ فلاني ته ورکړه او يو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چي په قريبانو او مسکينانو يې يو ـ يو موټ ووېشی آخر لږ پيسې پاته سوې نو برزه يې هم غوښتنه وکړه دې مبارکي ورته وويل: کومې پيسې چي تر ټوکر لاندي پاته سوي دي هغه ته واخله برزه وايي: ما پاته پيسې واخيستې او حساب مې کړې څلور اتيا درهمه وې ددې څخه وروسته يې دعا وکړه چي اې الله ! راتلونکی کال ماته داسې پيسې مه راکوې ځکه په راتلو کي يې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکي کال مخکي دا وفات سوه کله چي حضرت عمر ته خبر ورغلی چي دې مبارکي هغه ټولي پيسې خيرات کړې نو دوولس زره نوري يې وروا ستولې دې هغه هم خيرات کړې. سره ددې چي مسلمانانو ډېري فتوحاتي کړي وې او ډېري لاسته راوړني يې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هيڅ مال نسو پاته يوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې دېري صدقي له امله ددې لقب ماءوی المساکين و يعني د مسکينانو تم ځای.(156)

يوه ښځه وايي چي زه د حضرت زينب ﷺ په کور کي وم مورې د کالو په رنګولو اختـه وو نبي ﷺ تشريف راوړی مورې چي يې وليدو بېرته ولاړی د زينب ﷺ دا فکر سو چي نبي ﷺ ته جامي رنګول خوښ نه سوه نو دستي يې هغه رنګ سوي جامي بېرته پرېولې رنګ يې ځني بوتيدو هم ځل نبي ﷺ تشريف راوړی هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته يې تشريف يووړی.(157)

١١- د حضرت خنساء ﷺ دخپلو څلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء ﷺ يوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د خو کسـانو سره يو ځای مدينې تـه راغله مسلمانه سوه. ابن اثير ﷺ وايي: د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي په ښځو کي تر دې چا ښه شعر ونه ندې ويلي نه مخکي اونه وروسته. د حضرت عمر ﷺ په خلافت کي په سـنه ١٢ هـ کښي د قادسيې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو څلورو زامنو سره شريکه سوه د جنګ يوه ورځ مخکي يې خپلو زامنو ته نصيحت وکړی د جهاد جذبه يې پکښـي پيـدا کړه او ورتـه وي ويل: اې زما زامنو! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوی ياست پخپله خوښه مو هجرت کړی دئ په هغه ذات دي مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بـل څوک د عبادت نسـته لکه څرنګه چي تاسو دمورد يوه نس څخه پيدا سوی ياست په همدغه ډول د يوه پـلار څخه پيـدا سـوي ياست ما ستاسو د پلار سره خيانت ندئ کړی نه مي ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسو پر عزت څه خال پيدا کړی دی. تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهاد کـول څومره ثـواب لـري

(156) طبقـات
(157) ابـودا ؤد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻ زيات ثوابونه پکښې ايښي دي دا هم ياد ساتی چې په آخرت کې تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻ فرمايي :

③◆🕔✵❒🕯③⑩♑⊠✍ ✁✍✎⅄🔔⊘⇦▫🙞 ↗◆✁✌◆✡⇖❒✁☎

❒◆🕔✍✁ ✁✍🕔⇳🙜☜❸🡐❒✁☎ ❒◆🕔✽✍📪⊘❷⇖❒✁☎

❒◆❻◆✁📪⊘➲↗❒✁☎ ❒◆✁✍✍☐◑➔❒✁☎ ✁✍✎⅄

🙜⬧➔⊠⧫✦▤↗☠⇨✍➔⊞⬂⧫⊘⬩🡐❒♍🙞⇗☞☞⌘⇦ ([158])

ژباړه: اې هغه کسانو ! چې ايمان يې راوړی دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندې صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندې) (د کافرانو وجنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه ووېرېږئ ښايي چې تاسو خلاص سئ.([159])

نو په همدې وجه کله چې تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کې شريک سئ د کافرانو په مقابله کې د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کې مخکې ځئ کله چې تاسو ووينئ چې جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کې به په عزت سره کامياب واوسيږئ. هم داسې وسوه کله چې سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو څلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکې کېده او دمور نصيحت يې په شعرو کې وايه چې دخلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکې سو شهيد به سو لنډه داچې څلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چې يې مور ته خبر ورغلی چې څلور زامن دي ټوله شهيدان

([158]) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
([159]) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وويل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره يې ماته عزت راکړی د الله ﷻ ښخه هيله لرم چې زه هم په هغه سايه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سايه پر دوی خلور وه.[160]

فايده: داسې ميندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته يې په تيز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهيدان سوه نو د الله ﷻ شکر يې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفيې ؓ په يوائې سر ديهودي وژل

حضرت صفية ؓ د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة ؓ خور وه د احد په غزا کې يې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به يو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نيزه وهی او بيرته به يې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په يوه کلا کې بندې کړې حسان بن ثابت ؓ يې باندې محافظ کړی و يهوديانو دا موقع ګټه وبلل او يوې ډلې يې پر ښځو د حملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو يو يهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفيې ؓ دليري ښخه وليدئ حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې د کلا ښخه د باندې ورووزه هغه يهودي مړ کړه احسان ؓ کمزوري سپين ږيری و دلاوري يې ونه کړه نو دې خپله د يوې خيمې موړۍ را واخيستی د باندې ورووته هغه يهودي يې په يوازې سر مړ کړی دا چې هغه يهودی نامحرم و نو د يهودي سامان يې نه را واخيستی د سر او پښو ښخه ئي شيان نه وايستل راغله و حضرت حسان ؓ ته يې وويل چې هغه يهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان يې راوړه او سر يې هم ورپرې کړه ده بيا د کمزورۍ له وجهې دلاوري ونه کړه دا په خپله ورووته سامان يې ځنې راوړی او سر يې ځنې پرې کړی رايې وړی پر ديوال باندې يې د

[160] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو پر يوې تولې باندې وروغورزوي يهوديانو چې سر وليدی وې ويل چې محمدﷺ خپلې ښځې يوازې نه پرېږدي خامخا محافظين ور پرېږدي او په کلا کې دننه موجود دي.[161]

فايده:حضرت صفيةؓ د هجرت په شلم کال د درواويا کلو په عمر وفات سوې ده او دخندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې ددې عمر (۵۸) کاله کيږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کورکار لا ورته ګران وي پر يوازې سر سړی قتلول خو لا ايسته پرېږده په داسې حال کې چې يوې خواته ښځې وې او بلې خواته د يهوديانو نارينوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماءؓ د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت يزيدؓ يوه صحابيه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زما مور او پلار دې ترتا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازي په توګه راغلې يم تاسو اللهﷻ د نارينوو او ښځو دواړو لپاره پيغمبر لېږلی يې موږ ښځې پر اللهﷻ او پر تاسو ايمان لرو موږ په کورو کې ګيريو نارينوو موږ په کورو کې ښخې کړي يو د نارينوو خواهشات زموږ څخه پوره کيږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارينه تر موږ په ديني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، دناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، دحج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زيات جهاد کوي ، کله چې دوی حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوی د مالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه يې ور پالو ايا موږ د دوی سره په ثواب کې شريکې نه يو؟

---

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چي ددې خبري واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل : آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځي ښه سوال کوونکی ليدليدئ ؟ اصحابو ورته وويل : اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ هم فکر نه کاوه چي ښځي دې هم داسي سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسمآء ▲ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ويل : اې اسماء ! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چي ته يې راليږلې يې چي دښځي د خپل مېړه سره ښه سلوک ، د مېړه خوښي لاسته راوړل او په امر يې عمل کول دهغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ▲ چي دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فايده : دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قيمتي شی دئ خو ښځي په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل : عجم خلګو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار يې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل : که چيري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نوښځو ته به يې امر کړی وای چي خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل : په هغه ذات دې مي قسم وي چي زما روح يې په قدرت کي دئ چي ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي ، په يو حديث کي راغلي دي چي که يوه ښځه په داسي حال کي مړه سوه چي مېړه يې څني راضي و جنت ته به ځي ، په يوه حديث کي راغلي دي چي که چيري يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکي لعنت باندي وايي ،په يوه حديث کي راغلي دي چي د دوو کسانو لمونځ چي تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چي د بادار څخه تښتېدليوي دوهمه ښځه چي مېړه څني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چې د اسلام په پيل کې مسلمانه سوې ده او په بيعة العقبة کې يې ګډون کړی دی دعقبة معنې دَرّه ده نبيﷺ په اول کې خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمدينې څخه خلګ د حج په زمانه کې راتلل د منې په غره کې يوه دره وه په دغه دره کې به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چې کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کې شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرة القضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کې يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کې دا خپله قصه کوي چې د احد په غزا کې ما لوښې د اوبو ډک کړې وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چې ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چې څه حال يې دئ که تږې وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمې و دوا به ورکړم په دغه وخت کې ددې عمر دروځلويښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کې وه دا وايې په اول کې مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چې به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مې منع کوی په اول کې ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سو چې د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو تورکړ يې تر ملا تړلې و د ربنکيو (زړوتوکرانو) څخه ډک و کله چې به څوک زخمې سو نو دستې به يې يو توکر راواخيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمې سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمې سوه په دغه زخمو کې يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايې : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه ځنې وکړه چې دا زخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کې کله چې خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکې سو او وې ويل : محمدﷺ چيرې دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عميرؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړې خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد دجنګ اعلان وکړی ام عمارؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی ، رسول اللهﷺ چې کله دغزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن داحد په غزا کې جوړ سوي وه ، ام عمارؓ فرمایي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیرې دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای ، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نو نبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زید ؓ فرمایي: زما چپه مټ زخمي سو وینه یې نه دربدل نبيﷺ وفرمایل چې پر دغه مټ پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل: څه ولاړ سه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ داپښنه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمار! دا ستا په ډول څوک همت لري؟(یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دې جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ــ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمارؓ فرمایي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل: اې ام عمار! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستې کښېناستی بیا زموږ څو خلګ ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل: د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وایې: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وویل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ ته دعا وکړه چې الله ﷻ مو ستا سره په جنت کې يو ځای کړي کله چې نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چې اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چې په دنيا کې پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کې هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومې سوې دي.د نبي کريم ﷺ د وفات وروسته دا اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کې سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کې هم شريکه سوه په دغه غزا کې ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندې جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کې مدينې منورې ته ورسېده.(163)

فايده: دا د يوې ښځې دکارنامو حال دئ چې د احد په غزا کې يې عمر دروڅلوېښت کاله و او ديمامة په غزا کې يې عمر دوپنځوس کاله وبيا يې هم دا سې په جنګو کې ګډون کاوه دي ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵ - د حضرت ام حکيم ؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

ام حکيم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او دا احد په غزا کې يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی وکله چې مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره يې زياته مينه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهې نه و مسلمان سوی کله چې مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دي درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه او مېړه يې په ډېر تکليف راضي کړی چې ستا لپاره مې د نبي ﷺ

---

(163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پیدا کولای سې نو هغه مدینې منورې ته ورسره راغلی،مسلمان سو دواړو په خوشحالیژوند تېراوه.

وروسته د حضرت ابو بکر ﷺ په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة ﷺ ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة ﷺ په دغه غزا کې شهید سو ، بیا ددغه بي بي سره حضرت خالد بن سعید ﷺ نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د یو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وویل: اوس لاهم د دښمن وېره ده یو څه صبر وکړه ده ورته وویل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وینم نو په یوه خیمه کې یو ځای والی وکړی سهار د ولیمې انتظام کېدئ چې د رومیانو فوځیان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعید ﷺ شهید سو ام حکیمﷺ هغه خیمه راوا خیستله چې شپه یې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان یې پکښې وپېچی خپله یې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان یې په یوازې سر ووژل.(164)

فایده: زموږ ښځې وګوره د یوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تیاریږې که تیاري هم سې نو په داسې ناځاپه مرګ سره تر ډېرو ورځو پورې ژاړې جهاد کول خو لا څه کوې دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان یې په ښځینه لاس ووژل.

۱۲ - د حضرت سمیة ام عمارﷺ شـــهادت

سمیة بنت خیاطﷺ د حضرت عمار ﷺ مور وه چې قصه یې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په څېر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکلیفونه تېر

(164) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي خو د اسلام ميني چي ددې په زړه کي کوم کور جوړ کړی و له وجهي يې ددې په زړه کي يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به يې د ګرمی په سخت وخت پر ډبرو پرې ايستل د اوسپني تودي زغري به يې په واغوستلې بيا به يې ودرول ددوبي په ګرمي کي چي اوسپنه ډيره توديږي دا به په ډير سخت تکليف کي وه نبيﷺ چي به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او دجنت وعده به يې ورکول يوځلي بي بي سميةﷺ ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کي ووهل اودهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتي ورډئ يعني (دا چي کاشکي زه هم داسي وای) خو اصلي خبره داده چي د چا په زړه کي چي کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسي په لس ګونو قصې راځي چي خلګ خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول دالله ﷻ په لاره کي وي ، ددين لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چي ترمرګ وروسته راځي نو دکاميابی سبب ګرځي اوکه دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکرﷺ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءﷺ د ابوبکر ﷺ لوروه ، د حضرت عبدالله بن زبير ﷺ موروه او د حضرت عائشيﷺ ميرېزۍ خوروه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کي مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چي د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکې پيدا سوې ده کله چې حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر ﭬ و مدينې منورې ته هجرت وکړی نو زيد ﭬ او داسې نورېې ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عيال راولي دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء ﭭ هم راغله کله چې قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير ﭬ پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ايښت دئ. ددغه زماني فقر ، مسکنت مشهور و خو ننگ ، همت زړه ورتيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کي د اسماء بنت ابي بکر ﭭ د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چې داوايي: کله چې زما نکاح د زبير ﭬ سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وواو نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چې اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره وابنه راوړل ، خرما خستکي به مې ورته راوړلې ميدولي به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چې به وشکېده په خپله به مې ګنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، وابنه او داني به مي ورکولې او دکور ټول کار او خدمت به مې کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کې وزبير ﭬ ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چې نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چې بار مې پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چې پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چې زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکې پر اوښ باندې په سپرېدو شرمېدمه او دامې هم په فکر کې وه چې زبير ﭬ ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چې دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چې خپل کورته چې ورسېدم و زبير ﭬ ته مې قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مې هم کاوه ،زبير ﭬ ووېل: قسم په اللهﷻ چې ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې شخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷜ يو غلام راواستوی چې نبيﷺ ده ته ورکړی و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره ستړې وم غلام چې راغلی زه دا سې سوم لکه د لوی بند څخه چې خلاصه سوم.(166)

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکي ميده کړي بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د داني په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷜ د هجرت په وخت کي د اسماء ﷝ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷜ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لاري د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولي يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷜ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی هم نه و خپلې لمسۍ ته د تسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷜ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوی او ښايي خپل ټول مال يې هم وړی وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷝ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښی دئ دا خبره مي ورته وکړه دستي مي کوچنۍ، کوچنۍ ډبري را ټولي کړې او په يوه ټوکره کې مي غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مي کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷝ وايي

---

(166) بخاري -فتح

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار يوه پيسه هم نه وه پرې اېښي خو ما دخپل نيکه دتسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مي ورته وکړی.(167)

فايده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نيکه به دغه نجونو زيات غم کاوه او هرڅومره شکايتونه چې يې نيکه ته په دغه وخت کي کړي وای صحيح و ځکه ظاهري اسره يې په دغه نيکه وه په دغه وخت کي چې نيکه ودې ته متوجه کړې چې د يوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نيستي ده ددې سره ،سره دمکې او سيدونکي د دوی سره چندانې اړيکې هم نه لرلې او اکثره يې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو الله ﷻ دغه مبارکو انسانانو ته هر يوه ته جلا جلا نارينه و که ښځينه وو يوه ـ يوه ځانګړتيا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کېږې يعني دا چې کاشکي ما هم داسې ځانګړتيا درلوداى ، حضرت ابوبکر ﷜ په اول کي زيات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته يې د الله ﷻ په لاره کي دومره پيسې خرڅي کړي چې دتبوک په غزا کي يې ټوله مال راوړی او وريې کړي لکه د شپږم باب په ثلورمه قصه کي يې چې بيان په تفصيل سره وسو په همدا وجه رسول الله ﷺ فرمايي: ماته دهيچا مال دومره فايده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﷜ مال چې فايده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﷜ د احسانونو بدله به الله ﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﷝ سخاوت

حضرت اسماء ﷝ ډېره سخي وه په اول کي به يې صدقه په ټاکلي اندازه ورکول يعني په تول او ترازو يا په پيمانه به يې خيرات کاوه خو کله چې رسول الله ﷺ ورته وويل: پيسو ته

(167) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دي توان وي صدقه ورکوه بیا یې زیات خیراتونه کول خپلو لونو او دکور ښځو ته به یې داسې نصیحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کې صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پیسې به زیاتې سي بیا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هیڅکله پیسې نه زیاتیږي ځکه اړتیاوې هم ور سره ډیریږي او که مو بېله انتظاره پیسې مصرفولې نو ستاسو په پیسو کې به هیڅ کمی رانسي.([168])

فایده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پیسو کې څومري تنګ وه پدغه پیمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجیبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هیچا د مسکنت شکایت نه کاوه) او اوس ټول خلګ د مسکنت څخه شکایت کوي سره ددې چې هیڅ به اوس داسې ډله پیدا نه کړی چې په نسو پوري یې ډبري تړلي وي یا یې څو ورځې په نهاره تیرې کړي وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زینب رضي الله عنها هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زینب رضي الله عنها د نبوت لس کاله مخکې پیدا سوې ده یعنې هغه وخت چې نبي کریمﷺ دېرش کلن و او دخپلې خاله د زوی ابو العاص بن ربیع سره یې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بیا ونیول سو دمکې خلګو چې کله د خپلو بندیانو لپاره فدیې راواستولې نو ددې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فدیه راواستول په هغه فدیه کې امیل و چې خدیجې رضي الله عنها و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبيﷺ چې امیل ولیدی نو بي بي خدیجة رضي الله عنها ور

([168]) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد سوه او دسترګو څخه يې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چي ابوالعاص دې د فديې پرته آزاد سي په دې شرط چي دی مکې ته ولاړ سي نو زينب دې مدينې ته راولېږي ، دوه کسان د زينبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه يعني هلته چي ورسيږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندي تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دامبارکه په لاس ورکړي زينب خپل ليور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چي په دې پيښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي يې يوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چي په هغو کې يو بن اسود و چي دخديجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زينبې د ورور په درجه کې و او يو بل نفر ورسره و. پرحضرت زينب باندي يې د نېزې واری وکړی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، ځرنګه چي ماشوم يې په نس و نو هغه ماشوم يې هم ضايع سو اکثره وايي چي دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفيان ورته وويل د محمد ﷺ لور چي په دومره ښکاره ډول مدينې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو داسي وکړه چي اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زينبې دغه زخم تر څو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زينب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مينه کې يې ډېر تکليفونه وزغمل دښځېدو په وخت کې نبي ﷺ خپله ددې وقبرته کښته سو دايې ښخه کړه نبي ﷺ چي کله وقبرته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چي راپورته سو نو مخ يې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځنې وکړه (چي يا رسول الله ◄ ! ولې دې مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وويل: چې زه د زينبې ﷺ دناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ ددې ځخه تکليف او دقبر تنګوالی ليرې کړي الله ﷻ دعاقبوله کړه.(169)

فايده: د نبي ﷺ لور ددين په خاطر دومره تکليفونه تېر کړل چې آخر يې ساه پکښې ورکړل بيا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتيا ورته پيدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زياتي دعاوي پکار دي ځکه نبي ﷺ به زيات وختونه دتعليم په منځ کې دقبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱- د حضرت ربيع بنت معوذ ﷺ ديني غيرت

ربيع بنت معوذ ﷺ يوه انصاري صحابية وه په زياتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه دزخميانو درملنه به يې کول او د وژل سوو شهيدانو جسدونه به يې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکي مسلمانه سوې وه او دهجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشريف يووړی هلته نجونو هغه شعرونه ويل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بيان پکښې سوی و چې د بدر په غزا کې شهيدان سوي وه په دوی کې يوه نجلۍ دا مصرع ويل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . يعني په موږ کې يو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو يوازي الله ﷻ خبر دئ دربيع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل يې ووژه يوه ورځ يوه ښځه چې اسماء نومېده ديو خو ښځو سره يو ځای دربيع کور ته ورغلل دې عطر خرڅول نو دربيع څخه يې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

(169) خميس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چې همدا سې دود دئ ربیع‌﷛ خپل ځان ورته معرفي کړی یعني خپل او د پلار نوم یې وروښودل هغې ښځې چې د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ویل : د خپل سردار د قاتل معوذلور یې؟(ځرنګه چې ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغې ښځې ورته وویل چې دخپل سردار د قاتل لور یې) ربیع‌﷛ چې ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ویل زه د خپل غلام د قاتل لور یم (دربیع‌﷛ زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چې ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته یې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ویل زما عطر خرخول پر تا باندې حرام دي ربیع‌﷛ ورته وویل پر ما باندې هم حرام دئ چې ستا څخه عطر واخلم ما په هیڅ عطرو کې دومره بد بویي نه وه لیدلې لکه ستا په عطرو کښې چې سته.([170])

فایده: ربیع‌﷛ فرمایي: چې د بدبویي لفظ مې ددې د سوځولو لپاره وواېه دا ددې مبارکې غیرت نه منل چې د دین ددښمن په اړه دې د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښې د دین د لویو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعمالیږي که یې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وایي او حال دا چې نبي‌ﷺ فرمایي: تاسو منافق ته سردار مه وایاست که چیرې هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ([171]).

معلومات

دنبي اکرم‌ﷺ بیبیاني او اولادونه

([170]) اسد الغابة

([171]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بیبیانو او اولادو حالات معلومول یو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه یو لنډ معلومات په لاس راوړي او په لنډ دول یې ولیکي ځکه تفصیلي حالات لیکل یې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محدیثنو او مؤرخینو پرې اتفاق دئ د یوولسو بیبییانو سره دئ تر دغه شمېر په زیاتو بیبییانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خدیجېرضي الله عنها سره سوې ده خدیجةرضي الله عنها کونډه وه کله چي نبي ﷺ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کاله و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ اولادونه دابراهیم څخه پرته نور ټول ددې څخه پیدا سوي دي چي بیان به یې وروسته راسي .

۱- د حضرت خدیجېرضي الله عنها حالات

د حضرت خدیجېرضي الله عنها لومړی نکاح د ورقة بن نوفلرضي الله عنه سره په پلان کښې وه خود نکاح نصیب نه و سوی وروسته بیا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي په دې دوو کسانو کښې به یې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کي اختلاف دئ زیات تاریخ پوهان په دې آند دي چي اول یې دعتیق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه یې یوه لور پیدا سوې وه چي نوم یې هنده وه کله چي غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځینو لیکلي دي چي د عتیق څخه یې یو زوی پیدا سو چي نوم یې عبدالله یا عبدالمناف و د عتیق څخه وروسته یې بیا نکاح د ابو هالة سره سوې ده د ابو هالة څخه یې دوه اولادونه سوي دي چي یو یې هند نومېده اوبل یې هالة نومېده ځینو ویلي دي چي هند هلک و او هالة نجلۍ وه ځینو بیا ویلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بیا یې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېي ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښېي (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په میاشت کې د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زیاته مینه وه ددې په ژوند یې د هیڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځبنتنان دي او بنو طاهره ورته ویل کیږي ددې مبارکې فضائل (مناقب)د حدیثو په کتابو کښېي زیات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو یې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بیانبيﷺ د حضرت عائشې او سودېﷺ سره نکاحې کړې دي پدې خبره کښېي هم اختلاف دئ چې لومړی یې د چا سره نکاح وکړه ځینو تاریخ پوهانو لیکلي دي چې اول یې د عائشې سره نکاح وکړه ځینو ویلي دي چې لومړی یې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته یې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قیس و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته یې هجرت وکړی سکران په حبشه کښېي وفات سو ځینو لیکلي دي چې مکې ته راغلی بیا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چې کله خدیجه وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د ټولو په آند مخکې سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چې په زیات وخت به په لمانځه کې مشغول و یو ځلې نبيﷺ ته دې وویل چې ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چې زه پر دې وبیریدلم چې د پزې څخه به مې وینې ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسې لمونځ کاوه څرنګه چې دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پيښ سوي وي) يو ځلي نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکي ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مي خوښه ده چي په جنت کې ستاپه بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوی زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشيرضي الله عنها ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واری دحضرت عائشيرضي الله عنها په برخه کښي راتلی په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر ؓ په خلافت کښي وفات سوه ددې څخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم څخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټولـه دنيا ته خوښ يي خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او دنکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشيرضي الله عنها حالات

دحضرت عائشيرضي الله عنها سره په مکة مکرمة کښي دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول اللهﷺ نکاح وکړه پدغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يواځي دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وي چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۶) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکي وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړی داغسي هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشةرضي الله عنها فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په میاشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر پـه میاشت کښي وسو دنبيﷺ په بيبيانو کښي چې تر ما زياته برخمنه وه بي بي خديجة وه. د خديجې تروفات وروسته خولة د حکيم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورتـه وې ويل چې اې د اللهﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمایل دچا سره ؟ دې ورتـه وويل پيغلـه هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وويل چې څوک دي؟دې ورته وويل چې پيغله ستاسو ډېر دوست حضرت ابوبکر صديق AA لور عائشه ده اوکونډه سوده بنت زمعه ده،نبيﷺ وويل ښه خبره ده وې کړئ دا ددې ځايه څخه د ابوبکرصديق AA کورته ولاړه او د حضرت عائشې مور ام رومان ته يې وويل چې زه د يو لوی خير او برکت سره راغلې يم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وويل چې نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالېږلې يم ، ام رومان ورته وويل چې عائشه خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بيا هم ښه دئ چې ابوبکر AA راسي حضرت ابوبکر AA په دغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتګ وروسته دې دغه بيان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چې دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة ولاړه نبيﷺ ته يې قصه وکړل نبيﷺ ورتـه وويل چې ابوبکر AA خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة راغله و ابوبکر AA ته يې د نبيﷺ وينا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکرصديق AA وويل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکرصديق AA کور ته تشريف يووړی نکاح وسوه هجرت چې وسو څو مياشتي وروسته ابوبکر AA و نبيﷺ ته وويل چې تاسو خپله بي بي يعني عائشة ولې نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صديق AA د نذراني يوڅه پيسې وراندي کړې چې په دغه پيسو سره د واده تياري وسوه د هجرت وروسته دکوچني اختر دمياشتي په لومړی يا دوهمه ورځ د ځاښت په وخت کې د ابوبکر AA په کور کي واده وسو دغه درې نکاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې ځخه وروسته خومره نکاحې چې سوې دي تر هجرت وروسته سوي دي د حضرت عائشې ځخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکي تر نبوت په مکة کې پیدا سوې ده لومړی نکاح یې په مکة کي د خنیس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی بیا یې مدینې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کي یې ګډون کړی دی پدغه غزا یا داحد په غزا کي زخمي سو چي ددغه زخمه ځخه جوړ نسو په دوهم یا دریم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بیا مدینې ته راغلې وه کله چي کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ځخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چي د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقیة وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلي لور حفصې دنکاح یادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وویل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبيﷺ ته شکایت وکړی چي دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبيﷺ وفرمایل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی درښیم او دعثمان لپاره تر حفصې بهتره میرمن ښیم وروسته نبيﷺ په دوهم یا دریم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته یې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کي د تاریخ پوهانو اختلاف دئ ځیني وایي چي د بدر په غزا کي زخمي سو او دهغه زخم ځخه شهید سو اوځیني وایي چې د احد په غزا کي زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دریم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چې کله عمر AA د حفصې دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چې نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مې ځکه نسوه چې نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر AA دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېرې نبيﷺ د حفصې د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينېده وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يو څه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر AA خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل تشريف راوړی او وې ويل: چې الله فرمايي چې حفصې ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بېرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمي خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة حالات

حضرت زينب د خزيمة لوروه ددې مبارکې په لومړی نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړی نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلې دي چې لومړى نکاح يې د طفيل بن حارث سره وسوه بيا ده طلاق ورکړى د طلاق وروسته دده ورور عبيده بن حارث په نکاح کړه عبيده بن حارث ﷛ د بدر په غزا کې شهيد سو وروسته نبيﷺ نکاح د هجرت يو دېرش مياشتې وروسته په دريم هجري کال د روژې په مياشت کې ور سره وکړه، اته مياشتې د نبيﷺ په نکاح کې وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمې خور په مياشت کې وفات سوه . د نبيﷺ په بيبيانو کې حضرت زينب او حضرت خديجه﷞ د نبيﷺ په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زينب﷞ ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکې ددې نوم ام المساکين و يعنې د مسکينانو مور ، بيا نبيﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې د نکاح وروسته د نبيﷺ نکاح د حضرت ام سلمة﷞ سره وسوه.

٢- د حضرت ام سلمې﷞ حالات

حضرت ام سلمة﷞ د ابو اميه لور وه ددې مبارکې لومړى نکاح خپل د اکا د زوى ابو سلمة ﷛ سره سوې ده چې اصلي نوم يې عبد الله بن عبد الاسدو ، ام سلمة﷞ او خپل خاوند په اول کې مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو دلاسه تنګ سوه حبشې ته يې هجرت وکړى د حبشې څخه بيا مدينې ته راغلل په حبشه کې يې يو زوى وسو چې سلمة نوميدئ چې قصه يې د دغه باب په پنځمه شمېره کې په تفصيل سره تېره سوه په مدينه کې چې او وسېدل يو هلک د عمر په نامه يې پيدا سو ا دوې لوڼې يې د دره او زينب په نامه پيدا سوې ابو سلمة ﷛ د لسو نارينوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کې يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کې زخمي سو د دغه زخم ځخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کې د څلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چې رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم ځخه په څلورم کال دهجرت د څلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کې شهيد سو . حضرت ام سلمة[redacted] په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چې پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق ﷛ و دې ته د نکاح خواهش وکړی دې عذر ورته وو ايه وروسته رسول اللهﷺ د نکاح غوښتنه ځني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني دا چې زما غيرت نه قبلوي چې د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول اللهﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو ځخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چې تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چې زما نکاح د نبيﷺ سره را وتړه ، په څلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبيﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة[redacted]فرمايي:ما د نبيﷺ ځخه اورېدلي دي چې چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا ووايي الله ﷻ به د هغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ما ته د غم مزدوري راکړې او د غم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة[redacted]وايي:کله چې ابو سلمة ﷛ وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مي کاوه چې تر ابو سلمة ﷛ به نو بهتر څوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول اللهﷺ سره راوکړه . ددې د ښايست ډېر نوم تللی وو عائشة[redacted]وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چې ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومې کتل کله چې مي وليدل نو تر هغه ډېره ښائسته وه چې ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې[redacted] ته ددې بيان وکړ يحفصې[redacted]

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وويل: يا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چي يې تللي دئ د رسولﷺ په بيبيانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او يا په (۶۲) هجري کي وفات سوه په دغه وخت کي يې عمر ځلور اتيا کاله و چي په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکي تر نبوت پيدا سوې ده څرنګه چي ددې نکاح تر زينب بنت خزيمة رضي الله عنها تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زينب بن خزيمة رضي الله عنها په خونه کې اوسېده ، دا چي هلته ورغلل په خونه کې په يوه ټوکره کي لږ اوربشي غوټه دي يوه ميچن پرته ده دې مبارکي هغه اوربشي ميده کړې پخې يې کړې غوړي يې ور واچول د ماليدې په څير يې يو شی ځني جوړ کړی په اوله ورځ يې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زينب بنت جحش رضي الله عنها حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح يې د زيد بن حارث رضي الله عنه سره سوې وه چي نبيﷺ په زوی والي سره نيولی و وروسته ده طلاقه کړه بيا الله جل جلاله پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چي قصه يې په سورة احزاب کې بيان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وينا مطابق ددې نکاح دمياني په مياشت کې سوې ده ځينو يې کال دهجرت دريم کال ښودليدئ خو صحيح خبره داده چي پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکي پيدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چي دټولو بيبيانو نکاحي د هغو خپلوانو کړي دي او زما نکاح الله جل جلاله کړې ده ،کله چي حضرت زيد رضي الله عنه دې ته طلاق ورکړي نبيﷺ دې ته د نکاح پيغام ولېږی، دې په جواب کي ورته وويل زه ترهغه پوري فيصله نکوم تر څو زه د خپل خدای جل جلاله سره مشوره ونکړم ، دا يې وويل اودس يې تازه کړی دوه رکعته نفل يې وکړ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسي دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه دهغه قابله يم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړې:

[illegible] [172]

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه(زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او دا اللهﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

دغه آيات چې نازل سونبيﷺ دې ته زېرې ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبيﷺ ددې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب ډېره سخي وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به ځني زيات سو هغه به يې خيراتوی، ددې په باره کې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه څوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

[172] سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې رضي الله عنها لاسونه اوږده وه د نبي ﷺ تر وفات وروسته چې د ستې دا وفات سوه نو معلومه سوه چې د لاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا ترې مراد ده دې مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه د جنازې لمونځ حضرت عمر رضي الله عنه وركړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمېره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبي ﷺ د جويريې رضي الله عنها بنت الحارث بن ابي ضرار سره نكاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث رضي الله عنها حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس رضي الله عنه ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښې وه حضرت ثابت رضي الله عنه دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کي مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چې بادار وخپل غلام ته ووايي چې ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمې انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آنې کيږي ، که چيرې درهم څلور انې سي نو نوي(۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبي ﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ !زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چې کوم مشکل پېښ دی و تاسې ته معلوم دئ اوس زه په دومرې پېسو باندې مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسې په اميد راغلې

(173) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکې نوم دی چې درې ماشې سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمې آنې کېدې ، آنه يو پاکستانی او هندی واحد دی چې هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسې يوه پاکستانۍ يا هندی روپې کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمې آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم نبيﷺ ورته وويل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښيم هغه دا چي پيسي به درکړم آزاده به دي کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتيا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وينا له مخي په پنځم هجري کال يې نکاح وسوه ځينو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو چي کله واورېدل چي په بنو المصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ويل سوي دي چي د يوې حضرت جويريې له وجهي سل کورنۍ آزادي سوې چې نژدې اووه سوه نارينه پکښي شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښي دا ډول مصلحتونه موجوده.

حضرت جويرية ډېره ښايسته وه په مخ کښي يې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ويل سوي دي چي چا به ورته وکتل نو نه به تري ولاړېدئ، حضرت جويريې ددې جنګ څخه مخکي يو خوب ليدلی و چې د يثرب څخه يوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غيږ کښي را ولوېده دا وايي چې زه کله بندي سوم نو ماته دخپل خوب د ختلو اميد پيدا سو دغه وخت ددې عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښي د (۲۵) کالو په عمر په مدينه منوره کښي وفات سوه په ځينو رواياتو کښي ددې وفات په(۵۶) هجري کال کښي د (۷۰) کالو په عمر ليکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبيبي حالات

دا مبارکه د ابوسفيان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځينو بيا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښي د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته یې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه یې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل ولیدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په یوازي والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه یواځې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پیغام ولیږی چې د ام حبیبې ؓ نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومي ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالی کښې خپل دواړه بنګړي چې په لاسو یې وه ، د پښو پازیبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسې نور شیان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او د خپل طرفه څخه یې څلور سوه دیناره مهر ادا کړی ډېر شیان یې ورکړل کوم خلک چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته یې د خوراک تر څنګ پیسې هم ورکړې ډېرو تاریخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځینو بیا شپږم کال ښودلی دئ دخمیس لیکوال لیکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده یې په اووم کال وسو کله چې دا مدینې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېرې خوشبویانې ، سامانونه او داسې نور شیان ورکړي وه دنکاح وروسته یې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځینو د تاریخ کتابونو لیکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حدیثو څخه نه معلومیږي او بل دا چې دا خبره ځکه صحیح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوی نه و تر دې قصې وروسته مسلمان سو ددې یوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده. ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسې نوري سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ - د حضرت صفیې ﷺ حالات

حضرت صفیة ﷺ دحیي لور ده دحضرت موسي ﷺ د ورور حضرت هارون ﷺ د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بیا د کنانة بن ابي حقیق په نکاح کښې راغله دده سره یې په داسي وخت کښې نکاح وسوه چي جنګ شروع سوی وا و ددې خاوند وژل سوی و ،دخیبر د جنګ څخه وروسته د حیه کلبي ﷺ نومي صحابي د نبيﷺ څخه یوه مینځه وغوښته نبيﷺ صفیة ورکړه. ځرنګه چي په مدینه منوره کي دوې لوی قبیلې یعني بنو قریظه او بنو نضیر مخ په وده وې دا دیو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلګو وویل چې ددې مینځیتوب ډېرو خلګو ته ناخوښه دئ که نبيﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلګو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبيﷺ و دحیة ﷺ ته ډېر شی په بدله کي ورکړی دایې ځني واخیسته آزاده یې کړه او په نکاح یې واخیسته او د خیبر څخه د راتګ پر مهال په یو کور کښې ددې واده وسو سهار نبيﷺ و اصحابو ته وویل: د چا سره چې کوم د خوراک شیان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شیان درلوده لکه خرماوي ، پنیر ،غوړي او داسي نور هغه یې راوړه دخرمني پر یو ستر خوان باندي یې کښېښوده په ګډه یې وخوړل دا ولیمه وه (یعني د واده ډوډۍ وه).په ځینو روایتو کي راغلي دي چي نبيﷺ ودې ته اختیار ورکړی او ورته وې ویل : که ته په خپل قوم او هیواد کي اوسېدل غواړې نو آزاده یې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وویل : چي اې د اللهﷻ رسوله ◄ !زه چي د شرک په حال کي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چي مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکي لیدلی و دې مبارکي خپل خوب وخپل مېړه کنانة

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ويلي و چې ديثرب ښځه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېږه يې يوه ټينګه چپلاخه داسي په زور ووهل چې په سترګو کي يې ننبي معلومي سوې او ورته وې ويل چې ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چې ددې په سينه کي راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړې و هغه ورته ويلي وه چې ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسي ؟ چا ويلي دي چې دې خوب ليدلی و چې د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کي راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلي يې وه چې ته غواړې چې ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چې کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چې دغه خوب يې مېږه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت ميمونې رضي الله عنها حالات

حضرت ميمونة رضي الله عنها د حارث بن حزن لوروه او اصلي نوم يې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندي کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکي د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانۍ په مياشت کي په سرف نومي ځای کي نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکي ښځه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړي خو څرنګه چې د مکي خلګو نبيﷺ ته په مکة کي د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بيرته راتګ وروسته يې په سرف کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کي هم خاص په هغه ځای کي چي د واده خیمه وه. د صحیح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځینو ددې دوفات تاریخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کي ددې عمر یواتیا کاله و او هم هلته یې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاریخي پېښه ده چې په یوه سفر کي نکاح وسي په دوهم سفر کي واده وسي او څه وخت وروسته یې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة فرمایي: میمونة په مورډ ټولو کي زیاته پرهېزګاره او وسیله کونکي وه، یزید بن اصم وایي:چي ددې بوختیا لمونځ او یا د کور کارو که چېري د دوارو څخه به فارغه سوه نو مسواک به یې واهه. د بیبیانو په نکاحو کي د میمونې نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثینو او مؤرخینو اتفاق دئ البته د بیبیانو د نکاحو په ترتیب کي اختلاف سته چي په وجه یې د دوی د نکاح په تاریخو کي اختلاف پیدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه، د نبيﷺ دوې بیبیاني یعني خدیجة او زینب بنت خزیمة د نبيﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبيﷺ په وفات کي موجودي وې .ددغه بیبیانو څخه علاوه ځینو محدثینو او مؤرخینو دنبيﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي یې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بیبیانو حالات لیکلي دي چي دمحدثینو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي لیکلي کوم چي پکښي اختلاف دئ.

معلومات

دنبيﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثینو او مؤرخینو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼې وې او دډیري څیړني وروسته معلومیږي چي تر ټولو مشره حضرت زينب ؓ ده دوهمه حضرت رقية ؓ ده دریمه حضرت ام کلثوم ؓ ده څلورمه سیدتنا حضرت فاطمة ؓ ده ، او په زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنیوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزیاتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځینو ویلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځینو ویلي دي چي طيب او طاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځینو ویلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځینو ویلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی لیکلي دي چي طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمير اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيمؑ څخه پرته د خديجې ؓ څخه پيدا سوي دي.

١- دحضرت قاسمؑ حالات

حضرت قاسمؑ تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زينب ؓ تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسمؑ په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځینو تر دې کم او زيات عمر لیکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله ﷺ حالات

د نبي ﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله ﷺ دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبي ﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چي د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وينا په جواب کي الله ﷻ سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم ﷺ حالات

دنبي ﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ◆ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبي ﷺ دغه مبارک زوی دنبي ﷺ د مينځي حضرت ماريي ◆ څخه پيدا سو او دنبي ﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبي ﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقه وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني دشکراني په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبي ﷺ دده دسر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل . ابو هند بياضي ◆ دده مبارک سر وروخرايه او د سر وېښتان يې ښخ کړه ، نبي ﷺ وفرمايل: ما د خپل پلار ابراهيم ﷺ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو . ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبي ﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ◆ لپاره په جنت کي شيدي ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زينب رضي الله عنها حالات

حضرت زينب رضي الله عنها د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځينو مؤرخينو ددې مباركي نوم بل ډول ليکلی دئ خوصحيح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پيدا سوه په دغه وخت کي دنبيﷺ عمر ديرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غيږ کي لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره يې نکاح وکړه چي ابو العاص بن ربيع رضي الله عنه نوميده د بدر دغزاء څخه يې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښي د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښي زخمي سوه چي قصه يې ددې باب په (۲۰) شميره کښي تيره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پايه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښي وفات سوه ددې خاوند هم په (۲ ، يا ۷) هجري کال کښي مسلمان سو کله چي يې خاوند مديني منورې ته ورسيدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښي پاته سوه د بي بي زينبي رضي الله عنها دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پيدا سوي دي چي يو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم يې علي و چي د خپلي مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکي د نبيﷺ په ژوند کښي وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحي په سفر کښي پر اوښه باندي سپورو.د نجلۍ نوم يې حضرت امامة رضي الله عنها وه دا هغه نازولې وه چي دحديثو په کتابو کښي يې ډېري قصې راځي چي کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به يې پر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة رضي الله عنها چي ددې خاله وه کله چي وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي رضي الله عنه سره وسوه دحضرت علي رضي الله عنه تر وفات وروسته يې بيا د مغيره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي رضي الله عنه ددې څخه هيڅ اولاد ندی سوی مګر د مغيره څخه ځينو ديحيې په نوم يو زوی ليکليدئ ځينو بيا دا خبره رد کړې ده.ويل سوي دي چي حضرت فاطمة رضي الله عنها کله وفات کېده نو

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت يې کړی و چې زما څخه وروسته دې حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقيې حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقية وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زينب درې کاله وروسته پيدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځينو رقية تر زينب مشره ښودلې ده خو صحيح خبره داده چې دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره يې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د الله ﷻ د لوري څخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتيبه ته وويل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتيبه ته نبي ﷺ دريمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوڼي طلاقي کړې د دوی نکاح په کوچنيوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقيې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته يې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح يې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقية په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بيان يې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تير سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمايل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدينه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدينې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبي ﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدينې ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چې يې کله د بدر وغزا ته تشريف وړی پدغه وخت کښې رقية ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زيرې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کي دوی د رقيې‌ د ښځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول اللهﷺ ددې په ښخيدو کي هم شريک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه يې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان‌ څخه يې يو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پيدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و اوپه سنه(۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځينو بيا ليکلي دي چي تر خپلي مور تر مرګ يو کال مخکي وفات سو ددغه زوی پرته د رقيې‌بل هيڅ نارينه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم‌حالات

دنبيﷺ دريمه لور ام کلثوم‌ ده په دې کښې هم اختلاف دئ چي ځيني وايي فاطمة‌ مشره وه او ځيني وايي چي ام کلثوم‌ مشره وه خو دزياتو په‌آند ام کلثوم‌ مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتيبه سره سوې وه واده يې لا نه و سوی چي دسورة(لهب) په نازلېدو سره عتيبه دپلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چي د رقيې‌ په قصه کي تير سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتيبه چي طلاق ورکوی نود نبيﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ يې د خولې څخه را وايستل نبيﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ويل چي اې اللهﷻ !د خپلو سپو څخه يو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کي ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◄ د ښراوو څخه ببرېدئ او ده ته يې وويل چي ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسي وسول يوه ورځ عتيبه وشام ته سفر کاوه پلار ابولهب يې دنبيﷺ د ډيري دښمنۍ سره ـ سره وده ته وويل چي زما سره دنبيﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وټولو خلکو ته يې وويل چي زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي بـه‌زيات پـام او فکـر کـوئ‌دوی يوځـای تـه‌ورسـېدل پـه‌هغـه‌ځـای کښـې ډيـر زمريـان موجود وه دقافلې خلګو دقـافلې ټولـه شيان سره يو ځـای کړل او يوه‌لويـه غونـډۍ يې ځني جوړه‌کړل دشپې يې عتيبه سربېره پر دغه‌غونډۍ بيده کړی دوی خپله دڅلورو طرفو نـو شـاو‌خواپرې را وګرځېدل کله‌چي دوی بيده سول يو زمری راغلی دټولو خولې يې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ ته پورته‌سو پر سر باندي يې عتيبه پيدا کړی سر يې د بدن څخه‌ور جلا کړی يوه ناره يې وکړه خلګ چي راپورته سول کار يې تر کار تېر سوي و يعني مړ سوی و، ځينـو مؤرخينو ليکلي دي چي داپېښـه‌و عتبـه‌تـه‌پېښـه‌سوې‌ده او عتيبـه مسـلمان‌سوی و خـو پـه هرصورت د ام کلثوم او حضرت رقيې‌ؓ په‌خاوندانو کښې يو تن مسلمان‌سوی‌دئ او بل تن ته يې دغه‌دعبرت قصه‌ور پېښه‌سوې‌ده په‌همدې وجه‌خلګ د الله‌ﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخه بيرېږي الله‌ﷻ په‌حديث قدسي کښې فرمايي:(من عـادى لي وليـا فقد اذنتـه‌با لحرب) ژباړه: ثوک چي زما د دوست سره‌دښمني کـوي هغـه‌تـه‌زمـا د جنـګ اعـلان‌دئ.د حضرت رقيـې‌ؓ تـر وفات وروسته‌په‌سنه‌(٣) هجري کي د ام کلثوم‌ؓ نکاح د حضرت عثمان‌ؓ سره‌وسوه‌د نبي‌ﷺ ارشاد دئ چي ما د ام کلثوم‌ؓ نکاح د عثمان‌ؓ سره‌دآسماني وحيو په‌امر وکـړل، ځينـو ويلـي دي چي نبي‌ﷺ دغه‌وينا د ام کلثوم او رقيې‌ؓ دواړو په‌اړه‌وه‌د ام کلثـوم‌ؓ د لـومړي مېـړه سـره واده‌نه‌و سوی‌نو اولاد خو يې بيخي دهغه‌مېړه‌څخه‌ندئ‌سوی او د حضرت عثمان‌ؓ څخه‌يې هم اولاد ندئ‌سوی دامبارکه‌په‌سنه‌(٩) هجري د برات په‌مياشت کښې وفات سوه، نبي‌ﷺ ددې د وفات څخه وروسته‌وفرمايل: که‌چيري زما سل لوڼي وای په‌همدغه‌ډول وفات کېدلای نو ما به‌يو‌په‌بل پسې و حضرت عثمان‌ؓ ته‌په‌نکاح ورکولای.

٧- دحضرت فاطمې‌ؓ حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمةﷺ ده چي په عمر کي د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کي د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چي د نبوت پنځه کاله مخکي پيدا سوې ده چي دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چي ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه ايښودل سوی دئ د فطم څخه اخيستل سوی دئ په معني د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خدای تعالي او يا د روژې په مياشت کښي يې نکاح دحضرت علي AA سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښي ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چي دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښي د حضرت علي AA عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا څلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښي ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چي به کله يو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستياوکله چي به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمةﷺ زما د بدن ټوټه ده که چاديې ته تکليف ورسوی ماته يې تکليف ورسوی په همدې وجه حضرت علي AA ددې په ژوند کښي بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي دخورزې حضرت امامةﷺ سره نکاح وکړه چي بيان يې د زينبﷺ په حالاتو کښي تير سو ، دنبي ◀ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمةﷺ ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامې يې واغوستي بيا يې وويل چي زما بستره دکور په منځ کښي کړئ (بستره چي کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف وروړی مخ يې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي کښېښودی اووې ویل: زه اوس مړه کېږم دایې وویل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قیامته پوري به چلیږي ددې مبارکي شپږ اولاده وسوه دري یې زامن وه او دري یې لوڼې وې لومړی یې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پیدا سو. د نکاح په دریم کال یعني سنه (۴) هجري کښې یې حضرت حسین AA پیدا سو بیا حضرت محسن AA پیدا سو او د کوچني والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کي یې حضرت رقیة په کوچني والي کي وفات سوې ده په همدې وجه ځینو مؤرخینو نده لیکلې ، دوهمه لور یې حضرت ام کلثوم وه چي لومړی نکاح یې د امیرالمؤمنین حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه یې یو زوی د زید په نامه او یوه لور د رقیې په نامه پیدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثوم نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه ددهٔ څخه یې هیڅ اولادونه سو ددهٔ دوفات وروسته یې نکاح ددهٔ د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه ددهٔ څخه یې هم هیڅ اولاد ونه سو ، ددهٔ د وفات وروسته یې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم ددهٔ په نکاح کښې ام کلثوم وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکي زوی زید هم وفات سو دواړي جنازې په یو واري پورته سوې او ددې مبارکي د اولادو هیڅ سلسله ونه چلېدل دا دري مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمد هغه ورونه دي چي په شپږم باب یوولسمه شمېره کي یې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وریرونه دي او د حضرت جعفر طیار AA زامن دي. د حضرت فاطمې دریمه لور حضرت زینب ده چي د عبدالله بن جعفر سره یې نکاح وسوه او دوه زامن یې عبدالله او عدن پیدا سول او هم ددهٔ په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثوم سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمې اولادونه دي ، ددې مبارکي تر وفات وروسته چي علي AA د کومو بیبیانو سره نکاحي کړي دي د هغوی څخه یې هم اولادونه سته چي تاریخ پوهانو دودیرش لیکلي دي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن ﷺ پنځلس زامن او اته لوڼې دي او د حضرت حسين ﷺ شپږ زامن او درې لوڼې دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.([174])

يوولسم باب

دکوچنيانو ديني جذبــه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چي کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کي د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېري مور او پلار او نور دوستان دخپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چي لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چي مورې د اولادو پر بدو کارو نو سترګې پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيري د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورې خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چي لوی سي په خپله به سم سي او حال داچي کوم عادتونه چي په کوچنيوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايستــه کيږي. تاسو غواړی چي د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کي غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چي په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيداسي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

(174) ملخص من الخميس والزرقاني علي المواهب والتلقيح والاصابة و اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښي د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چي به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندی سره په ادا کول ، د حضرت عمر په خلافت کي يو سړی نيول سوی راوستل سو چي د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چي تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.(175)

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چي قصه يې د لسم باب په آخر کښي تېره سوه فرمايي: نبيﷺ يو ځلي اعلان وکړی چي نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چي به هغوي د لوږي څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.(176)

فايــده: په ځينو حديثو کښي دا هم راغلي دي چي ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېر توانا وه او د اوس خلګ ډېر ناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلودای سوا و دې ته هم کتل پکاردي چي د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلود يځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښي کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې ﷺ حدیثونه او د آیت نازلېدل

حضرت عائشة ﷺ د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله او د(۹) کالو په عمر په مدینه منوره کښې واده سوه دا مبارکه د (۱۸) کالو وه چې نبي ﷺ ددې نړۍ څخه تشریف یووړی (۱۸) کاله عمر نو څه شي دئ دي په دومره لږ وخت کي د نبي ﷺ څخه دومره زیات حدیثونه ، دیني علمونه او دیني مسئلې رانقل کړيدي چې اندازه یې نسته .

مسروق ﷺ فرمایي: ما لوي ـ لوي اصحابان ولیدل چې د حضرت عائشې ﷺ څخه به یې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء ﷺ فرمایي: دا مبارکه تر نارینوو په مسئلو باندي زیاته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي AA فرمایي: مونږ ته چې به کوم علمي مشکل پیښ سو نو حل به یې د حضرت عائشې ﷺ د لوري څخه رارسېدی.([177])

ددې مبارکي دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حدیثونه د حدیثو په کتابو کښې موجود دي.([178])

دا مبارکه پخپله فرمایي: چې ما په مکة مکرمة کي په کوچنیوالي کښې لوبې کولې چې پر نبي ﷺ باندي د سورت قمر لاندینی آیت نازل سو :

⬀☠➔♎←⑨✍⬉⬀❑♦✌ ➔◘♦⬉☙○○♉☙✃ ⬀✍♦✉

⬅✍✍⬀ ❾❷♦✌❒🕮◆❒ 🗐❻⍓♎⬃⑩❒🕮 ➔◘♦⬉☙○○♉☙✃♦❒

([179])

([177]) اصابة

([178]) تلقيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پورې په مکة مکرمة کې پاته وه په دومره کم عمر کې یې دا د آیت په نازلېدو خبره وه او بیا یې یادول دا ددین سره په خاص محبت کیږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمیر ﷜ په جهاد کښې د ګډون شوق

حضرت عمیر ﷜ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پد غه وخت کې د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښې و. حضرت عمیر ﷜ د خیبر په جنګ کښې د ګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبي ﷺ په حضور کښې دده سپارښت وکړی چې وده ته په جنګ کښې د ګډون اجازه ورکړي نبي ﷺ هم اجازه ورکړه او یوه توره یې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچنی و توره پر مځکه ورسره څکېدل پد غه وخت کښې دده د خیبر په جنګ کښې ګډون وکړی مګر څرنګه چې دی کوچنی هم وا و غلام هم و نو په مال د غنیمت کښې پوره ونډه ورنکړل سوه خو بیا هم د انعام په ډول یو څه سامان یې ورکړی.([180])

دده په څېر مبارکانو ته دا معلومه وه چې په مال د غنیمت کښې زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به یې د نورو په واسطه و نبي ﷺ ته سپارښت کاوه چې په جهاد کښې د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد دیني جذبې او د الله تعالی ﷻ او دهغه دربښتني رسول ﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمیر ﷜ د بدر په غزا کې په پټه د شرکت کوشش

([179]) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
([180]) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص AA يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص وررو و سعد AA فرمايي: چې ما خپل وررور عمير AA وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ يوې خوا او بلي خواته کېدی چي څوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مي څني وکړه چي ولي پټ۔پټ ګرځې؟ ده راته وويل: چې په دې وجه پوټيږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او دکوچنی خيال را باندي ونکړي او دجنګ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد AA فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.([181])

٥- د وه انصاري هلکان او دابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف AA د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي راسته او

([181]) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مي دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چي کاشکي زه د توانا خلکو په منځ کي ولاړ وای نو ښه به وای چي د اړتيا په وخت کي مو يو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کي يوه تر لاس ونيوم او راته وويل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پيژني ؟ ما ورته وويل: هو څه يې کوې؟ ده راته وويل چي زه خبر سوی يم چي ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح يې په قبضه کي دئ که زما سترګي پرده ومښتلي تر هغه به زه ځني جلا نسم چي زه دی وژنم او يا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کي حيران وم چي هغه دوهم هلک پوښتنه راځخه وکړه پداسي ډول لکه اول هلک چي راځخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کي ابو جهل راښکاره سو زما چي سترګي پرې ولګېدې نو دوی ته مي وويل: کوم څوک چي ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چي وليدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول يې پر شروع کړه تر داسي وخته پوري چي هغه يې را غوزار کړی.(182)

فايـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفراﷺ وه. معاذ بن عمرو ؓ فرمايي: ما د خلکو څخه اوريدلي وه چي ابو جهل هيڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کي اوسيږي دهغه وخت څخه زما دا خيال و چي دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پياده وه او ابوجهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ؓ فرمايي: کله چي دغه دوه هلکان په ځغاسته وروړسېدل نو پر آس سپور باندي حمله ګرانه وه په همدې وجه يوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چي په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابوجهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کي پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء وررور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چي ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ؓ يې سر د بدن څخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وايي ما چي کله د ابوجهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

(182) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی یې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بیخي پرې سو خو یوازي په ځرمن پیوندو.(183)

دی مبارک وایې: ما خپل په ځرمن پیوند لاس تر شا واړوی او توله ورځ په دا بل لاس وجنګېدم کله چې زه د لاس څخه په تکلیف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پرې سو ومي غورځوی.(184)

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نودستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معاينې لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښي دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد، زيد بن ارقم، براء بن عازب، عمرو بن حزم، اسيد بن ظهير، عرابه بن اوس، ابوسعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کاله وو کله چي دوی ته د بيرته تللو امروسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وي ويل چي اي د الله ﷻ رسوله! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل د اجازي په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

---

(183) اسد الغابة
(184) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وویل چي نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چي زه پر رافع باندي غښتلي يم که چيري زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه ريښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدي وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددي څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازي هڅي وکړي په هغو کښي هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښي شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګرى ولاړ سو او وې ويل چي يا رسول الله ! زه و دي کارته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چي ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېنه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګرى ولاړ سوو ې ويل: يا رسول الله ﷺ زه و دي کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چي زما نوم ابو سبع (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ښه دئ ته کښېنه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چي زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګرى ولاړ سو چي يا رسول الله ﷺ زه و دي کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه ځني وکړه ده ورته وويل چي زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ښه دئ ته کښينه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه دري سره کسان دي راسي يو ملګرى د نبي ﷺ حضور ته راغلى نبي ﷺ ورته وفرمايل چي ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اي د الله ﷻ رسوله ◄ ! دري سره واره زه ولاړ سوى وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمي حفاظت وکړی.([185])

فايـــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبي وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چي ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چي تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خدیج د بدر په غذا کښي هم ځان وړاندي کړی وخو په هغه وخت کښي اجازه ورنکړل سول بیايي د احد په غزاء کښي ځان وړاندي کړی چي قصه يې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښي يې ګډون کاوه داحد په غزاء کښي يو غشی ده پر سینه باندي ولګېدئ کله چي يې راکښي ټوله راوختي مګر يوه ټوکه يې دننه په بدن کښي پاته سول هغه پاته سوی ټوټې يې ديو زخم شکل اختيار کړی په آخر عمر کښي چي سپين ږير والي ته نژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب يې وګرځېدئ. (186)

۷- دحضرت زيد AA د قرآن په وجه وړاندي والی

حضرت زيد بن ثابت د هجرت په وخت کښي د يوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر يتيم سوي دئ د بدر په غزاء کښي يې ځان راوړاندي کړی خو اجاز ورنه کړل سول بيا داچي د احد په غزاء کښي ووتی خو بيرته راواستول سو لکه اوس چي يې قصه تېره سوه ځينو ويلي دي: څرنګه رافع بن خديج او سمرة بن جندب ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښي شريک کېدئ دتبوک په جنګ کښي د بنو مالک قوم بيرغ د حضرت عمار پلاس کښي و ، نبي د عمار AA څخه واخيست او حضرت زيد AA ته يې ورکړی عمار AA فکر وکړی چي ښايي زما څخه يو څه غلطي سوې وي او يا په يو څه وجه نبي زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه يې وکړه چي اې د الله رسوله ! زما دڅه شي شکايت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي وفرمايل دا خبره نه ده بلکي زيد AA تر تا قرآن ډېر ويلی دئ قرآن ددې بيرغ په پورته کولو کښي مخکي کړی. (187)

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چي په ديني ځانګړتيا وو کښي به يې هغه چاته ترجيح ورکول چي ددين په اعمالو کي به تر نورو زيات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زيات ويلو مداخله نه وه پکښې مګر بيا هم نبي ﷺ د بيرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چي قران يې زيات ويلي و په داسي ډيرو کارو کښي نبي ﷺ ددين لحاظ کړی دئ آن تردې چي که به چيري اړتيا پيښه سوه چي څو مړي به په يوه قبرکي ښخ سي نولو موړی به يې هغه څوک مخکي کاوه چي قرآن به يې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښي چي داسي سوه.

۸-د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ په کوچنيوالي کښي د پلار وفات

ابو سعيد خدري ﷺ فرمايي: زه ددياړلسو کالو وم داحد په غزا کي رامخکي سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بيا مي پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته يې وويل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه يې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بيا به يې کښته وکتل لنډه داچي ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښي شريک سو او شهيد سو زما د پلار مال او داسي نور سامانونه هيڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نيت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ويل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمني او عفت ورکوي ، څوک چي د الله ﷻ څخه شتمني غواړي الله ﷻ شتمني ورکوي. ماچي د نبي ﷺ داخبري واوريدې بيا مي هيڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بيرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لويـه مرتبـه ورکـړه چي دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بيـا پـه مشـکله پيـدا کيږي.[188]

فايده: دا څومره لوي همت دئ چي د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زيات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په يو عام نصيحت په چوپه خوله راولاړ سو ببرته ولاړی د خپل غم څرګندونه يې هيچاته نه وکړه. په اوس وخت کي لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتيا هم الله جَلَّ جَلَالُهُ د خپل رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتيا اهل وه پـه همدي وجه نبي ﷺ فرمايي: الله جَلَّ جَلَالُهُ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حديث به ددي کتاب په آخر کي راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع رضي الله عنه په غابه کي ځغاسته

غابه د مديني منورې څخه څلور پنځه ميله د باندي يوه ابادي وه په دغه ځای کي دنبي ﷺ يو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو يوې ډلي سره مل دغه اوښان لوټ کړل او څرونکی(شپانه) يې وواژه دغه کسان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع رضي الله عنه د ځان سره غشي او لينده اخستي دي دغابة پر لـور پيـاده روان دئ نابېره يې پر دوی سترګي ومښتي هلک وخو ډېر تيز و دده د ځغاستي تېزوالي ډېر مشـهور و تـر داسي اندازې چي ده بـه عربي آس لانـدي کـولای سـو او نيـولای بـه يې سـو خـو آس دی نسـوای نيولای او نه يې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ويشتلو کي هم ډېر مشهور و دستي د مديني پر يو غره باندي وخاتی او د لوټ اعـلان يې وکړی پـه خپلـه يې پـه غلـو پسـي و

(188) اصابـه – اسـتيعـاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې وررورسېدئ نو پر هغوېې داسې د غشو باران شروع کړی چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودی يو اځي و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې راګرځوی دی به د يوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا ځخه د غشي واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولويږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷛ فرمايي چې پردغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه دېرش نيزې او دېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کې عيينة بن حصن د يوې ډلې سره د غلو مرستې ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يو اورې ودريږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپيژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الا کوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کې يو څوک غواړي چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کې يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کې ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷛ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کې پر غره باندې اعلان کړی و لنډه دا چې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدينې و خواته مې ددرختو په منځ کې په غور سره وکتل ومې ليدل چې زما دمرستې لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کې يې اخرم اسدي ﷛ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندې حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷺ باندې حمله وکړه چې په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي دده پر آس سپور سو ابو قتاده ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاده ﷺ دآس پر پښو باندې حمله وکړه ابو قتاده ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاده ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چې عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.[189]

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چې حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چې يو لږ ساعت ودرېږه چې د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چې ماپرېږده چې شهيد سم وايي چې په مسلمانانو کښې يوائې دی شهيد سو او په کافرانو کښې دېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چې زما سره سل کسان راسره کړه چې په دوی پسې ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چې هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چې پدغه وخت کښې د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چې پراسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چې غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتيږي دادهغه داخلاص برکت و چې الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلې ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

---

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښي مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يواځي دري آسان، شپږ يا نهه زغري، اته توري او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښي نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزوري حالت کښي وه نبي ﷺ چي ددوارو خواوو اندازه و لګول نو داسي دعايې وغوښتل : اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دي ته سپرلۍ ورکونکی يې ، دوی په بدن لوڅ دي ته جامه ورکونکی يې ، دوی اوږي دي ته مړه ونکی يې ، دوی ناداره دي ته غني کوونکی يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب رضي الله عنه دواړه په جنګ کښي د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.[190]

دغه دواړه مبارکان داحد په غزاء کښي هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښي چي ددوی بيان تير سو داحد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کي چي دوی په کوچنيانو کښي شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښي خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چي د کوچني والي څخه يې په زړو کښي شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښي يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنه بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

---

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وشوه پدې کښې د یو انصاري اود یو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وشو دا ساده خبره وه خو آخر لویه شوه هر یوه د خپل قوم څخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه یوه ـ یوه ډله پیدا شوه نږدې و چې د جنګ میدان ګرم شوی وای خو ځینې خلک راغلل او صلحه یې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې یې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه یې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه شوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډیرې بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته یې وویل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کې ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمایي ووېشل اوس هم که چیري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځایه څخه تړوله ولاړ سي. دغه منافق زیاته کړه چې په الله ﷻ دې مې قسم وي که چیري مونږ مدینې ته ورسېدو نو موږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذلیل خلک به وباسو (مراد یې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زید بن ارقم ؓ دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چې یې واورېدې نو د زغم پیاله یې ډکه سوه منافق ته یې وویل زما دې په الله ﷻ قسم وي چې ته ذلیل یې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هیڅوک مرستیال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله ﷻ د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وویل چې ښه دئ چوپ سه ما خوهسې ټوکې کولې حضرت زید بن ارقم ؓ ولاړی و نبي ﷺ ته یې قصه وکړه حضرت عمر ؓ وویل چې یا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دې ور پرې سې خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه یې ورته اخیستل چې ما ددې خبرو څخه یوه خبره هم نه ده کړې. زید بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ويلي دي په دغه مجلس کي د انصارو هم يو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ويل چي عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کيږي د يو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چي په اورېدو کي څه غلطي ځني سوې وي او يا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زيد ﷺ چي کله خبر سو چي عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رېښتني ثابت کړی دئ او زه يې درواغجن ثابت کړی يم نو زيد ﷺ د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چي سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښې وه د زيد ﷺ رېښتينوالی پکښي ثابت سو اود عبدالله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زيد ﷺ عزت دمخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زيات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چي مديني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي يو زوی و درېدئ او پلار ته يې وويل تر هغه وخته پوري دي د مديني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چي ددې اقرار ونکړې چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار يې ډېر حيران سو چي دغه زوی خو به ټول عمر زما عزت او درنښت کاوه او نيک ژوند به يې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي درېدای نه سوای مجبوره سو اقرار يې وکړئ او وې ويل چي قسم مي دي په الله ﷻ وي چي زه ذليل يم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مديني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

(191) خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدينې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له وجهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدينې ته درسېدو سره سم د ابوسفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه بايد موږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې يوازې دي هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازې حضرت جابر ﷺ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شريکېدم خو پلار مي اجازه رانکړه او راته وې ويل چې ستا اووه خوندې دي بل نارينه په کور کې نسته نو په ما او تا کې ديوه پاته کېدل ضروري دي نو پلار مي پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهيدسو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ﷺ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې يې ګډون نه وکړي.(192)

فايده: د حضرت جابر ﷺ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چې پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډېر قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

(192) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

يهوديانو د خلگو سره ډېره سخته معامله کول دده سره يې بيا بيخي سخته معامله کول ددې ځخه علاوه دده اووه خوندې وې دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار يې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندې برلاسی سو او د جهاد اجازه يې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبير ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۲ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسيزه لښکر سره راووتی د روميانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د روميانو امير جرجير اعلان وکړی چې هر ځوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځيني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبير ﷺ چې خبرسو نو وې ويل داد فکر او تشويش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې ځوک جرجير ووژني دهغه لور به ده ته په نکاح ورکوو ، يو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به يې د هغه ښار امير هم جوړ کړو لنډه داچې تر ډېره وخته پورې جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبير ﷺ جرجير وليدئ چې د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندې دوه مينځيانو د طاؤوس په وزرو سايه کول عبد الله بن زبير ﷺ په پټه د خپل لښکر ځخه جلا سو او پر هغه يې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د يوروغي او جوړې پيغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر ورورسېدی حمله يې پرې وکړه سر يې ځني پرې کړی بيا يې په نيزه پيودلی راوړی او ټول خلګ ورته حيران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: حضرت عبدالله بن زبیر ﷛ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرینو کي لومړي کوچنی دی وو چي پیدا سو دده په پیدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر یوه کاله پوري د هیڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پیدا سوی او یهودیانو به دا ویل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښي هلک نه سي پیدا د نبي ﷺ د کوچنیانو سره بیعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبیر ﷛ سره یې داوو کالو په عمر بیعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښي دده عمر څلوریشت یا پنځه ویشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپرې کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴- د حضرت عمرو بن سلمه ﷛ د کفر په حالت کښي د قرانکریم یادول

عمرو بن سلمه ﷛ فرمایي چي مونږ دمدیني په لاره کښي یو ځای اوسېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د تاټوبي څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مدینې څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ویل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه یې کړېده هغو به راته ویل چي هغه وایي پر ما باندي د الله ﷻ وحي نازلیږي چي دغه ـ دغه ایاتونه دي دی وایي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم ایاتونه ماته بیانول ما به یادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکریم یادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د یو څو سړو سره د خپل قوم په استازیتوب دنبي ﷺ وحضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شریعت احکام و ښودل لمونځ یې ورزده کړی.او په جماعت سره یې دلمانځه کولو طریقه وروښوده او ورته وې فرمایل چي دکوم چاچي په تاسو کښي ډېر قرآن شریف په یادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر ایاتونه یاد کړي وه نو زه تر ټولو زیات د قرآن شریف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه یې امام جوړ کړم په دغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښبي زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چي به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.(193)

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چي په دومره لږ عمر کي د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډېره برخه يادوه پاته داخبره سوه چي په کوچنی پسي لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کي بايد ووايو چي د کوچنی په امامت کي اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښبي کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کي وايي چي نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چي په تاسو کي دي د قران زيات حافظ امام سي درسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و(دا ددوی پر خپل سر کار و چي کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس رضي الله عنهما دخپل غلام په پښو کښبي بېړی اچول

د حضرت عبد الله بن عباس رضي الله عنهما غلام عکرمة رحمه الله دمشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چي زما آقا عبد الله بن عباس رضي الله عنهما به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښبي به يې زولنې اچولي وې چي زه يوې خوا او بلي خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.(194)

فايده: که څه هم دتګ او راتګ په وخت کښبي خو هم زده کړه کېده خوکوم ثوک چي د زده کړي په وخت کښبي سيل او دبازار ميلې کوي دغه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم ددغه شی اغېزه وه چي د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة رحمه الله جوړ سو

---

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وایي چي په ټولو تابعینو کښي ځلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي یو عکرمة دی.

۱۲- د حضرت ابن عباس په کوچنیوالي کښي قران شریف یادول

پخپله حضرت ابن عباس فرمایي چي زما څخه د تفسیر پوښتنه کوئ ما په کوچنیوالي کښي قران شریف یاد کړی دئ په بل حدیث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ویلی و.(195)

فایده: د هغه زماني یادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پردیو ژبو د ښنتنانو یادول دي بلکي هغو چي به څه یاداوه په پوره تفسیر سره به یي یادوی پدي وجه حضرت عبد الله بن عباس د تفسیر لوی امام دئ د کوچنیوالي یادول ډېر محفوظ وي. د تفسیر حدیثونه چي څومره دعبد الله بن عباس څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود ﷺ فرمایي: د قران شریف بهترین مفسر عبد الله بن عباس دی ابو عبدالرحمن ﷺ فرمایي: کوم اصحابانو چي به مونږ ته قران شریف راښودئ هغوی فرمایي چي اصحابو به د نبي ﷺ څخه لس آیاتونه زده کړل وروسته به یي تر هغه پوري نور ایاتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو ایاتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: عبد الله بن عباس ﷺ د ديارلس کالو و چې نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښې دی مبارک د تفسير او حديث هغه درجې ته ورسېدئ چې د تفسير امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسير پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ ددعا برکت و څکه نبي ﷺ يو وخت استنجا ته تشريف يووړی عبد الله بن عباس ﷺ داوبو لوښی ورډک کړی نبي ﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعايې ورته وکړه چې الله ﷻ دي تاته فهم او هوښياري په دين کي درکړي او په قرانکريم کي دي الله ﷻ تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته يو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نيت وکړی په نبي ﷺ پسې ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته يې ودراوی څکه که مقتدي يو سړی وي نو دامام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چې پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چې نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه يې څني وکړه چې ولي شاته سوې ده ورته وويل چې ته دالله ﷻ رسول يې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زياتوالي دعا وکړه.([197])

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص ﷺ په کوچني والي کي د احاديثو يادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص ﷺ د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چې په يوه ورځ يې قران شريف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځې به يې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زيات تکليفونو ايستلو څخه منع کاوی او ورته فرمايل به يې چې په داسې حالت کي به دي بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ويښ يې سترګي به دي خرابي سي د بدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د ميلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وايي چې ما به هره ورځ قرانکريم ختماوی نبي ﷺ راته وويل چې په ټوله مياشت کښې يو قرانکريم ختموه ماورته

([197]) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چې د خپلې ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبيﷺ ورته وويل نبه دئ په شلو ورځو کي يې ختموه ماورته وويل يا رسول اللهﷺ! دا ډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چې د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچي په درو ورځو کښې يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چې د نبيﷺ ارشادات يې ليکل چې په ياد يې پاته سي دده سره د نبيﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چې د الصادقه نوم يې پر ايښى و دى وايي ما چې به هرحديث د نبيﷺ څخه اورېدئ هغه به مي ليکى خلګو زه منعه کړم چې نبيﷺ خو انسان دئ کله په غصه کي وي، کله د خوا بدتيا په وخت کي وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کي چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کي هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلي مي نبيﷺ ته ددغي خبري بيان وکړى نبيﷺ راته وويل چي ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ دده د خولې څخه چي کوم شى وزي ددرد په حالت کي وي که د خوشحالۍ په حالت کي وي د حق نه پرته نه وزي.(198)

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو سره ددې چې په عبادت او صفوف کښېي بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرةؓ فرمايي چې په اصحابو کښېي تر ما زيات د حديثو روايت کوونکى نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو څخه چې هغه به ليکل او ما نه ليکل ددې څخه معلومږي چې د عبد الله بن عمرو روايتونه تر ابوهريرة ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښېي د ابو هريرة روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلي دي چې يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کي دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت قران شريف يادول

(198) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﷺ په جليل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د ميراث په علم کښې زيات ماهر و و يل کيږي چي په مدينه منوره کښې دی مبارک په فتوا ، قضا ، ميراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چي نبي ﷺ هجرت وکړی مدينې منورې ته يې تشريف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچي عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنيو جګړو کښې لکه د بدر او داسي نورو کي د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکي د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چي تر هجرت وروسته مدينې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﷺ حضورته وروړاندي سو يو چاورته وويل چي داد انصارو د کوريو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکي اوولس سورتونه پياد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړی ماسورت ق ورته ووايه نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چي به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلي نبي ﷺ وماته امر وکړی چي زه د يهوديانو په ليکلو باور نلرم داسي نه چي غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسي وکړه) ددې څخه وروسته چي به هغوی ته کوم خط تلی ما به ليکی او ديهوديانو له خوا څخه به چي کوم خط راتلی ما به وايه په يو بل حديث کښې راغلي دي چي نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چي ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سرياني ژبه زده کړه.([199])

([199] فتح ـــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷛ په کوچني والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷛ پيدا ايښت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کي دروژې په مياشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتي و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چي پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړی څو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﵀ د حضرت حسن ﷛ څخه پوښتنه وکړه چي تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لاري دخيرات د خرما وو يوه کوته پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مي واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چي مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چي ما پنځه واړه لمونځونه درسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.([200])

حضرت حسن ﷛ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ماقضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چي تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کي چي صحت دي ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چي د نورو سرپرست يې، کوم څه چي تاماته راکړي دي په هغو کي برکت واچوې او څه چي دي زما په تقدير کي ليکلي دي د هغو د بدی څخه مي وساتې څه فيصلې چي ته وکړې هغه

([200]) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستا په خلاف څوک فيصله نسي کولای د کوم چا چې ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن A فرمايي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي چې څوک د سهار لمونځ وکړي پر هغه ځای باندې ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې د دوزخ د اور څخه خلاص کړي.

حضرت حسن A څو حجونه پر پښو باندې کړي دي او فرمايل يې چې ما ته پر دې خبره شرم راځي چې زه مړ سم د اللهﷻ سره يو ځای سم او زه دې د هغه وکور ته پر پښو باندې نه يم ورغلی. دی مبارک ډير صبرناک و په مسند احمد کي دده ذکر په زيات شمير روايتو کي سوی دئ. د تلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانو کي ذکر کړی دئ چې د يارلس حديثونه څني نقل سوي دي. او که اله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا د حافظې کمال دئ او د شوق نهايي نقطه ده. افسوس چې زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته د دين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰ـ د حضرت حسين A په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيد السادات حضرت حسين A ترخپل ورور حضرت حسن A يو کال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر د رسول اللهﷺ د وفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله او څو مياشتي و د شپږو کالو کوچنی به څه د دين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بيا هم دده روايتونه د حديثو په کتابو کي رانقل سوي دي او محديثينو په هغه اصحابانو کي شميرلی دي چې اته حديثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسين A فرمايي: ما د رسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه او يا ښځي ته چې کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووایي: انا لله وانا الیه راجعون.(یعني دغم په وخت خو یې ویلي وي ډیر وخت وروسته چي ورپه یادسي بیا یې هم ووایي) دغه کس ته الله ﷻ دومره ثواب ورکوي لکه دغم په وخت کي چي یې ورکوي.داهم دنبيﷺ څخه روایت دئ چي فرمایي: زماامت چي په کښتۍ کي سپرېږي دا آیت دي ووایي : ☜❍⇔⚐☞ ✁✍★ ✌☒♑⬀❷🗀🗀♑☐✍

❐◆✌↖❷⬀☙☐☝♑☐✍🗐 ◑✍♌☐ ❻◆🗀■✍❼ ✺⬄◆▦→❑❻☒ ❻▪❍✍↗☹⋖ الله ﷻ به یې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسین ؓ پنځویشت حجونه پرپښو کړي دي . لمونځونه به یې هم زیات کول اوروژې به یې هم زیاتي نیولې .په خیرات اوددین په هرکار کي یې زیاته هڅه کول .ربیعة ؓ فرمایي : ماد حسین ؓ څخه پوښتنه وکړه چي دنبي ﷺ بله کومه خبره ستا یاد ده ؟ده مبارک راته وویل: هو زه یوه ورځ پر یو کلکین باندي وختم هلته خرماوي پرتې وي مایوه دانه راواخیسته په خوله مي کړه نبي ﷺ راته وفرمایل: وې غورځوه موږ دخیرات خوړلو څخه منعه یو . حضرت حسین ؓ درسول الله ﷺ څخه روایت کوي چي نبي ﷺ فرمایي: دسړي د اسلام ښه والی دادئ چي بې کاره کارونه پرېږدي.(201)

ددې څخه پرته نور روایتونه هم دده مبارک څخه سوي دي.

فایده: ددې ډول څخه داصحابانو ؓ څخه ډیري واقعاتي رانقل سوی دي چي دوی مبارکانو په کوچني والي کي درسول الله ﷺ څخه نقل کړي وي محمود بن الربیع ؓ یوصحابي دئ چي دنبي ﷺ په وفات کي دده عمر پنځه کاله و دی مبارک فرمایي: زه به ټول عمر داخبره هېره نه کړم چي نبي ﷺ زموږ کورته راغلی زموږ په کور کي یو څاه و ددې څاه د اوبو څخه یې یوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.(202)

---

(201) اسد الغابة ، استیعاب .
(202) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ خپل کوچني اولادونه په بې ځایه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې څني خلګ ورته نکلونه وایي)او په بې ځایه شیانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چیرې موږ د سپېڅلو انسانانو قصې پیدا کړو او خپلو ماشومانو ته یې وکړو اویا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پیریانو ، دېبانو او داسې نورو شیانو قصې کوو او زړونه یې وروېروو باید زړونه یې د الله ﷻ په عذاب سره ور وربېږدو دوی ته به په دنیا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هیڅکله نه هیریږي په داسې وخت کښې که چیرې قرانکریم حفظ کړي نونه به څه تکلیف ورته وي او نه به یې وخت لګیږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دي یې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي اودخپل کور د سپین سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پرې سو نو یوربع یې (د سپاري څلورمه برخه) یې په یادوه او د اوو کالو په عمر کښې یې ټول قرآن په یاد سو او زما پلار زما د نیکه په پټه د فارسي ډېرې برخې لکه بوستان، سکندر نامه او داسې نور شیان ویلي وه زما پلار ویل چې ماته به پلار د قرانکریم دختمېدو وروسته ویل چې اوس نو دورځې یو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتې کوه نو زه به دده د امر مطابق دسهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندې کښېناستم په شپږو یااوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکریم ختم کړی د غرمې ډوډۍ به مې وخوړه وروسته به مې د خپلې خوښې سره سم فارسي ویل تر شپږو میاشتو پورې مې پرله پسې دا عادت و هره ورځ به مې یو قرآنکریم ختماوی وروسته به مې نور سبقان ویل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده. ددغه زیات تلاوت فایده داوه چې دده څخه قرآنکریم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډېدئ څرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه یې په خپل لاس سره کول نوهیڅکله داسې نه ده پېښه سوې چې دوي دې په لاس کار کاوه او په خپله خوله دې یې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسي نه و کوم ډول چي په عمومي توګه په مدرسو کښي دئ چي زيات پشار پر استاز وي بلکي دخاصو طالبانو سره طريقه داسي وه چي شاګرد به عبارت وايي ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيري هغه مطلب صحيح و نو استاذ دمخکي تللو امر ورته کاوی که به يې غلطي پکښي وکړه نو که به دغه غلطي ته دتهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکي دهمدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه داخبره د منلو وړ نه ده چي د اصحابانو په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومي قصې چي مي تر اوسه پوري رانقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چي ددوی مبارکانود عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول ددې څخه علاوه دمحبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چي تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسي شی دئ چي په زړه کي ځای ونيسي نو محبوب له پر هرشي غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهرباني او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصيب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښي خوند دئ او ددين په هر تکليف کښي هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صديق ﷛ د اسلام اعلان او تکليف

د اسلام په پيل کښې چي به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به يې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چي د کافرانو دخوا کوم تکليف ور ونه رسيږي کله چي د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷛ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چي په ښکاره ډول تبليغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صديق ﷛ په ډېر ټينګار يې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه يې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صديق ﷛ د تبليغ خطبه ورته شورع کړه داپه اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چي ده مبارک وويل په دغه ورځ سيد الشهداء حضرت حمزه ﷛ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځي دري ورځي وروسته حضرت عمر ﷛ په اسلام مشرف سو خطبه چي شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صديق ﷛ سره ددې چي په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چي مخ مبارک يې د وينو ډک سو پزه او غوږونه يې ټوله په وينو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو يې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چي يې نسوای کولای هغه يې ورسره وکړل ابوبکر صديق ﷛ بي هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تميم خبر سول او ددغه ځای څخه يې پورته کړی رايې وړی او ټولو خلګو ته دايقنيي وه چي ابوبکر صديق ﷛ ددې حيواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تميم مسجد ته راغلل او اعلان يې وکړی چي کچيري ابوبکر ﷛ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ؓ په وهلو کښې زيات دبدبختيو اظهار کړی و تر مابنام پورې ابوبکر صديق ؓ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته وويل هغه به خبرې نه کولې مابنام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړي ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وويل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پيښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته يې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دي دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دې هم د نبي ﷺ خبري وکړي خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې وويل چې ده ته د خوړلو او څيښلو لپاره يو شی برابر کړه مورېې هم يو شی برابر کړی راېې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وويل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته وويل چې دحضرت عمرAA خور ام جميل ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځني وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتني د پوره کولو لپاره و ام جميل ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې ځني وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې وويل چې زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ؓ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيري ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ؓ حال يې وليدئ ام جميل چې ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چې دې بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړي حضرت ابوبکر صديقؓ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې دابې اورې ابوبکر ؓ ورته وويل ددې څخه مه وېرېږه ام جميل ورته وويل چې رسول الله ﷺ بيخي جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ؓ پوښتنه ځني وکړه چې اوس چيرې دئ ام جميل ورته وويل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ؓ و فرمايل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي زما دي په الله ﷻ قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څيښل ونه کړم ترڅو رسول ﷺ ونه وينم . دده مبارک مور بیا پدي وجه ناارامه وه چي دی يو څه خوراک او څيښاک وکړي ترڅو يوڅه توانايي يې په بدن کي پيداسي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلي خوا دده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي ﷺ ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړی چي دخلګو تلل او راتلل بند سي بيايې د رسول اللهﷺ د ليدلو لپاره بوزي پدې وجه چي ځوک يې ونه ويني او تکليف ورونه رسوي کله چي دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر ﷺ يې دارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر AA وروړسېدئ درسول ﷺ په غاړه کي يې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کي لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چي د حضرت ابوبکر صديق ﷺ حال د ليدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صديق ﷺ خواست وکړی چي دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدايت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته يې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانه سول.(203)

فايده: د عيش او عشرت او د خوشحالي په وخت د ميني او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چي د تکليف او غم په وخت کښي هم پاته وي.

٢-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتيا او قوت سره ـ سره چي نن څلوارلس پيړۍ وروسته يې هم زړورتيا مشهوره ده او ددې سره چي د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نومونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چې نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به دهغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسي ▲ چي طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژربه راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښې به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ﷺ تر دوهمي ورځې پوري ګونګی و هيڅ يې دخولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ﷺ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوائې ابوبکر ﷺ و چي د غره په څېر ولاړو او ټول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راړوی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندي راووتی حضرت عمر ﷺ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چا چي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دي پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو څوک چي د الله ﷻ عبادت کوي هغه دي پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري ووايه: ([204])

⇧💣■🖬⌧⌘ ⇧⑨⧫🕭 ⮘✌❑🡐♒◆❻ ⬝⬥🙰➁ ➘⑨⬤☺◻⧫➔👍 ☞◆✍◆❒

✖🕯⇦🙰✉⬥▫❒📖 🗐 ⭦✍🡐♒❾❷♌👁☞✂ 🙵📖🙰✂⬀🖮⬥🕭 ♊🙵✍

✂❼■✍⧫⭦ ⬃☹⬈⬇⬀⌛■🖬⬥➁☼☞✂ ⬥✍🙵☛➔🕭 ⬃❒❒📖 ✾☠☞❑✍

🗐❼■✍⧫⭦ ⬄🖬🙰🖬⬥➁☪⧫③ ♊⧫✍◆❒ 🗐 ⬀☠⬈🗏🙰⌛🕓⬥➁⇧⭦❒📖

🗏 ☞🕉★⬂⓿⌧⅄ ⅄✏☞✂ ▪❸⮈⮚⧫③ ♊■🖬⬥▫ 🙵❍⬂⓿⧫⌛🖅➁⧫⭦

([204]) خميس

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦✖❷⇖⌛⊙⊙⌖⑩☞☞✂ ✦✏☞☞✂ ❽✖❽⇳➚◆⓿☐☞◆❒
(205)⇜⇝✎✎⇗

ژباړه: محمد ﷺ صرف پیغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).
کچیري محمد ﷺ وفات یا شهید سي نو تاسو بېرته له دینه څخه اوړئ؟ او که څوک له دین څخه واوړي هغه ته هیڅ تاوان نسي رسولای (یواځي خپل ځان ته تاوان رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.(206)

فایده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ﷺ څخه د خلافت مهم کار اخیستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دہ مبارک ته چي د ښخېدلو او میراث څومره مسئلې معلومي وې بل چا ته نوې معلومي د نبي ﷺ د ښخېدو په ځای کي اختلاف سو ځینو وویل چي په مکه کي یې ښخوو ځینو وویل چي په مدینه منوره کي یې ښخوو او ځینو ویل چي په بیت المقدس کښي یې ښخو خو حضرت ابوبکر صدیق ﷺ وویل چي ماد نبي ﷺ څخه اوریدلي دي: پر کوم ځای چي پیغمبر وفات سي پر هغه ځای به یې قبر وي پر کوم ځاي چي دنبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بیا یې و فرمایل: چي مادنبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هیڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځیني پاته سي هغه به خیراتیږي بیا یې وفرمایل: مادنبي ﷺ څخه اوریدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپرست سي او بیاپه بې پروایۍ سره بل څوک امیر جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمایلي دي چي قریش د امرا او سلطنت مسئول او سرپرست دي. او داسي......

---

(205) سورة آل عمران الایة (١٤٤)
(206) بیان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د یوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کې چې مسلمانانو ته تکلیفونه ورسېدل او ډیر مسلمانان شهیدان سوه دغه دردونکې خبر چې مدینې منورې ته ورسېدئ نو یوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره دکوره څخه راووتل راغله د خلکو یوه ډله ولاړه وه دې په بې قرارۍ سره پوښتنه ځنې وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کې ورته وویل: چې ستا پلار شهید سوی دئ دې انا لله وویل بیا یې په بې قرارۍ سره پوښتنه وکړه چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وویل چې ستا خاوند شهید سو بل چا د زوی د شهادت ورته وویل بل چا بیا د ورور د شهادت خبر ورکړی چې دا ټول شهیدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چې رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلکو ورته وویل چې په خیر او خیریت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ویل چې چیری دئ؟ خلکو ورته وویل چې په هغه ډله کې دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په لیدلو یې خپلې سترګې یخې کړې د رسول الله ﷺ په لیدو یې وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د لیدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هیڅ دئ په یوه روایت کې راغلي دئ چې دې نبي ﷺ تر جامو ونیوئ او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چې تاسو ژوندی او سلامت یاست نو ماته د هیڅ مرګ پروا نسته.([207])

فایده: ددې ډول څخه ډیرې قصې راغلې دي په همدې وجه د مؤرخینو د نوموړې ښحې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحیح خبره داده چې قصې د څو ښځو څخه پیښې سوې دي.

۴- په حدیبیه کې د ابو بکر صدیق رضي الله عنه او مغیرة رضي الله عنه کار او د عامو اصحابو رضي الله عنهم طریقه

([207]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د ميانۍ په مياشت کې سوی دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لوې ډلې سره د عمرې اراده وکړه دمکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې دمکې څخه منعه سي ددغه لپاره يې لويه تياري وکړه او دخپلې مرستې لپاره يې ددباندې څخه هم خلګ راوغوښتل او يو لوې جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړی نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومي ځای ته د حال معلومولو لپاره واستوی (هغه صحابي چې بېرته راغلی) دنبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې دمکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلګ يې ددباندې څخه هم راغوښتي دي نبيﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوی ددباندې څخه راغوښتي دي دهغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو . حضرت ابوبکر صديقؓ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوی يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيرې دوی مختـه راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ داخبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلی داخبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې داخلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوی خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړي ته تيار يم زما او ددوی تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوی سره جنګ نه کوم او که دوی زما سره جنګ نه کوي مادي نوروته پرېږدي او که دوی په هيڅ شی نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سرپرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغام هغو ته ورسوم ، دی ولاړی هغو ته يې پيغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتيب دد واړو لورو څخه د تګ او راتګ لړۍ جاري وه چې يو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بيا مسلمان سو ده هم د بديل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ويل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکي داسې يو څوک نه دی پيدا سوی چې دغه کار يې کړی وي يعني ټول عرب دې يې لمنځه وړي وي او که چيري دوهم حالت سي يعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چې ستا سره دي هغه زه د شريفو خلګو ډله نه وينم ټول به درڅخه ولاړ سي تا به يوازي پرېږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کې ولاړ و داخبره يې ونه زغمل دستي يې ورته وويل: د خپل خدای (لات) د بولو ځای و څټې ايا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به يوازي پرېږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وويل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وويل: ستا يو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دې هغه احسان نه وای نو خامخا به مې ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بيا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږيري مبارکې ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغيرة بن شعبة AA په دغه ځای کې ولاړ و خود يې پر سر وه د توري په مټ يې خپل اکا (عروة) وواهه چې لاس دي ليري ساته (يعني د نبيﷺ وږيري مبارکې ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چې دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وويل: دا مغيرة AA دئ عروة ورته وويل: اې غداره ! ستا غداري تر اوسه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغيرة د اسلام مخکي څو کافران وژلي وه عروة يې ديت ورکړی و په دغه ځای کې يې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چې عروة د نبيﷺ سره خبري کولې او پټ ـ پټ به يې د سترګو تر بيخو د اصحابانو حال هم معلوماوه کله چې بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته يې وويل: اې قريشو ! زه د ډېرو پاچهانو دربارو ته تللی يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقيصر، نجاشي او دکسرى دربارونه مې ليدلي دي او د هغوى اداب مې ليدلي دي قسم په الله ﷻ که ما د يو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت ليدلى دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دى لاني توکي دوى يې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن يې موږي کوم امر چې دى وکړي د پوره کولو لپاره يې ټوله و ځغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نيسي يو څاڅکى اوبه مځکې ته نه پرېږدي کوم يوه ته که څاڅکى ورونه رسيږي نو دهغه بل يوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ يې وموږي که د محمد ◄ په مخکې دوى خبري کوي نو په لوړ اوازيې نه کوي دادب له وجهې ده ته لوړ نه ګوري که د هغه د سر يادږيري وېښته ولوېږي نو دبرکت لپاره يې پورته کوي مځکې ته يې نه پريږدي لنډه دا چې ما دهيڅا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ ليدلى لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکې ته واستوى څکه يو خو دى مسلمان و او بل دده په مکة کې ډير عزت و په همدې وجه دده په وړاندې ډيره ويره نه وه چې خلک دې تاوان وررورسوي. نو څکه يې دى د قاصد لپاره غوره و بلل سو. دده مبارک تشريف يووړى. مسلمانانو ارمان وکړى چې دى خو لا ښه سو مکې ته ولاړى ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمايل: زما اميد نسته چې هغه دې زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ﷺ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعيد په خپله پناه کې واخيستى اورته وې ويل: چې ولاړ سه هر چيري چې ځې هيڅوک ستا منعه نسي کولاى عثمان ﷺ هم شاوخوا وګرځېدئ د ابو سفيان او د قريشو د سردارانو سره يې و ليدل د نبي ﷺ پيغام يې ورو رساوه کله چې ببرته راتلى نو د مکې خلګو ورته وويل: چې اوس راغلى يې ونيسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کې ورته وويل عجيبه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوى وي او زه به طواف کوم دا هيڅکله نه سي کېدلاى کافران دده پر دې خبره په غصه سوه دى يې بندي کړى او مسلمانانو ته يې حال وروا ستوى چې عثمان شهيد

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ څخه يې تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدې بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يې عثمان ﷺ ايله کړی.(208)

فايده: په دې قصه کې د ابوبکر AA وينا او دمغيرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسې ده چي د نبي ﷺ سره د بې اندازې مينې خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

⮰♊♦⭶ ✦✐✍✁ ♉♉⮏❖⑥ ⇳⑨•☽⅄☞ ✉

♉①♦☼❑⭶➔⑦③✍♦⌨⭶③ ⬂❶⑦☽ ♉▫✓⑦☪⑦✌⬃•←☺⬂☞✍✁

❼⑦× ✍♦✌ ⌘☠⑦◘◫➔•▫ ℘□♦❷◫✗⊙⌖☞✍✁ ✽♁⬂♦❒✌

•◘◆☪⑩⮏▤○○☞✍✁ ♦✌♦❽☼❒🕯•▫ ⬀☠℘&℘▯❑➔◘➔🔔

✍✡⌛③❖❷•🔔 ✍☯•⬃✍•▫ ⬀☠←♑♦⌛⌚❒⚐❒🕮♦❒ ⬀☠℘&⬀❸■◘♦⭶

(209) ⮰⮚⑦⮳

پورتنی آيات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير AA وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير AA ته يې ورکړل چي دا يو سه يو ځای يې ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يې و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يې وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

(208) خميس
(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن او ر د دوزخ نسي مسحه کولای خو د خلکو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني او دس مات ټول پاک دئ په دي کي هيڅ مشکل نسته د نبي ﷺ د دي ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلکو څخه تا ته هلاکت دی ستا څخه و خلکو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ﷺ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ و دې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرمونبان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

٢- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ او يا سر مبارک د خود دوي کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر ﷺ وروغستل او د بلي خوا ابو عبيده ﷺ وروغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. د دي دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ﷺ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.(211)

٧- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس

(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن حارثؓ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره دا ناو کورته تلې چې قافله يې بنو قيس و شکول او وې لوټل چې زيدؓ هم پکښې و دی يې غلام کړې د مکې په بازار کې يې خرڅ کړی. حکيم بن حزام د خپلې عمة خديجې لپاره رانيوی د خديجې چې کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خديجې زيد د نبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زيد پلار د خپل زوی په بيلتون ډېر غمګين و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مينه لري. د زيد پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به يې ويل يوې خوا او بلې خواته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه يې داده: زه د زيد په ياد کې ژاړم نه يم خبر چې هغه ژوندی دئ چې اميد يې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په اللهﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې ای زيده ! ته پستې مځکې هلاک کړې يې او که د غره مځکې هلاک کړې يې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بيرته راځې که يا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې ای زيده ! چې لمر راخيږي هم ته رايادېږې او چې باران کېږي نو هم ستا ياد ما ځوروي او کله چې بادونه چليږي نو هم ستا ياد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنيا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنيا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډېر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره اميدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکې فلانکې ، آل اولاد ته وصيت وکړم چې په دغه ډول په زيد پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې ده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ويل او تلاش به يې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل([212]) هلته يې زيد و پېژندئ او خپل د پلار حالت يې ورته بيان کړی

([212]) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج يوډول دود درلودی چې لوڅ به يې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته دري شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب يې داسې و. زه په خير او خيرت کې يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامې کې يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعاريې ورته وويل چې زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم او سېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکې څومره چې فديه ده تر هغه زياتي پيسې واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چې موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومري خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وکړئ که چيري په خپله خوښه تلی نو ببله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسې چا باندي زور نسم اچولای چې په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چې ته دوی پيژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مې اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تا ته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره او سېدل غواړې خو زما سره او سه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ ! زه ستاسې په مقابله کې هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مې هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامي خوښوې؟ د پلار، اکا، کور

يې کولې . داسې نه ده چې د زيد خپلوان په دغه وخت کې مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قريبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زيد ﷺ ورته د نبي ﷺ و لورې ته اشاره وکړه اووې ويل: ماپه ده کې داسې شيان ليدلې دي چې په مقابله کې يې هيڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی يې په غېږ کې ونيوی او وې ويل چې دی ما په زوی والي نيولی دئ. پلار او اکا چې يې دا حال وليدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره يې پرېښودئ ولاړل.(213)

فايده: حضرت زيد ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې يې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- داحد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو يو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهيد سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغيزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ويره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړ حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په يوه ډله کې يې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ وليدل چې ټوله د خوابدتيا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدې ښکارې؟ دوی ورته وويل چې نبي ﷺ شهيد سو حضرت انس ﷺ ورته وويل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخيستل د کافرانو په يوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهيد سو.(214)

---

(213) خميس

(214) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بيا ژوند پاته کېدل د څه لپاره دئ هم داسي وسوه، چې خپل ځان يې قربان کړی.

۹- په احد کښي د سعد بن ربيع ﷺ پيغام

نبي ﷺ د احد په غزا کي پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربيع ﷺ حال معلوم نه سو چي څه به پر تېر سوي وي يو صحابي ﷺ يې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهيدانو په ډله کي لټون وکړی چي ګوندي ژوندی وي بيا يې په لوړ اواز وويل: زه نبي ﷺ رالېږلي يم چي د سعد ﷺ خبر راوړم. د يو ځای څخه يو کمزوری اواز راووتی دغه صحابي و هغه طرفته ورغلی که يې وکتل سعد ﷺ د شهيدانو په منځ کي پروت دئ لږ ساه پکښي ده کله چي نژدې ورغلی سعد ﷺ ورته وويل: چي نبي ﷺ ته زما سلام وايه چي زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومه بدله چي يوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغه غوره بدله، او مسلمانانو ته زما دا پيغام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کي يو ستر ګي لغړونکی و يعني ژوندی و نو دالله ﷻ په وړاندي يې بيا هيڅ عذر نه قبلېږي. دا يې وويل وفات سو.(215)

فايده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابياً عن امة نبيه.

(215) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقیقت کي دغه مبارکو تر سرتیرو اصحابانو د خپلي سر تیری ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دي يې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندي زخمونه قبلوي ساه يې وزي مګر ددي فکر نسته چي شکايت، وېره او يا دي غم وکړي بلکي ددوی سره په دغه حال کي هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندي د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان! په ماغوندي نااهله کي هم ددوی په څېر يوه لړه برخه مينه وای.

۱۰- د نبي ﷺ په قبر ليدو سره د يوې ښځي مرګ

د حضرت عائشي ؓ حضور ته يوه ښځه راغله او ورته وې ويل چي ماته د نبي ﷺ قبر مبارک راوښيه عائشي ؓ هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چي دنبي ﷺ قبر مبارک پکښي و هغې ښځي چي قبر مبارک وليدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کي وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فايده: ايا تاسو ددي عشق نمونه يو ځای ليدلې ده چي دقبر د زيارت توان هم ونه لري او هلته يې ساه و خيږي؟.

۱۱- د اصحابانو ؓ دمحبت متفرقي قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه يو چا پوښتنه وکړه چي د نبي ﷺ سره څومره مينه لرئ؟ ده مبارک ورته وويل زمادي په الله ﷻ قسم وي چي نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختي تندي په وخت کي تر يخو اوبو زيات محبوب دئ.([217])

(216) خميس
(217) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريښتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسې حالت و ځکه دوی د کامل ايمان څښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

[illegible] ([218])

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيرې ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو وروڼه، ستاسو ښځي، ستاسو قوم او هغه مال چې تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چې ستاسو سره د هغه د تلو وېره ده او هغه کورونه چې تاسو يې خوښوی (که چيرې دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښې تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پورې چې د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي. ([219])

([218]) سورة التوبة الاية (٢٤)
([219]) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آيت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې دنورو شيانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زياته مينه کوي. د حضرت انس ﷺ څخه روايت دئ چې نبي ﷺ فرمايي: تر هغه به يو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلګو زيات محبت ونه کړي. د حضرت ابو هريرة ﷺ څخه هم داسې مضمون ليکل سوی دئ. علماؤ ويلي دي: چې ددې محبت څخه اختياری محبت مراد دئ غير اختياري يعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چيري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بيا د ايمان څخه د کاملي درجې ايمان مراد دئ لکه د اصحابانو ﷺ ايمان چې و. حضرت انس ﷺ فرمايي: چې نبي ﷺ ورته وفرمايل: درې شيان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ايمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړی د الله ﷻ او درسول الله ﷺ سره محبت دئ چې تر هر شي زيات او خوندور دئ دوهم دا چې د يو چا سره محبت کوي دالله ﷻ د رضا لپاره وي. دريم دا چې د کفر ولوري ته تلل يعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کې پر يوتل.

يوه ورځ حضرت عمر ﷺ وفرمايل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شيانو محبوب يې رسول الله ﷺ وفرمايل: چې څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب يې رسول الله ﷺ ورته وويل: (الآن) يا عمر ! يعني اوس اې عمره ! دا چې دنبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤيې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چې اوس ستا ايمان پوره سو. دوهم دا چې داخبرداری و چې اې عمره ! اوس داخبره پيدا سوه پکار خو داوه چې د پخوا څخه وای. سهيل تستري ﷫ فرمايي: څوک چې په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي يعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل چې د قيامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وويل چې دقيامت لپاره دې څه تياري نيولې ده چې پوښتنه يې کوې صحابي ورته وويل ماډيري روژې، خيراتونه او لمونځونه ندي کړې مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګرې يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړى دئ چې په دوى کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته څومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او رېښه کښې موجود وو نو بيا به ولي نه خوشحالېدل.د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور څخه لرې ليرې و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چې د حارثة رضي الله عنه کور تاته نژدې دئ و هغه ته وو اياست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة رضي الله عنه سره مخکې هم يوځلي بدلون سوی دئ اوس ماته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبرسوی يم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کور وخپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي دهغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه اوزما مال د الله ﷻ اود هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خداى ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما څخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما څخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.(220)

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کورکښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

(220) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم او ماته په فکر کښبي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښبي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړی:

♦✌❑←൴▪❷౷൫☜✃◆❐ ⅄✐☜✃ ⇗➚⍉⮌⇖③ ♊♦✍◆❐
⌘☠⍓➔⬀☼❐🕮 ♦×⇦⍉🔔⅄✐☜✃ ⍓➚♦✍ ⍓🖮✗⯑❋🕔⬩౷൫🕯❐🡅🕯⬩▫
⌘♊🕘✗♒⑩⍉▭❐✡౷൫☜✃ ⌘♊⍉♓✍ ☠✗🙵⬀❸■🖬♦⇖ ✦✐☜✃
⍉➚✐✃⍓⑨◘🙵❼☆౷൫☜✃◆❐ ♦×✓⮰➁③⍉♎⑨⬁♉🕔౷൫☜✃◆❐
⌘♊⍝○⍓❍◆❐ 🗐 ♦×✓⬁⬩⍉🖬🕔⭘🕔౷൫☜✃◆❐
([221]) ⬲⍉✗⬀ ☜☪➁⑩⍉▫◆❻ ⍓🖮✗⯑❋🕔⬩౷൫🕯❐🡅🕮

ژباړه: څوک چي د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چې عبارت دي) د انبياؤ، صادقانو، شهيدانو او صالحانو څخه (او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ ده ته په جواب کښبي ووايه. داسي ډېري پېښبي اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښبي سوی دي او خامخا ورته پېښبيدلې (عشق است و هزار بد ګمانی- يعني مينه ده او زر بد ګمانی) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي او سېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

(221) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته ووايه . په يو بل حديث کښي راغلي دي چي يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي ولي غمجن يې؟ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښي يې؟ده مبارک ورته وويل موږ سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو په زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو په خدمت کښي کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نو موږ خو هلته نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. په يوه حديث کښي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پورتنی آيت ورته ووايه. په يو حديث کښي راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري اود نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بيا به ددوی د يو ځای کېدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښتنو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به ځني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مال، اهل او عيال په بدل کښي زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی ستړګي به يې نه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل او يادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ◄ ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځاي سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق ﷺ یو ځلي وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سی یو ځلي حضرت عمر ﷺ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷺ ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر ﷺ د حفاظت ګښت کاوه چي د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چي وړی یې ورېښلي اشعار یې ویل چي ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسېږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلک چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دې وررسېږي ببشکه اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره یو ځای کېږو که یا ؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا ؟ حضرت عمر ﷺ دغه اشعار واورېدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷺ قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والي غمجنه سوه اووې ویل چي های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه د اصحابانو ﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید ﷺ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خېږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه څني وکړه چي ایا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو ؟ ده مبارک ورته وویل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک یو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامی سره واوسم.ابوسفیان وویل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي لیدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ د نبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليكلي دي. حضرت عياض رحمه الله ليكلي دي: كوم څوك چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) وركوي هم دا معنې د محبت ده كه داسي نه وي نو محبت نه دي بلكي يوازي د محبت دعوه ده د نبي ﷺ سره د محبت لويه او ضروري نښه دا ده چي په ده مبارك پسي اقتدا وكړي او طريقي يې اختيار كړي او د ده مبارك د اقوالو او واقعاتو تابعداري وكړي په كومو شيانو چي يې امر كړی وي هغه پر ځای كړي او د كومو شيانو څخه چي يې منعه كړي وي د هغو څخه پرهيز وكړي په خوشحالۍ، غم، ناداري او پراخۍ كي د ده مبارك پر طريقو روان يې الله جل جلاله فرمايي:

⅄✐☙✁ ♦♌❑♒⌨⬀⬧➔✍ ⬄⚐🡐☞☪⬈✍ ♌⊗◑ ⬀✍➔🔔

✦✐☙✁ ⬉☠⬈▤⬃⌨⊗⌛⬄⬧⬉③ ❻⊗☼❑⬉➔⊗⌨☐✍☙☙⬧▫

▤ ⬀🖃⬈▤♦🖃❑🡐☼➔❶ ⬀🖃⬈▤⬧♈◉ ⬀❷⊗▦⬂⬄♦③◆❒

(223) ⮈⯐⮊⬀♉⚐⓿⊗❍▪❻⌧❻❑⭢▦⌧➘✦✐☙✁◆❒

ژباړه: دوی ته ووايه كه تاسو د الله جل جلاله سره محبت كوی نو زما تابعداري وكړئ الله جل جلاله به ستاسو سره محبت وكړي ستاسو ګناهونه به معاف كړي الله جل جلاله بخښونكي او زيات رحم لرونكي دئ.

خاتمه

---

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو﵃ سره معامله او ددوی لنډ فضلیتونه

د اصحابو﵃ څو قصې د نمونې په ډول ولیکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي لیکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زیات کتابونه او رسالې هم پیدا کېدلای سي څو میاشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بیا د مدرسې د بوختیا او د وخت د تنګوالي له امله وځنډېده اوس یې پر دغه پانو ختموم کوم څه چې پکښې لیکل سوی دي هیله لرم چې د فایدې اخیستولو وړ سي په آخر کښې پر یوه خبره باندي خبرداری زیات اړین دئ هغه دا چې د یوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددین په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو﵃ په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زیاته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلګ خو داسې هم سته چې د دین څخه دبې پروایې له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددین بنسټونه دي ددین لومړي خېرونکې دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دین لاسته راوړی او مونږ ته یې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عیاض﵀ د شفآء نومي کتاب څخه د یو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده لیکم اور ساله باندي ختموم دی مبارک فرمایي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو﵃ به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاینه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځې اختلافاتو باندي به چوپ پاتېږئ د مؤرخینو، شیعه ګانو ، بدعتیان او ناپوهو راویانو د روایتو څخه به مخ اړوئ. هغه روایتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پیدا کوي ددې ډول څخه که څه روایت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمايي: کله چې زما د اصحابانو ﷡ بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو ﷡ فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي الله ﷻ فرمايي:

♦×⇦♉🔔⅄✐🙵✁◆❒🗐★✐🙵✁⇖✌❑←🙰▪❻🙼⑨●☺◘♦❼🖒

❼■✍♦⇖↓↗✐✁●⑨♉⅄❒🕮🖽🕛←❍⍓→♦👌

☎⬀☠↘♒◆☪⬃❹♦🖃↓↗✐🙵◆🖗☒❑↓❻🙼❻🙵⊙🖽↗▤⬂🙜🙵✁

♦♌❑↗⬄♦✌⬀⌛♦③✁✡⑨●♈←🙰🙵✡➔⅄🖎↓❻⬀☠←♑🗁♦❷⬩✍

☎🙵☪☼🕓◆❑⇳⬂🙼❻◆❒★✐🙵✁⌘♊♉♓👌⌖☒⇳🙼⬩▫

🟔❷❒🏳❒🕮⇳♊♉♓👌🏳♐♑♉♎❑⇖♉⇖❒❼♐×⬀☠➔♎🙵⍓☺⓿⬁🙰

❼♐×⬀☠←♑➔🖬⬩✞♦👌⍓🖮♉🙜🕓⬩❶🗐♉⑩❑→♐❹❍🙜🙵✁

❼♐×⬀🖃→♦➔🖬⬩✞♦👌◆❒🗐♉◘🗁◆❻⬀❑✸✌🙜🙵✁

⍓●♦❷⬃⌘❒🕮✍⬋⬀❻♦❽☒🖎⇯✍⑩⬁♑✞💣❝🙵✁

☒↑■🖬⬂⬄♦✌⬄🙰🙵🙵⬩▫🕛←■◆❻⍓🙞🙵♦★⬩▫🕛←❍♦★⇳➲☒⅄

➲🖬🖅♐⬃➔⇖③🕘♉❍♉🔔❑←🙰🗐❼■✍♦⇖▤❽◆❑♦☞⬄🙰🙵🙵⬩▫

⇖☠🙼🙴🙼▯☒↑⑩🖅⬄◆⓿♉🙜♦⬋✁▪❻🙮❽🙜🙵✁

♦×⇦♉🔔⅄✐🙵✁✦✐🙵✁⍓⑨♦⇖◆❒▤◆❻🙵⊙🖽↗▤⬂🙜🙵✁

☎✁❑➔🖬♉☺♦⇖◆❒☎✁❑⇖☪♦👌✁◆↗

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□◆❷ᘓ▦⬂⬄□✌☠⬋&⬃❁ᘓ✌ᘓ💣☼🕛⍓•⍼🖬🕛○🕛♌👓✂
(224) ⮴✘ᘓ⬀ 👓☺☺⓿ᘓ→◆⬉✂🕛❷⇳♉❒📖◆❒

ژباړه: محمد ﷺ دالله ﷻ رسول دئ کوم کسان چي دده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کي رحم لرونکي دي ته به ويني چي رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضالټونکي دي ددوی نښي ددوی په موخانو کي د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په توراة او انجيل کښي هم سته لکه يو تخم (چي لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو ښه په قوت کي سي بيا پر خپله تنه باندي برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چي اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلي قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چي پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چي ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چي الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چي دتورات پر لفظ باندي آيات پوره سي ځکه دآيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه دتفسيرونو څخه چي معلوميږي. په همدغه سورة کي الله ﷻ فرمايي: ♌⍓⅄◗•⑨⇳ ❻◆✘⬁♉♒ ✂👓✎✦⬉◆♊⮴

♒①◆☼❑⬉➔⍓③👓◆⌨⬉③ ⬂❶⍓◗ ♒▫✓ᘓ☪ᘓ✌⬃•←☺⬂♌👓✂
❼⍓✗ 👓◆✌⌘☠⍓🖬⍓➔•▫⌀□◆❷⍓⬈⊙⌖♌👓✂ ❁💣⬂◆❒✌
•□◆☪⑩⬁▯○○♌👓✂ ◆✌◆❽☼❒🕯•▫⬀☠⌀&⌀▯❑➔🖬➔🔔
👓✡⌛③✘❷•🔔 👓☯•⬃✍•▫ ⬀☠←♑◆⌛🕛❒🏳❒📖◆❒ ⬀☠⌀&⬀❸■🖬◆⬉
☪□◆❸❷ᘓ✞☒🖏 ⌘🏳ᘓ☼👓◆⬄◆✌◆❒ ⮴⮱ᘓ⬀

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

✁🕒❽③▩❽♦⇱✦✎✍✁♦♌🔔☒✍◆❒▤✍◘&♦✠❒⬈⓿➔❁▫🕯♦③

⬖⬗✍⬀✍✞☺⓿⬉▤⍓❍

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستاسره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد ځني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډير غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت خښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ په اړه فرمايي:

☎✁❒←⑨⍓♑🕛♦⇱✍♦✌☎✁❒➔🔔⍓⑨✽🕒≺✌🔔⍓♊✍❻

▤✍✽✍⬧🔔♊❒✌☠←♑⬃✡✍☺⬧▫☎✍❍⬂⓿■▣♦⇱⅄✎✍✁

☎⇱❷✍→♦☞♈♦③♊❒✌☠⬋&⬃❁✍✌◆❒🕛←❍♦⌛⬂♦⬧✞

(225)⬖✂▩⬀⌖☒③✍⑨⬁⌨⬧✍☎✁❒⬈♐⓿⑨♦✍✍♦✌◆❒

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي رېښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او ځني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

⌘♊✍✌ ♦♌❑⬈♐☐❒☞❁✍✁ ➾♍❑→☽✍⌛🕛❍❍♐✍✁◆❒

✍❻✍✽🕛☼☞❁✍✁◆❒ ♦×⇦▩❷⬃⬈🕛⍓♑←☺⬂♐✍✁

(225) سورة احزاب - رکوع ۱۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] ([226])

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ايمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او څومره خلک چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (څلور ويالي) بهيږي او هميشه به په جنت کي وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آياتو کي الله ﷻ د اصحابانو څخه خپله خوښي ښکاره کړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو کي ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر رضي الله عنه او عمر رضي الله عنه پسي اقتدا کوئ. په يوه حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب د ستورو په شان دي په هر يوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډيرو محدثينو په دغه حديث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عياض رحمه الله باندي اعتراض دئ چي دغه حديث يې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري رحمه الله ليکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړوي يا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کي کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي زما اصحاب رضي الله عنهم داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

(226) سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېدای نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو ﷺ په اړه د الله ﷻ څخه وويرېږئ دوی د ملامتيا نښنه مه جوړوئ څوک چي ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او څوک چي ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف راکړی چاچي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او څوک چي الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکښولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ﷺ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که څوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو ﷺ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: څوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبليږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ؓ، حضرت عمر ؓ، حضرت عثمان ؓ او حضرت علي ؓ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو ﷺ باندي بهتر و ګرځول ابو سختيياني ﷺ فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر ؓ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چاچي د عمر ؓ سره محبت وکړی نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ؓ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي ؓ سره محبت وکړی دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. څوک چي د اصحابانو ﷺ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، څوک چي د اصحابانو ﷺ بې ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دابيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷺ سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلکو! زه د ابوبکر ؓ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپيژنئ زه دعمر AA ، عثمان AA ، علي AA ، طلحة ؓ، زبير ؓ، سعد ؓ، سعيد ؓ، عبد الرحمن بن عوف ؓ او عبيده بن جراح ؓ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپيژنئ. اې خلکو کوم څوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻ وهغو ته بخښنه کړي ده تاسو زما د اصحابو﵃ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلکو په باره کښي زما لحاظ کوئ چي ددوی لوڼي زما په نکاح کښي دي او يا زما لوڼي ددوی په نکاح کښي دي داسي نه چي دغه خلک د قيامت په ورځ ستاسو څخه د يو څه ظلم مطالبه وکړي او هغه به بيا نه بخښل کېږي په يوه حديث کي راغلي دي چي نبيﷺ فرمايي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چي ددوی په اړه زما لحاظ وکړي اللهﷻ به ددغه کس په دنيا او آخرت کي حفاظت وکړي او څوک چي زما لحاظ ونه کړي اللهﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چي اللهﷻ بېزاره سي کېدای سي چي پر يو څه باندي ونيول سي دنبيﷺ دا ارشاد هم دئ چي نبيﷺ فرمايي څوک چي زما داصحابو﵃ په اړه زما لحاظ وکړي د قيامت په ورځ به زه دده محافظ يم. په يوه بل حديث کي راغلي دي چي نبيﷺ فرمايي څوک چي زما د اصحابو﵃ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به يوازي د ليري څخه ووينې. سهل بن عبد الله﵀ فرمايي څوک چي د نبيﷺ د اصحابانو﵃ تعظيم او درنښت نه کوي هغه پر نبيﷺ ايمان نه دئ راوړی.

اللهﷻ دي په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نيولو او د خپل د رسولﷺ د قهر او خوابدتيا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستي ولاړي خلکو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو﵃ په مينه دي زموږ زړونه ډک کړي.

وآخردعوانا ان الحمدلله رب العالمين والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سيدالمرسلين وعلى آله واصحابه الطيبين الطاهرين وعلى اتباعه واتباعهم حملة الدين المتين. ﷺ

مؤلف: مولانا محمدزکريا کاندهلوي نورالله مرقده مقيم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر او ولسمه د دوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفی الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library